

Засновник: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Видається з 01.01.1998 р. Виходить двічі на місяць. **Головний редактор:** Т. Гранчак, д. соц. ком., старш. наук. співроб., заввідділу політологічного аналізу. **Редакційна колегія:** Л Чуприна, заввідділу оперативної інформації, Т. Дубас, заввідділу синтезу соціокультурних мережевих ресурсів. Комп'ютерний дизайн Г. Булахова.

Адреса редакції: НБУВ, просп. 40-річчя Жовтня, 3, Київ, 03039, Україна. Тел. (044)524-25-48, (044)525-61-03. E-mail: siaz2004@ukr.net, www.nbuviar.gov.ua. Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 5358 від 03.08. 2001 р.

Україна: події, факти, коментарі

Інформаційно-аналітичний журнал

№ 7

ЗМІСТ

Коротко про головне

Президент провів нараду із силовиками та волонтерами.....3

Аналітика

Вербицька Н.

Сто днів уряду в оцінках експертів.....4

Потіха А.

Конституційна комісія: перспективи роботи.....19

Якименко Ю.

Возможность и перспективы введения в Украину международного миротворческого контингента в оценках политиков и экспертов.....24

В об'єктиві – регіон

Тарасенко Н.

Відставка І. Коломойського – несподіванка чи закономірність?.....32

Наука – суспільству

Міжнародне співробітництво в галузі науки і освіти.....	47
Загальна характеристика наукової і науково-технічної діяльності.....	48
Здобутки української археології.....	51
Практичні впровадження науково-дослідних і проектно-технічних напрацювань.....	51
Енергоощадні технології.....	52
Питання екології та уникнення техногенних катастроф.....	52
Освіта та кадрове забезпечення в Україні.....	54
Охорона здоров'я.....	57
Наука і влада.....	59

Проблеми інформатизації

Тарасенко Н.

Інноваційні аспекти бібліотечно-інформаційного виробництва.....	62
--	-----------

До уваги держслужбовця

Тарасенко Н.

Українська ментальність

Список літератури з фондів НБУВ та електронних ресурсів

<i>(1994–2014 рр.).....</i>	72
-----------------------------	-----------

Початок. Завершення в наступному випуску

Коротко про головне

Президент провів нараду із силовиками та волонтерами

Президент провів розширену нараду з питань законодавчого забезпечення військової та безпекової сфер за участі керівників силових відомств, Міністерства оборони, Генерального штабу та представників волонтерських організацій.

Президент доручив у невідкладному порядку підготувати та винести на розгляд Верховної Ради низку законодавчих змін, які стосуються військової та безпекової сфер.

Так, за ініціативою Президента розробляється законопроект, який дасть змогу істотно збільшити харчове забезпечення військовослужбовців, зробить процедуру державних закупівель більш ефективною та прозорою.

Глава держави також повідомив, що підписав Закон та Указ про проведення багатонаціональних навчань за участю підрозділів Збройних сил на території України та за кордоном на 2015 р. і про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України.

Коментуючи участь українських військових у багатонаціональних навчаннях, Президент зазначив: «Рівень підготовки наших військовослужбовців, які беруть участь у навчаннях та тренуваннях, має бути таким, щоб вони стали інструкторами з підготовки і поширювали досвід, який набули, для боротьби з диверсійно-розвідувальними групами, для підвищення ефективності різних секторів наших Збройних сил».

Так, на території України у 2015 р. передбачена низка українсько-американських навчань – «Фіарлес Гардіан-2015» (всього учасників 2,2 тис. осіб, з них до 1 тис. військові США), «Сі Бриз – 2015» (всього 2,5 тис. учасників, з них до 1 тис. військові США та до 500 військових із країн НАТО та програми «Партнерство заради миру») та «Сейбер Гардіан/Репід Трайдент - 2015» (всього 2,1 тис. учасників, з них до 500 військових США та до 600 військових із країн НАТО та програми «Партнерство заради миру»), а також українсько-польські навчання авіаційних підрозділів «Безпечне небо-2015» (всього 350 учасників, із них 100 польських військових) та підрозділів військової поліції «Правопорядок-2015» (всього 100 учасників, із них – 50 польських військових). Для цього Указом Президента дозволяється допустити на територію України для участі у багатонаціональних навчаннях підрозділи збройних сил США, держав-членів НАТО та держав-учасниць програми «Партнерство заради миру», Польщі з озброєнням, військовою технікою, кораблями, підводними човнами, літаками та вертольотами на строки та в кількості, затверджені Указом.

Крім того, затверджений план участі українських військових у багатонаціональних навчаннях за кордоном. Передбачені навчання тренувальних груп військової поліції в Німеччині (до 30 військових ЗСУ),

протичовнове навчання держав чорноморського басейну «Морський щит-2015» (до 500 українських військових) та багатонаціональне навчання військ зв'язку «Коалішин Ендевор/Комбайнд Ендевор-2015» у Німеччині (до 40 військових ЗСУ). Ще плануються участь у багатонаціональних навчаннях «Кленова арка-2015» у Литві (до 120 військових ЗСУ), «Світла лавина-2015» в Угорщині (до 30 військових від ЗСУ) та «Трайидент Джанчер-2015» в Іспанії та Португалії (до 50 українських військових), а також участь у сертифікаційному навчанні бойової тактичної групи Європейського Союзу «Коммон Челленж-2015» у Німеччині (до 60 військових ЗСУ).

У нараді також взяли участь заступник глави АПУ О. Філатов, постійний представник Президента у Верховній Раді С. Кубів, голова Комітету ВР з питань національної безпеки і оборони С. Пашинський.

Крім того, Президент окремо провів робочу нараду з питань оборони і безпеки з керівниками силових відомств. Зустріч була присвячена аналізу поточної ситуації в зоні проведення антитерористичної операції та стану виконання Мінських домовленостей, а також перспективам розвитку подій та варіантам реагування.

Президент заслухав доповіді начальника Генерального штабу В. Муженка щодо ситуації у військах та доповідь керівника Служби безпеки України В. Наливайченка щодо боротьби з корупцією і контрабандою.

У нараді також взяли участь секретар РНБО О. Турчинов, міністр оборони С. Полторак, заступник глави АПУ А. Таранов

*(Офіційне інтернет-представництво Президента України
(<http://www.president.gov.ua/news/32581.html>,
<http://www.president.gov.ua/news/32580.html>). – 2015. – 30.03).*

Аналітика

Н. Вербицька, власкор СІАЗ НБУВ

Сто днів уряду в оцінках експертів

12 березня минуло 100 днів від початку роботи нинішнього Кабінету Міністрів України на чолі з Прем'єр-міністром А. Яценюком. Звіт уряду про результати роботи за цей період відбувся в новому форматі. Про свої досягнення та плани на майбутнє міністри розповіли в прямому ефірі, крім того, відповідні презентації було розміщено на урядовому порталі.

«Уряд разом з парламентською коаліцією і Президентом України створив єдину команду, яка зіткнулася з неймовірними викликами для країни і працює 24 год на добу і сім днів на тиждень», – підкреслив Прем'єр-міністр А. Яценюк під час публічного звіту. Він наголосив на викликах, які постали перед Україною у зв'язку з російською агресією, масштабними військовими втратами, падінням економіки, розрухою на Донбасі, втраченим Кримом і необхідністю проведення непопулярних реформ. Незважаючи на труднощі,

найважчим завданням і найбільшим досягненням 100 днів уряду А. Яценюк назвав стабілізацію ситуації.

Більшість своїх досягнень міністри описували словами на кшталт «розпочато реформування», «продовжена децентралізація», «планується створення сприятливого клімату» тощо. Тож, не вдаючись до деталізації оголошених урядовцями звітів, доречно звернутися до оцінок роботи Кабінету Міністрів з боку експертного середовища.

У ЗМІ презентовано декілька ґрунтовних досліджень діяльності уряду за 100 днів. Так, компанія VoxUkraine, спільно з Київською школою економіки, Індексом моніторингу реформ, Реанімаційним пакетом реформ і Центром підтримки реформ підготували рейтинг міністерств, Національного банку України й НАК «Нафтогаз» за перші 100 днів роботи з моменту нових призначень. Вони оцінили, як їхню роботу сприймають громадськість, засоби масової інформації та експертне співтовариство (<http://voxukraine.org/2015/03/12/the-first-perception-of-the-ukrainian-government-first-100-days-in-the-office-ukr>).

Насамперед учасники дослідження відправили листи до всіх міністерств, НБУ і «Нафтогазу» – користуючись виключно контактами в публічному доступі. Представників адресатів попросили відповісти на декілька питань про найбільш значні досягнення, з їхньої точки зору, за перші 100 днів, перерахувати основні виклики, плани й проблеми. Декілька міністерств надіслали свої відповіді: Міністерство фінансів, Міністерство екології, Міністерство інфраструктури, Міністерство сільського господарства і Національний банк.

Далі було розроблено й проведено три опитування. Два з них – опитування експертів (128 відповідей) та опитування громадськості (220 відповідей), у яких попросили респондентів оцінити визначні події, про які повідомлялося в ЗМІ (зокрема, інформаційним агентством Інтерфакс). Кожну новину про таку подію можна було оцінити за шкалою від –5 (незадовільна) до 5 (визначна). Респондентами опитування експертів були VoxUkraine, Київська школа економіки, Індекс моніторингу реформ, Реанімаційний пакет реформ і Центр підтримки реформ. Третє опитування з проханням надати загальне бачення роботи міністрів провела ділова редакція «Ліга.Бізнес» на основі інформації, наданої VoxUkraine (3 тис. 017 відповідей) (див. рисунок).

	Назва/діапазон індикатора	Відкритість для суспільства	Сприйняття роботи міністерства			Загальна оцінка
			Опитування громадської думки в Facebook	Опитування читачів Ліга.Бизнес-VoxUkraine	Експертна думка	
		0 або 5	[-5;5]	-5; -1,75; 1,75; 5	[-5;5]	[-15;20]
1	Міністерство інфраструктури України	5	2.8	1.75	2.3	11.9
2	Міністерство аграрної політики та продовольства України	5	2.2	1.75	1.3	10.3
3	Міністерство економічного розвитку і торгівлі України	0	1.8	5	2.4	9.2
4	Міністерство фінансів України	5	1.1	1.75	0.5	8.4
4	Міністерство закордонних справ України	0	1.3	5.00	1.8	8.1
6	Міністерство внутрішніх справ України	0	1.7	1.75	1.7	5.2
6	Міністерство юстиції України	0	1.2	1.70	1.8	4.7
8	Нафтогаз	0	3.3	0	1.1	4.4
8	Національний Банк	5	-1.5	0	0.9	4.4
8	Міністерство екології та природних ресурсів України	5	-1	-1.75	2.0	4.3
11	Міністерство освіти і науки України	0	0.6	1.75	0.8	3.2
11	Міністерство охорони здоров'я України	0	0.4	1.75	0.5	2.7
13	Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України	0	0	-1.75	0.9	-0.9
14	Міністерство молоді та спорту України	0	-1.9	-1.75	1.8	-1.9
15	Міністерство соціальної політики України	0	-0.8	-1.75	-1.1	-3.7
15	Міністерство оборони України	0	0.8	-5	-0.2	-4.4
17	Міністерство культури України	0	2.2	-5	-1.9	-4.7
18	Міністерство енергетики та вугільної промисловості України	0	-1.90	-5	0.4	-6.5
19	Міністерство інформаційної політики України	0	-1.60	-5	-1.1	-7.7

Рис. Рейтинг сприйняття роботи міністерств

Як видно з результатів дослідження, є група міністерств, які істотно виділяються: у них чітко поставлені цілі, вони вже розпочали реформи, вони пояснюють громадськості, що та чому вони роблять.

Оцінки громадськості та експертів збігаються в більшості випадків. Однак експерти схильні бачити міністерства в більш сприятливому світлі, ніж громадськість. Середня оцінка експертів близька до одиниці, водночас середня оцінка громадськості – негативна.

Кілька міністерств отримали негативні оцінки з боку громадськості, водночас були високо оцінені експертами: Міністерство регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ; Міністерство молоді та спорту; Міністерство енергетики та вугільної промисловості; Міністерство екології та природних ресурсів; Національний банк України. Ці випадки особливо важливі, оскільки вони підкреслюють інформаційний розрив між урядом і громадськістю. Простіше кажучи, населення не поінформовано про реформи, які втілюються і вважаються важливими серед експертів.

Найвищий бал – значно нижчий від максимальної оцінки, яку можна було отримати. Міністерство інфраструктури, лідер рейтингу, отримало тільки 12 із 20. Середня оцінка – 3.

Багато міністерств отримали негативні оцінки: на думку експертів і/або громадськості вони, швидше, перешкоджають реформам і змінам на краще. Наприклад, Міністерство соціальної політики та Міністерство інформації отримали негативні оцінки від кожної групи респондентів.

Характерно, що жорсткі реформи не обов'язково є причиною низького рейтингу. Наприклад, попри зростання ціни на газ громадськість та експерти високо оцінюють роботу «Нафтогазу», що, напевно, говорить про готовність суспільства на певні жертви заради змін на краще в майбутньому. Ще донедавна ця компанія була втіленням корупції та розкрадань. Нині подібні новини практично зникли. Ситуація прямо протилежна для Міністерства енергетики та вугільної промисловості, яке постійно причетне до численних скандалів.

Прослідковується також негативний зв'язок між віком міністра та загальною оцінкою. Міністри старшого віку, аналогічно як і міністри – політичні ветерани, які входили до складу попередніх урядів, або були депутатами декількох скликань Верховної Ради, як правило, отримують нижчі оцінки. Більшою мірою ці зв'язки утворюються завдяки оцінкам громадськості, що підкреслює попит на нові обличчя в уряді, а також, можливо, попит на нові підходи в руйнуванні статус-кво.

На основі згаданих опитувань, а також оцінки робочою групою VoxUkraine виконання міністерствами заявлених на початку діяльності планів, аналізу офіційних звітів уряду про 100 днів діяльності, окремих брифінгів міністерств і новин, доступних з відкритих джерел (зокрема, сайтів інформаційних агентств Інтерфакс та «Українські новини»), експерти зробили висновки про найбільші успіхи та провали уряду за 100 днів (<http://voxukraine.org/2015/03/21/100-днів-уряду-5-гучних-провалів-та-11-найб>).

За версією дослідників, найгучнішими провалами можна вважати:

1. Підписання **Міністерством енергетики та вугільної промисловості** під керівництвом В. Демчишина контрактів щодо імпорту електроенергії з Росії та на поставку електроенергії до Криму. Контракти були визнані економічно не вигідними Державною комісією з розслідувань, передбачали постачання електроенергії на окуповану частину Донбасу і, більше того, містили формулювання, згідно з якими АР Крим визначалася як «федеральний округ Російської Федерації». Міністр В. Демчишин запевнив, що словосполучення «федеральний округ» в остаточній редакції контрактів відсутнє, але відмовився їх опублікувати й наполіг, що угода є конфіденційною.

2. Створення **Міністерства інформаційної політики**, яке так і не привело до наочних зрушень у сфері інформаційної безпеки держави. За два місяці роботи (з моменту затвердження Кабміном відповідного положення) міністерство, очолюване Ю. Стецем, не змогло створити власну ефективну структуру, залучити цінних фахівців, не розробило стратегії інформаційної політики та безпеки України, не забезпечило присутності об'єктивної інформації про події в Україні у світовому інформаційному просторі та, що найголовніше, не проводило активної та масштабної роботи з розвінчування міфів російської пропаганди на Сході України та в Криму. Запуск проекту «Інформаційні війська України» став найбільшим досягненням за перші два місяці роботи. Натомість від новоствореного міністерства чекають модернізації інформаційної галузі та ефективного координування роботи вже існуючих численних інформаційних відомств в інтересах національної безпеки України.

3. **Ситуація навколо компанії «Нафтогаз України».** Двома основними умовами досягнення беззбитковості «Нафтогазу» до 2016 р. (у 2015 р. скорочення дефіциту до 3,1 % ВВП), згідно з планом, розробленим спільними зусиллями уряду, МВФ і «Нафтогазу», було підвищення тарифів для населення, а також реорганізація всієї системи «Нафтогазу» через розділення на окремі компанії з генерації, транспортування та зберігання. Першу частину цього плану виконано: оголошено про підняття тарифів з 1 квітня, розроблено графік подальшого зростання тарифів на газ і тепло – відповідно, скорочено урядові дотації НАК «Нафтогаз». Крім того, багато було зроблено для диверсифікації поставок газу, завдяки чому Україна істотно зменшила залежність від російського ресурсу. Проте непрозорість досі залишається основною проблемою НАК, річні звіти якого за останні три роки відсутні у відкритому доступі. Громадськість та експерти безрезультатно просять оприлюднити докладну структуру споживання газу різними категоріями споживачів, щоб зрозуміти, звідки виникає величезний дефіцит НАК, що перевищує дефіцит Держбюджету. Надання цієї інформації було б вигідним і самому «Нафтогазу», оскільки надало б можливість експертному середовищу оцінити виправданість саме такого підвищення тарифів та зняло б підозри в корупції та неефективності.

4. Відсутність системної реформи, повної реорганізації структури **Міністерства оборони** та оновлення керівного складу як міністерства, так і Генерального штабу. Досі не розроблено нової Воєнної доктрини. Незважаючи на позитивні кроки, міністерство допустило ряд серйозних провалів, зокрема щодо забезпечення ЗСУ зброєю та справною військовою технікою. Крім того, подання неправдивої інформації та безкарність за це, зокрема щодо реальних втрат серед українських військових при обороні і виході з Іловайська (у вересні 2014 р. міністерство доповідало про 108 загиблих під Іловайськом, а вже 16 березня 2015 р. військовий прокурор заявив про понад 360 загиблих, 180 зниклих безвісти, понад 500 поранених). Інший приклад – стратегічний залізничний вузол у Дебальцевому, про повне знищення якого заявляло Міністерство оборони, був повністю відновлений бойовиками менше ніж за два тижні.

Директор Центру прикладних політичних досліджень «Пента» В. Фесенко, коментуючи ефективність роботи Міністерства оборони, зокрема його очільника С. Полторака, зазначив, що його робота порівняно з попередником в рази краща. «Прогрес відчутний і помітний, тому що, нарешті, почалася співпраця з волонтерським рухом. Раніше такого не проводив жоден міністр. Полторак залучив волонтерів навіть до питань забезпечення армії. Як особистість Полторак виглядає більш відкритим, ніж Гелетей. У нього немає схильності до самопіару. Скандалів, пов'язаних з ним, не так багато, як з іменем Гелетея. Щодо роботи, то потрібно розділяти обов'язки Генштабу та Міноборони, тому що є певний розподіл функцій. Міноборони ухвалює політичні рішення і забезпечує обороноздатність організаційно, економічно. В даному випадку ситуація не ідеальна, але на

потреби забезпечення армії вже виділяється більше», – зазначає В. Фесенко.

Водночас військовий експерт Д. Уманець має сумніви щодо ефективності роботи Міноборони та С. Полторака. «У Гелетея принаймні солдати не влаштували протести під Адміністрацією Президента. Коли Полторак керував Нацгвардією, там був повний безлад. Він не впорався з військом чисельністю в 60 тис., тому не дивно, що в Міноборони теж хаос. Ні мобілізація, ні забезпечення солдатів усім необхідним не відбувалися на належному рівні. На посаді міністра оборони має бути людина з багаторічним досвідом у військовій справі. Це має бути професійний військовий», – вважає експерт.

5. Відсутність ефективної комунікації **Національного банку України** із суспільством у той час, коли гривня опинилася у вільному падінні, значно підірвала репутацію банку та його очільниці В. Гонтаревої. Тим не менше, нещодавня стабілізація обмінного курсу говорить про те, що Нацбанк може діяти рішуче в кризових умовах. Тому, крім провалу зі стрімким падінням гривні, НБУ має й ряд досягнень, про які буде сказано нижче.

Найбільші успіхи:

1. Міністерство економічного розвитку й торгівлі України під проводом А. Абрамовичуса стало одним з небагатьох, яким вдалося за перші 100 днів своєї роботи провести важливі реформи. Головним досягненням стала розпочата **дерегуляція економіки** через прийняту постанову Кабміну № 42 про дерегуляцію деяких видів господарської діяльності та схвалений парламентом урядовий законопроект № 1580 щодо спрощення умов ведення бізнесу. Міністерство активно розпочало **ліквідацію корупційних складових** з різних сфер економіки через скасування ліцензування для 26 видів діяльності, припинення 16 регуляторних обмежень, ряду неефективних моніторингів та експертиз і скасування 15-відсоткової знижки на нафтових аукціонах. Також позитивною є проведена реструктуризація міністерства – скорочення штату на 30 %, повністю оновлене керівництво та залучення висококваліфікованих фахівців.

2. **Прогрес у реформуванні правоохоронної системи**, який відбувається не в останню чергу завдяки оновленому керівному складу, зокрема призначенню першим заступником міністра внутрішніх справ Е. Згуладзе. Насамперед розпочато **формування нової патрульної служби**, яка замінить ДАІ. Уже в червні на вулиці Києва, а пізніше Одеси, Дніпропетровська та Львова виїде патрульна поліція. Нових українських поліціантів, які пройшли складний конкурсний відбір, навчатимуть українські та американські інструктори. «Все схоже на те, що в червні 2015 р. ми зможемо вже отримати перший результат, так як і обіцяли. Реформи на чолі з Е. Згуладзе оцінюю важливим кроком вперед і гадаю це дійсно той рідкісний випадок, коли очікування, покладені на іноземця, на чиновника в Україні, виправдані», – вважає експерт Центру політико-правових реформ М. Хавронюк.

Крім того, важливими здобутками стали ліквідація ветеринарної, транспортної міліції, УБОЗ та робота над реорганізацією МРЕВ.

Водночас, на думку експерта Центру політико-правових реформ ЦППР О. Банчука, очікувана реформа міліції може забуксувати через те, що, незважаючи на обіцянки МВС до кінця лютого презентувати проект закону про поліцію, документа цього й досі немає. За такої швидкості підготовки документа малоімовірним є його проходження через парламент до початку літа. Відтак реформа патрульної служби і створення патрульної поліції, якою наразі опікується Е. Згуладзе, може лишитися без законодавчого підґрунтя.

3. Найголовнішим завданням для **міністра фінансів Н. Ярецько** протягом 100 днів була робота над Державним бюджетом, а пізніше над змінами до нього. Збалансування бюджету, а також підняття газових тарифів, зміна пенсійного законодавства й новий закон про відповідальність власників банків були одними з основних здобутків, що допомогли досягнути підписання **угоди про надання Україні фінансової допомоги від МВФ на суму 17,5 млрд дол. плюс 7,5 млрд дол. від інших міжнародних партнерів**. Перша частина траншу буде використана для поповнення золотовалютних резервів НБУ та здійснення виплат за зовнішніми боргами. Крім того, програма МВФ передбачає додатково 15 млрд дол., які мають бути генеровані за рахунок позикових облігацій.

Економічний експерт В. Сіденко переконаний, що призначення Н. Ярецько міністром фінансів відіграло вагомую роль для МВФ. «Переговори з МВФ могли бути зовсім в іншому тоні, якби не було Н. Ярецько, тому саме вона має бути на цій посаді і ніхто інший. Вона гідно впоралася з поставленими завданнями», – вважає В. Сіденко.

5 березня одне з найвпливовіших західних ділових видань Bloomberg опублікувало статтю під заголовком «Американська жінка, яка стала між Путіним та Україною», яка повністю присвячена діяльності Н. Ярецько на посаді міністра фінансів. У статті, крім тексту, привертає увагу розміщене явно з іміджевою метою фото Н. Ярецько в стилі «залізної леді», копіюючи легендарного британського прем'єра М. Тетчер.

4. За минулий рік агросектор став єдиною галуззю, що показала зростання в складних економічних умовах. Найбільшим успіхом **Міністерства аграрної політики та продовольства** під керівництвом О. Павленка є розпочата **дерегуляція**, зокрема скасування 14 дозвільних документів і шести ліцензій, а ще **боротьба з корупційними схемами** через відкриті конкурси на керівні посади державних підприємств із залученням провідних HR-компаній та незалежних експертів. Триває робота над стратегією розвитку аграрного сектору на 2015–2020 рр., до якої залучено вісім робочих груп, створених у міністерстві за підтримки європейських і світових партнерів.

Говорячи про позитивні зрушення в роботі Міністерства аграрної політики та продовольства за перші 100 днів, експерти одразу зазначають про започаткування дерегуляційних процесів, намагання створити сприятливі умови для розвитку дрібного та середнього бізнесу на селі (на початку березня парламент прийняв у першому читанні законопроект, який передбачає державну підтримку процесу трансформації одноосібного селянського господарства в сімейну ферму європейського зразка). «Уже скасовано ряд

сертифікатів і дозвільних документів, що дало можливість скоротити терміни отримання фітосанітарних сертифікатів до одного дня; значно спрощена процедура ввезення засобів захисту рослин та насіння; знайдено компроміс із зернотрейдерами», – говорить президент асоціації «Український клуб аграрного бізнесу» А. Ліссітса.

Позитивно оцінює в цьому плані роботу уряду і Європейська бізнес-асоціація (ЄБА). «Уряд фактично мінімізував своє втручання у рух сільськогосподарської продукції. Відтепер перевозити зерно простіше, бюрократичні перепони і пов'язані з ними прості вантажів ліквідовані, що значно скоротить витрати аграріїв та здешевить весь ланцюжок поставок української продукції – зерна та олійних культур – приблизно на 20–30 грн/т. Це, безумовно, стимулюватиме зростання конкурентоздатності української продукції», – підкреслюють у ЄБА.

Сам міністр також вбачає в цьому позитивний економічний ефект: «Нам вдалося скасувати 14 дозвільних документів, шість ліцензій, внести понад 50 змін. Загальний ефект – майже 5 млрд грн для нашої економіки».

Разом з тим, на думку почесного президента Всеукраїнського громадського об'єднання «Українська аграрна конфедерація» Л. Козаченка, дерегуляційні процеси, що проводяться урядом, – це лише вдале продовження тих проектів, які були започатковані попереднім Кабміном, проте власних ініціатив у цьому напрямі майже немає.

5. Міністерство закордонних справ України, очолюване П. Клімкіним, за останні 100 днів, безумовно, провело багато політико-дипломатичної та міжнародно-правової роботи й активно лобіювало інтереси України в усьому світі. Проте найістотнішим його успіхом було закріплення на законодавчому рівні **відмови від позаблокового статусу та поглиблення співпраці з НАТО** через Річну національну програму співробітництва Україна – НАТО.

Позиції України на міжнародній арені істотно зміцнили, мабуть найбільше за всі роки незалежності, констатував директор дослідницьких програм Міжнародного інформаційно-аналітичного центру «Росія – Україна» О. Федута, коментуючи зовнішню політику уряду, зокрема ефективність роботи МЗС України в умовах війни. Зовнішня політика України отримала максимальну оцінку – фінансову в розмірі 17,5 млрд дол. від МВФ. Більші гроші виділяли лише Росії при Б. Єльцині.

«Сьогодні ситуація складається таким чином, що Україна знаходиться в центрі уваги всього світу. Лише один дзвінок міністра закордонних справ до іншого його колеги в західну партнерську державу буде сприйнятий відразу ж, і з міністром вестимуть діалог. Як – вже залежить від обставин. Можна говорити ефективно чи неефективно використовують цю ситуацію, але це питання не лише до міністерства. Це питання загалом до уряду. На мій погляд, Україна зовнішньополітичні можливості сьогодні використовує максимально», – вважає експерт.

6. Міністерство інфраструктури України під керівництвом А. Пивоварського протягом 100-денної роботи стало одним з найбільш **прозорих у своїй діяльності**. Уся інформація про закупівлі підзвітних

підприємств була подана на сайті, відбувся відкритий конкурс на посади, а етапи тендерів трансливалися онлайн.

7. **Міністерство юстиції** – серед тих кількох, які вже можуть показати перші результати своєї роботи. Міністр П. Петренко назвав два найпріоритетніші напрями, у яких сконцентрував свою роботу Мін'юст. Це насамперед захист інтересів України на міжнародній арені – у Європейському суді з питань прав людини на сьогодні перебувають **три справи проти Росії**, кожна з яких підкріплена чималою доказовою базою. Другий напрям – розв'язання внутрішніх проблем. Це – **боротьба з корупцією** та підвищення ефективності діяльності міністерства. Наразі проведено перші етапи **люстраційної перевірки**, уже звільнено 400 чиновників вищого рангу. Міністр обіцяє на цьому не зупинятися й розширювати коло урядовців, щодо яких проводитиметься перевірка. Важливим досягненням Мін'юсту стало переведення на постійну основу Системи електронних торгів арештованим майном СЕТАМ, яка показала свою ефективність протягом випробувального періоду – за півроку в ній відбулося 38 тис. аукціонів, а сума зафіксованих лотів становить близько 5,5 млрд грн. Крім подолання корупції, запровадження електронних сервісів має ще одну мету – покращення позиції України в рейтингу Doing Business.

8. Безумовними здобутками **НБУ** стали внутрішня реструктуризація та залучення до команди нових людей через відкриті конкурси, а також **тотальна чистка банківської системи**, у результаті якої частина банків ліквідується через неплатоспроможність. Крім того, було посилено державний **контроль над банківськими операціями** та прийнято ряд постанов для підвищення рівня капіталізації діючих банків з метою забезпечення стабільності банківської системи в умовах підвищених фінансових ризиків.

9. І. Шевченко, міністр екології та природних ресурсів, основні сили свого міністерства зосередив на **реформах у галузі надрокористування**, яка є однією з найпріоритетніших. Через суд у державну власність **повернуто важливі газовидобувні активи** на Сахалінському родовищі та анульовано 19 незаконно виданих ТОВ «Голден Деррік» спецдозволів на видобуток газу та нафти. Вагомим досягненням можна також вважати і відкриття для загального доступу інформації про всі спецдозволи на користування надрами та підстави для видачі кожного з цих дозволів, що стало першим кроком Міністерства на шляху до «відкритості та прозорості», задекларованих міністром.

10. **Міністр освіти і науки С. Квіт** активно продовжує реформу вищих навчальних закладів. Їхня кількість радикально скоротилася (на початок 2015 р. вищих навчальних закладів в Україні налічувалося 802, наразі їх – 317, а до кінця року може лишитися 270), а в тих, що вціліли, відбулися численні кадрові перестановки. Утім, цей крок цілком обґрунтований, зважаючи на те, що співвідношення кількості – якості випускників українських ВНЗ останніми роками явно не на користь останньої. На меті міністерства – реформування вітчизняної освіти згідно з європейськими стандартами. Уже розпочався процес надання автономії вищим навчальним закладам, розширення їхніх фінансових, академічних та організаційних прав. Ще однією важливою новацією в системі

вищої освіти стало скасування захисту наукової роботи за плагіат. Окремим пунктом слід теж згадати підписання рамкової угоди між Міністерством освіти і науки України та компанією «Майкрософт Україна» з метою створення умов для легального використання програмного забезпечення в адміністративних та навчальних процесах ВНЗ.

11. Пенсійна реформа, розпочата **Міністерством соціальної політики** на чолі з П. Розенком, стала однією з найбільш обговорюваних тем останніх 100 днів. Нововведення полягають у встановленні єдиних принципів нарахування пенсій, запровадженні оподаткування високих пенсій і майбутній ліквідації спецпенсій окремих груп населення – суддям, прокурорам, депутатам тощо. Крім того, проведено довгоочікувану реформу системи субсидій, що почне діяти вже з травня. Слід зазначити, що міністерство перебуває під сильними соціальним і медійним тиском, зокрема і через непопулярність своїх реформ. Тим не менше, воно усвідомлює важливість ефективної комунікації і веде активну інформаційну діяльність, у тому числі через офіційні сайт та акаунт у Facebook.

Окремо дослідники відзначили групу міністерств, серед яких Міністерство охорони здоров'я, Міністерство культури, Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства та Міністерство молоді та спорту України, які за 100 днів своєї роботи не відзначилися ані особливими успіхами, ані гучними поразками. Утім, **щодо діяльності МОЗ** лунають переважно позитивні відгуки. Зокрема, в. о. головного лікаря клініки «Борис» В. Воронов, оцінюючи ефективність виконаної роботи міністром охорони здоров'я О. Квіташвілі, зауважив, що в Україні всі роки незалежності медицина залишалася поза будь-якими змінами, у стані «коми», якщо порівнювати з медичними термінами. Кожний новий міністр встановлював свої порядки й писав історію медицини по-своєму. У Грузії реформування медичної сфери почалося з 1996 р. і кожний, хто приходив на місце попередника, продовжував його діяльність. Нинішній міністр О. Квіташвілі очолював МОЗ Грузії у 2008–2010 рр., і в Україні він пропонує прогресивні та логічні речі, вважає В. Воронов. Зокрема, спрощення реєстрації медикаментів і лікарських засобів при ввезенні їх в Україну означає подешевшення медичних засобів. Ще одним якісним нововведенням є зобов'язання до страхової медицини. «На сьогодні було не так багато часу, щоб остаточно сказати, чи є медична реформа, успішна вона чи провальна, але Квіташвілі чи не єдиний, хто останнім часом дійсно проводить реформування галузі, і я вважаю його прогресивним», – зазначив В. Воронов.

Сто днів уряду доречно оцінювати також у контексті аналізу кроків у напрямі реалізації програми дій уряду, здійснених за цей період. На основі даних щодо плану дій уряду, опублікованих як постанова Верховної Ради України на її офіційному веб-сайті, презентації плану дій уряду на сайті КМУ, заяв і публікацій щодо виконання тих чи інших пунктів на офіційних сайтах органів влади та в ЗМІ, оглядачі видання glavcom.ua (<http://glavcom.ua/articles/27580.html>) дали загальну характеристику виконання декларованої програми. Отриманий ними показник загальної діяльності

Кабінету Міністрів становить 20 % від того, що передбачало виконання програми. Цей показник, зазначають автори дослідження, є достатньо умовним і не дає змоги сказати, що програму виконано на 20 %, оскільки бралася до уваги лише наявність кроків щодо конкретного пункту. Також необхідно розуміти, що прийнята програма діяльності уряду не дає змоги виміряти практичний вплив ухвалених рішень на зміни в країні. Так, пункти про прийняття нових законів часто виконуються, але на практиці ми також часто бачимо, що ніяких якісних змін не відбувається. Тому, фактично, отриманий відсоток є цифрою, яка відображає сукупність зусиль уряду щодо виконання розробленої ним і прийнятої парламентом програми.

Загальна характеристика виконання плану дій уряду здійснювалася на основі оцінки таких блоків роботи: нова оборонна політика, нова політика державного управління, нова антикорупційна політика, нова економічна політика, нова політика управління державною власністю, нова продовольча політика, нова політика енергетичної незалежності, нова соціальна політика, нова культурна політика, нова політика розвитку молоді та спорту, нова політика міжнародної допомоги.

У результаті дослідження найбільший відсоток виконання програми дій уряду зафіксовано в блоці «Нова оборонна політика», що виконаний умовно на 41 %. Утім, враховуючи те, що всі пункти блоку починаються або здійснюються повністю у 2015 р., відсоток його виконання, особливо в умовах ведення бойових дій, є незадовільним. Не прийнято декларованої програми розвитку ЗСУ, закону про державне оборонне замовлення тощо, що є неприпустимим у поточних умовах. Також відсутня інформація про створення агентства з облаштування кордону, яке начебто побудувало частину «нового кордону», але фактично ця діяльність перекладена на Міністерство інфраструктури.

У блоці «Нова політика державного управління» загалом виконано пункти щодо стандартизації, що й становлять 29 % блоку, інші пункти – щодо очищення влади, електронного урядування, відкритих даних і скорочення держапарату – не виконано або відкладено на 2016 р.

Жваві розмови про боротьбу з корупцією поки що не підтверджуються виконанням плану дій, лише формальних 14 % – початок реформи МВС і прийнятий закон про судоустрій (робота ВР). Тобто реальний прогрес, на відміну від 14 % формального, – значно нижчий. Такий результат в одному з найбільш пріоритетних напрямів є незадовільним.

Економічний блок теж не дає підстав для позитивної оцінки виконання, адже, крім податкового компромісу та щойно введених електронних закупівель, пишатися нічим. Реформа оподаткування була цілком проваленою – реального зниження ЄСВ не сталося, податки були фактично перегруповані, а тіньовий сектор економіки навіть збільшився – за рахунок обмежень на валютному ринку. Формально отримані 22 % – це фактично дно виконання поставлених завдань, так як багато пунктів було заплановано на початок 2015 р., то можна було спокійно виходити на показник як мінімум у два-три рази більший.

«Нова політика управління державною власністю» набрала 1,25 % – як через невиконання поточних обов'язків, так і через відкладання потрібних змін на 2016–2017 рр.

Продовольча політика уряду теж є провальною: 9 % – це виконання пункту про залучення інвестицій у цю сферу; усі інші пункти – не виконуються, зокрема щодо держпідприємств і підтримки малих аграрних господарств.

Енергетична політика – 7 % виконання, плюс загальне перекладання всіх проблем і перспектив на реалізацію в майбутньому. У контексті газової залежності від РФ можна було б розпочати виконання деяких рішень уже в цьому році.

«Нова соціальна політика»: 33 % виконання, отриманих за рахунок об'єднання фондів, соціальної підтримки населення та прогресивного МОН. Не виконано або перенесено – пенсійні перетворення та реформування сфери охорони здоров'я.

Культурна політика та політика з розвитку молоді та спорту набрали 0 % виконання визначених планів. Натомість у сфері міжнародної допомоги робота уряду є достатньо ефективною – 37,5 % виконання запланованого.

Отже, з аналізу видно, що зміни з метою підвищення ефективності роботи уряду необхідні. Водночас самих лише кадрових перестановок буде недостатньо. Значна різниця у відсотках зусиль між різними напрямками показує відсутність системної роботи та необхідність зміни в загальних підходах управління, а не лише кадрах.

Загалом результати 100 днів діяльності уряду в питанні реформування країни – більше ніж скромні. Поки що йдеться радше про створення умов для отримання чергового траншу МВФ і декларацію намірів провести в майбутні два роки реформи в усіх сферах життя. До того ж уряд не відпускає «військова лихоманка», коли доцільність кожного рішення чи бездіяльності так чи інакше можна пояснити фактором війни на Донбасі.

На думку **експерта Інституту ім. Горшеніна В. Застави**, нинішній уряд не можна назвати реформаторським, як і жоден з попередніх українських урядів. З іншого боку, зауважує він, «не дуже зрозуміло, як можна очікувати від уряду країни, яка перебуває в стані де-факто війни зі своїм сусідом, якихось істотних реформ. У мирний час діючого бюджету і волі не вистачало на проведення реформ. Звідки вони візьмуться під час бойових дій, коли ще більше ресурсів необхідно витратити на ведення війни? Тому звичайно, цей уряд, як і всі інші уряди України, не провів наразі жодних реформ. Те, що іноді декларується як реформи, просто косметичні зміни, але я не бачу в цьому нічого трагічного. Якщо говорити про плюси чинного Кабміну, то вони, безумовно, змогли стабілізувати ситуацію в економіці. Як надовго – я не беруся прогнозувати, але судячи з тих макроекономічних параметрів, що є сьогодні, ситуація стабільна».

Безумовним прогресом експерт вважає також досягнуту в переговорах з МВФ домовленість про надання більшого кредиту, ніж той, про який говорили ще півроку тому. «Якщо ці гроші увійдуть до України і курс стане більш стабільним і опуститься до нормальних показників, можливо й до

20, то це буде певним сигналом для інвесторів. Як мінімум, бізнесу, який діє тут, стане зрозуміло, що Захід не списує Україну і тут можна вести справи. Звичайно, це не стосується Донбасу», – зазначив В. Застава (http://newsradio.com.ua/2015_03_12/Ekspert-za-100-dn-v-d-jalnost-Kabm-nu-n-chogo-ne-zm-nilosja-0216).

Політолог С. Таран вважає, що «перші 100 днів роботи засвідчують, що уряд готовий до реформ: налагоджена співпраця з міжнародними фінансовими структурами, що є надзвичайно критично для України; також уряд пішов на непопулярні кроки щодо обмеження соціальних пільг та балансування бюджету, чого уникали всі попередні уряди і влада. Це варто віднести до позитивів. Однак реформи – це створення таких умов для інвесторів, зокрема спрощеної системи оподаткування, запобіжників проти корупції, щоб бізнес заходив і залишався в Україні», – заявив експерт (<http://volya.ua/news/1282>).

С. Таран наголосив, що регулярні заяви про готовність до реформ не трансформувалися в самі реформи.

Окремо політолог зупинився на проблемі впливу олігархів на політику в країні. С. Таран відзначив незначне послаблення їхнього впливу за рахунок прийняття ряду антиолігархічних законопроектів. Разом з тим він наголосив, що ситуація кардинально не змінилася: «Потрібно негайного створити умови для деолігархізації і економіки, і політики. В нинішніх умовах олігархам краще ставати великими бізнесменами, які чесно сплачують податки в умовах прозорої конкуренції, а не заробляють надприбутки на монополізації економіки».

Виконавчий директор Transparency International Україна О. Хмара вважає, що виконання програми уряду в I кварталі можна оцінити на три бали за п'ятибальною системою і на сім балів з 10. Зокрема, за критерієм боротьби з корупцією Кабмін впорався на чотири бали з п'яти. У цьому напрямі в планах уряду було створення Національного антикорупційного бюро і формування Національної комісії із запобігання корупції. Формально Кабміну завадило реалізувати це завдання відсутність законодавчої бази – відповідні закони парламент прийняв у лютому, але в цілому розробкою цього питання уряд не займався.

Ще одне завдання, що було поставлене перед урядом, – наведення порядку у сфері держзакупівель і перехід до електронних торгів. У цілому уряд запропонував свою редакцію тексту документа, у якому прописані відповідні процедури, проте до цих пір не існує якісного застосування цих напрацювань, тому цей аспект можна оцінити двома-трьома балами.

Важливим критерієм оцінки роботи уряду також є доступ до публічної інформації. Чинovníки обіцяли відкрити державні дані та інформацію. Деякі зрушення в цьому питанні є – відкриваються земельні реєстри та реєстри з нерухомості. Негативний момент у тому, що уряд мав підготувати новий законопроект про доступ до публічної інформації, проте цей документ подав до парламенту Президент, а не Кабмін. Крім того, досі немає повноцінного доступу громадян до рішень, які приймає уряд. Відповідно, оцінити роботу в цьому напрямі можна на три бали з п'яти.

Можна цілком позитивно оцінити роботу окремих міністерств, які почали «ламати» бюрократичну систему й реформувати свою діяльність, а також оприлюднити рішення конкурсних комісій щодо закупівель, які проводять відомства. До таких, наприклад, можна віднести Мініфраструктури, Мінагрополітики, МОЗ. Але це поки що, на жаль, не стало трендом у роботі всіх відомств. Тобто говорити про системне реформування роботи міністерств не можна.

«У цілому можна сказати, що потрібні країні зміни почали все-таки відбуватися і уряд проводив їх не протягом року, а лише в останній квартал. В принципі оцінка роботи уряду така, що її достатньо, щоб “перевести уряд в іншу чверть”, але мало для того, щоб підвищити їм бали», – резюмував експерт.

На думку політолога **А. Єрмолаєва**, Кабміну бракує злагодженості. «Ми бачимо великий ступінь неузгодженості дій урядової команди як з коаліцією, так і з Нацбанком. І останні події на фінансових ринках, ці потрясіння, які ми пережили, які вилилися потім у взаємні звинувачення, свідчать про те, що влада на сьогодні не діє як єдиний механізм», – вважає він.

Експерти додають, що політики надто мало роз’яснюють населенню, що вже вдалося зробити – тож усі реформаторські кроки видаються надто повільними.

Виконавчий директор Європейської бізнес-асоціації Г. Дерев’янка оцінила роботу уряду нейтрально, особливо враховуючи ситуацію, у якій доводиться працювати нинішньому Кабміну. Але в цілому зазначила, що уряд розпочав ряд новацій в аграрному секторі і в енергетичній галузі, ініціював законопроект про відповідальність власності банків. Разом з тим поки не було істотних змін у питанні боротьби з корупцією, а також не змінилася застаріла бюрократична система прийняття рішень. «Команда, яка працює в Кабміні, – яскрава, що говорить мовою бізнесу, що, безумовно, “плюс”. Але ось швидкість роботи страждає через застарілий бюрократичний апарат, над спрощенням якого, сподіваюся, уряд вже працює», – зазначила Г. Дерев’янка. Утім, вона закликала поки що не судити діючий Кабінет Міністрів суворо: «Сто днів – не супервеликий період для повноважної оцінки» (<http://www.rbc.ua/ukr/totd/otchet-kabmina-tsenyuka-pobeda-porazhenie-1426149392.html>).

В **Американській торговельній палаті** повідомили, що діяльністю українського Кабміну цілком задоволені. За словами в. о. президента АТП Т. Качки, з точки зору бізнесу, ситуація розвивається в правильному руслі. «Вважаю, що є серйозний прогрес у питанні дерегуляції. Зокрема, я кажу про прийняття постанови Кабміну № 42 про дерегуляцію деяких видів господарської діяльності та схвалення парламентом урядового законопроекту №1580 щодо спрощення умов ведення бізнесу», – підкреслив Т. Качка.

До позитивних моментів він також відніс досягнення домовленості з МВФ та отримання кредитного траншу. При цьому в АТП залишається ряд питань до уряду, що стосуються більш чітких реформ в енергетичному секторі. «Але ми ж розуміємо, що тут є серйозна соціально-політична складова», – зазначив Т. Качка. Він також погодився з думкою, що прискіпливо оцінювати результати роботи уряду зарано. «Хоча, крім поліпшень у сфері ведення бізнесу, інших

змін поки немає, але зрозуміло, що зараз уряд зосереджений на подоланні кризи у фінансовому секторі. В цілому, тренд, що намітився, цілком позитивний, але реальні результати роботи будуть не раніше ніж через півроку», – заявив він.

З точки зору профспілок, перші 100 днів уряду складно назвати успішними. Голова Федерації профспілок України (ФПУ) Г. Осовий зазначив, що «мінуси роботи уряду полягають перш за все у відсутності цілеспрямованості Кабміну щодо розширення сфери зайнятості». «За останній рік країна втратила 1,1 млн робочих місць. При цьому зараз із 18 млн економічно активного населення працевлаштовані лише 8 млн громадян. Для 43-мільйонної країни це катастрофа. Крім того, за час роботи уряду так і не склався конструктивний соціальний діалог уряду з профспілками, що характерно для країн ЄС, курс на інтеграцію з якими обрала Україна. Прем'єр-міністр А. Яценюк не те, що за 100 днів, за рік роботи не знайшов часу, аби зустрітися з профспілками. Негативно можна оцінити заморожування соціальних стандартів, зокрема йдеться про відсутність зростання пенсій і заробітної плати. При девальвації національної валюти та інфляції в 25 % платоспроможність українців впала в три рази. Тобто заходи уряду, які спрямовані на бюджетну економію, не можуть бути запорукою економічного розвитку країни», – заявив Г. Осовий. При цьому, за його словами, до позитивних моментів у роботі Кабміну можна віднести серйозні зрушення у сфері оподаткування заможних громадян. «Нарешті ми домоглися від уряду того, що багаті вносять у бюджет справедливу частку. Почалася робота і у сфері пенсійного забезпечення, сподіваємося, що до травня буде внесений до парламенту відповідний законопроект, до розробки якого нас також залучили», – зазначив голова ФПУ.

Ряд міністрів з попереднього складу уряду заявили, що не бачать якісно нового підходу членів нинішнього Кабміну, які, фактично, користуються їхніми напрацюваннями. «Поки, за 100 днів роботи, ті законопроекти, які уряд подавав до парламенту, – це в основному документи, які були розроблені попередньою командою. Тобто поки Кабмін використовує вже наявні напрацювання. Нічого нового я поки не помітила», – зауважила народний депутат, экс-міністр соцполітики Л. Денісова.

«У моїй галузі уряд продовжує той шлях, який був намічений в минулому році попередньою командою», – у свою чергу заявив экс-міністр енергетики та вугільної промисловості Ю. Продан. Утім, за його словами, нині складно говорити, як далі підуть ті реформи, які вже були розпочаті в енергетичному секторі. «Реалізації реформ допомагають зі знаком “мінус” бойові дії на Сході України, де зосереджені найбільші підприємства вугільної промисловості», – зазначив Ю. Продан.

Отже, оцінки досягнень Кабінету Міністрів А. Яценюка за 100 днів його роботи неоднозначні. Очевидно, що очікування суспільства були значно вищими, ніж продемонстровані за цей короткий період результати. Проте й не можна наполягати на відсутності прогресу в діяльності уряду. Зокрема, вдалося знизити витрати газу, зменшити ціну його поставки, зменшити кількість регулюючих органів – із 56 до 28, скоротити кількість чиновників, розпочати

процес люстрації, зменшити контролюючі функції та витрати на державний сектор, скоротити кількість податків – із 22 до 11, збільшити витрати на функціонування Збройних сил і провести часткову їх модернізацію. Також вдалося оптимізувати бюджетні витрати, скоротивши 42 бюджетні програми та близько 80 держпроектів. За даними урядовців, це дасть змогу зекономити близько 48 млрд грн. Також до «плюсів» першої «стоденки» нинішнього уряду слід віднести безпроблемне проходження опалювального сезону.

Позитивні зміни, що, зрозуміло й неминуче, більш очевидні для експертів, ніж для громадськості, але цей розрив можна перекрити за допомогою більш активної інформаційної кампанії. Саме відсутність якісної публічної політики найбільше закидають нинішньому складу Кабінету Міністрів. Є претензії також до швидкості реформ. «Ми не можемо сказати, що уряд робить щось шкідливе. Але все, що робиться, робиться дуже повільно», – резюмував результати аналізу діяльності влади за перші 100 днів голова правління Центру політико-правових реформ І. Коліушко. Тож, враховуючи життєво важливе значення реформ для України, суспільство очікує на більш активну позицію уряду на цьому фронті в його наступні 100 днів.

А. Потіха, наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Конституційна комісія: перспективи роботи

В Україні вже давно говорять про необхідність конституційних змін, які дали б можливість розширити не лише повноваження місцевих органів влади. Президент П. Порошенко пообіцяв створити комісію, яка має розробити системні поправки до Основного закону.

Ще в лютому місяці П. Порошенко, виступаючи в Запоріжжі, яке він відвідав з нагоди призначення керівника місцевої ОДА, запевнив, що найближчим часом буде створена Конституційна комісія. «Наступного тижня я підпишу нарешті погоджений склад Конституційної комісії. Причому це буде вже розвиток позицій, оскільки в останні дні ми вже прийняли кілька важливих рішень щодо питань бюджетної децентралізації», – зазначив глава держави.

За його словами, у результаті конституційної реформи та децентралізації влади лєвова частка повноважень перейде від центральних органів влади на місця. «Обласна рада буде не просто узгоджувати, але й вибирати. Це мій принциповий базисний шлях реформування місцевого самоврядування», – запевнив Президент України. При цьому він наголосив, що Президент матиме можливість для того, щоб не дати Україні розповзтися, призначати префектів. «А префекти матимуть винятково контрольні функції. І якщо громада прийняла рішення, умовно кажучи, про відділення від України, префект буде мати можливість це зупинити, відправити рішення до Конституційного Суду, таким чином вплинути на рішення влади», – підкреслив П. Порошенко.

Президент України також вважає, що рішення щодо зміцнення судової

гілки влади, її незалежності, рішення про антикорупційні кроки влади мають бути доповнені дуже важливою складовою – реформою місцевого самоврядування, реформою про децентралізацію влади. При цьому П. Порошенко запевнив, що Україна не залишить шансів тим, хто прагнув «так званої федералізації, а насправді – розколу України». «Владу буде віддано на місця територіальним громадам», – заявив Президент. За його словами, для ухвалення майбутніх змін потрібні 300 голосів у Верховній Раді, а якщо треба буде закріпити це рішення референдумом, то Президент до нього готовий.

Як відомо, у червні 2014 р. П. Порошенко реєстрував у парламенті свій проект системних змін до Конституції, проте його Верховна Рада так і не розглядала. Крім того, проведення конституційної реформи та децентралізація влади є одним з пунктів підписаної в Мінську 12 лютого мирної угоди.

За останні 10 років це вже буде третя така комісія, адже і В. Ющенко, і В. Янукович робили подібні кроки, проте до реальних змін справа не доходила. Щодо нової комісії, то, як вважають деякі представники парламентської коаліції, вона має більше шансів отримати позитивний результат. «У неї делеговані представники від усіх фракцій. Домовленість така, що у ВР не буде ніякої окремої робочої групи. Є профільний комітет, який займатиметься поправками до Конституції, і є група в АП під керівництвом Президента», – пояснив народний депутат від партії «Батьківщина» А. Кожем'якін.

За інформацією ЗМІ, від «Батьківщини» в Конституційній комісії працюватиме глава фракції Ю. Тимошенко. «Народний фронт» делегував Л. Ємця, а «Самопоміч» – другого віце-спікера О. Сироїд та О. Сотник.

Представники деяких державних структур запропонували своїх представників до комісії з певними застереженнями. Зокрема, експерти конституційної групи Реанімаційного пакета реформ (РПР), презентуючи своїх кандидатів до включення в склад цієї Конституційної комісії, зазначили, що комісія створюється з метою напрацювання узгоджених пропозицій щодо вдосконалення Конституції. Передбачається, що до цієї роботи будуть залучені представники різних політичних сил, громадськості, вітчизняних і міжнародних експертів.

Експерти вітають такий крок влади, адже самі про це просили ще в січні. Водночас вони наполягають на кількох важливих аспектах. По-перше, більшість членів Конституційної комісії мають бути з авторитетних незалежних фахівців у сфері конституційного права. По-друге, проекти змін до Конституції повинні напрацьовуватися і вноситися на розгляд парламенту відповідно до тих чи інших тем: децентралізації влади, адміністративно-територіальної реформи, судової реформи, статусу народних депутатів, реформи виконавчої влади тощо. РПР спільно з НУ «Києво-Могилянська академія» презентували список авторитетних, незалежних науковців та експертів, яких рекомендують до включення в Конституційну комісію.

Експерт РПР з питань децентралізації влади та адміністративно-територіальної реформи Ю. Ганущак презентував напрацювання групи – проект змін до Конституції, що стосуються децентралізації влади. «Ми напрацювали повноцінний законопроект, який спільно з вже ухваленими законами щодо

фіскальної децентралізації, об'єднання територіальних громад та засади державної регіональної політики дозволить встановити на регіональному рівні таку систему самоврядування, яка дозволить повноцінно розпочати реформу децентралізації влади. Трирівнева модель системи організації самоврядування «наблизить» надання адміністративних послуг до громадян. Переважну більшість адміністративних послуг громадяни зможуть отримати на первинному рівні – на рівні громади, що навіть територіально вдвічі ближче, ніж теперішній райцентр», – зазначив Ю. Ганущак.

Варто зазначити, що частина кандидатів до складу Конституційної комісії не була делегована своєчасно, що спричинило затримку початку її роботи. Це викликало невдоволення в деяких депутатів, і фракція «Самопоміч» стала наполягати на створенні конституційної комісії у Верховній Раді для прискорення роботи цієї ж комісії при Президенті. Про це, зокрема, заявив на погоджувальній раді лідер фракції О. Березюк, звертаючись до спікера В. Гройсмана. «Ви стали головою комісії, а вона досі не працює. Для того щоб прийняти відповідні закони до вересня – жовтня місяця, коли ймовірно відбудуться вибори органів місцевого самоврядування, у нас вже немає часу», – заявив він.

О. Березюк вважає, що конституційну комісію при Президенті варто контролювати. «Тому ми так само підтримуємо ініціативу щодо створення спеціальної Конституційної комісії у парламенті, яка, можливо, піджене конституційну групу, створену Президентом України», – наголосив народний депутат.

Щоправда, Голова Верховної Ради України вважає подібні заяви безпідставними і не вважає за доцільне створювати в парламенті окрему конституційну комісію. Про це він сказав, коментуючи зауваження лідера фракції «Самопоміч» О. Березюка. В. Гройсман зазначив, що Конституційна комісія при Президентові досі не розпочала роботу, оскільки пропозиції щодо її персонального складу досі не подані. За його словами, термін для подачі кандидатур, у тому числі з боку експертів і парламентарів, закінчився 12 березня. «Комісія ще не засідала, тому що немає персонального складу, а тому говорити, що вона погано працює, не зовсім об'єктивно», – наголосив спікер парламенту. В. Гройсман попросив зосередитися на роботі однієї комісії, а не розпорошувати діяльність на різні. «Ми можемо створити хоч 50 комісій, але у жодній з них не буде кворуму», – додав він.

Проте є сподівання, що комісія запрацює результативно. І, як зазначив народний депутат А. Кожем'якін, свої перші напрацювання комісія повинна представити в кінці квітня або на початку травня. «Якщо місцеві вибори ми хочемо провести в жовтні цього року», – наголосив народний депутат.

Депутати від Блоку П. Порошенка (БПП) вважають, що основою роботи Конституційної комісії має стати президентський законопроект поправок, який уже пройшов оцінку Венеціанської комісії. Але, як відомо, ще минуле скликання ВР і громадськість розкритикували цей документ.

«Пропонувалося створити на місцях інститут представників Президента (поряд з губернаторами, посада яких після поправок до Конституції повинна

стати виборною)», – зазначив екс-нардеп кількох скликань й один з авторів Основного закону Ю. Кармазін.

За його словами, виконкоми й місцева влада отримали б всю владу на місцях, а функція загального нагляду, яка була в прокуратури, переходила до представників Президента на місцях. По суті, це спроба зробити президентсько-парламентську форму правління.

Проте народні депутати від БПП запевняють, що всі раніше запропоновані Президентом норми будуть переглянуті. Спростували парламентарі й розмови про те, що в Конституції за Донбасом можуть закріпити якийсь «особливий статус» або навіть можливість створення в регіоні якоїсь вільної економічної зони зі спеціальними торговельними відносинами з ЄС і РФ. Чутки про це з'явилися після «Мінська-2».

У свій час П. Порошенко допускав можливість створення на Донбасі якоїсь вільної економічної зони. Але ніхто не говорив, що цей статус буде записаний до Конституції. Особливий же статус Донбасу прописаний у відповідному законі, який почне діяти, терміном на три роки, одразу після проведення місцевих виборів.

На думку депутатів, Україна – це унітарна та суверенна держава. «І ніякої федералізації, прямої або непрямої, у змінах до Конституції не буде. Питання децентралізації, звичайно, буде передбачене, але воно порушувалося задовго до збройного протистояння. Органи місцевого самоврядування повинні отримати додаткові повноваження. Це європейська практика, яку ми повинні впровадити, а не жити за старими радянськими нормами», – зазначив нардеп Л. Ємець.

Погоджуються з ним і колеги по коаліції. «Це, напевно, на рівні розмов. Кожна така пропозиція повинна детально обговорюватися. Відокремлювати якимось чином території і визначати, якими вони повинні бути, мені здається це небезпечним. Поки не закінчиться війна, вносити кардинальні зміни до Конституції щодо Донбасу, Луганщини та Криму не можна», – вважає А. Кожем'якін.

За інформацією ЗМІ, у суспільстві є сумніви щодо ефективності нової комісії. Адже попередні дві тривалий час працювали, і результат негативний.

Як уже зазначалося, В. Ющенко в грудні 2007 р. утворив Національну конституційну раду, сам же її очолив, а секретарем тоді стала відомий юрист і працівник його Секретаріату М. Ставнійчук.

Більшість парламентських фракцій негативно сприймали цю ініціативу і відкрито виступали проти президентського проекту змін. Проте В. Ющенко заявляв про можливе ухвалення проекту на референдумі в обхід парламенту, але до цього не дійшло.

Після обрання Президентом В. Януковича Конституційний Суд повернув чинність Конституції 1996 р. і розширив повноваження Президента. Але В. Янукович пообіцяв удосконалення Конституції і спочатку створив Комісію зі зміцнення демократії та верховенства права, а потім і спеціальну Конституційну асамблею.

Ця асамблея мала напрацювати зміни до Конституції, які б збалансували повноваження гілок влади та посилили місцеве самоврядування. Головою

комісії став перший Президент України Л. Кравчук, а її секретарем знову стала М. Ставнійчук. Представники опозиції, на знак протесту, ігнорували роботу комісії, проте до кінця 2013 р. напрацьовані зміни були майже готові.

Тепер уже нова комісія має напрацювати нові зміни. Як зазначають експерти, комісія потрібна тому, що конституційна реформа назріла – і вона необхідна. «Але все залежатиме, хто увійде до складу цієї комісії та як організують її роботу», – наголосив І. Коліушко, директор Центру політико-правових реформ.

Проте поки що невідомо, яким чином затверджуватиметься нова Конституція, чи Основний закон змінюватимуть, вносячи зміни до діючої Конституції. У 2012 р. Верховна Рада ухвалила закон про референдум, який давав можливість Президенту провести референдум про затвердження конституційних змін в обхід парламенту. Конституція ж передбачає, що змінювати її має право виключно Верховна Рада, а референдум може тільки затверджувати її рішення в окремих випадках. Через це опозиція застерігала, що проект Конституції В. Януковича можуть ухвалити в обхід Верховної Ради. Проте події на Євромайдані зробили неактуальною роботу Конституційної асамблеї.

У Верховній Раді нового скликання ініціювали скасування закону про референдум, який дає можливість Президенту міняти Конституцію в обхід парламенту, але далі розмов депутати не пішли та цього досі не зробили.

Імовірно є сумніви щодо прийняття Верховною Радою нової Конституції. Враховуючи деякі розбіжності в поглядах членів коаліції, виглядає проблематичною перспектива зібрати понад 300 голосів для затвердження необхідного рішення. Тим не менше конституційний процес триває (*Статтю написано з використанням інформації таких джерел: Порошенко розповів про старт реформи місцевого самоврядування і появу префектів // <http://tsn.ua/politika/poroshenko-rozpoviv-pro-start-reformi-miscevogosamovryaduvannya-i-poyavu-prefektiv-410908.html>. – 2015. – 21.02; Первые изменения в Конституцию появятся в конце апреля // <http://www.segodnya.ua/ukraine/pervye-izmeneniya-v-konstituciyu-poyavyatsyav-konce-aprelya-598134.html>. – 2015. – 8.03; Конституційна комісія Порошенка: по третьому колу // http://www.bbc.co.uk/ukrainian/politics/2015/03/150303_constitutional_commission_vs. – 2015 – 3.03; Гройсман пояснив, чому не хоче створювати конституційну комісію в Раді // <http://www.pravda.com.ua/news/2015/03/16/7061625>. – 2015. – 16.03; «Самопоміч» закликає покванити Конституційну комісію // <http://www.pravda.com.ua/news/2015/03/16/7061614>. – 2015. – 16.03; Експерти РПП: конституційна реформа повинна бути публічною, інакше вона не має шансів // <http://www.civicua.org/news/view.html?q=2421760>. – 2015. – 10.03).*

Возможность и перспективы введения в Украину международного миротворческого контингента в оценках политиков и экспертов

В украинском политикуме и медиа-пространстве продолжается дискуссия о возможности и целесообразности введения в страну миротворческого контингента для предотвращения эскалации напряженности в отдельных районах Донецкой и Луганской областей.

Успех миротворческой миссии в Украине остается спорным вопросом. Некоторые эксперты видят в этом единственный оставшийся выход из сложившейся сегодня на Донбассе ситуации, другие же высказывают на этот счет большие сомнения.

Такой шаг, по мнению многих обозревателей, мог бы поспособствовать прекращению огня, в то же время надолго заморозив конфликт.

Что касается сроков принятия соответствующих решений, то по некоторым оценкам, на это может потребоваться до полугода.

Напомним, в начале февраля украинский парламент не поддержал инициативу «Оппозиционного блока» относительно переговоров с Россией по вопросу введения в Украину международного миротворческого контингента. Как заявил тогда глава фракции «Блока Петра Порошенко» Ю. Луценко, эти миротворцы будут также российские, поэтому фактически это было бы просьбой к российской стороне оккупировать украинскую территорию и заморозить конфликт на долгий срок, как это произошло в Грузии. Однако позже за необходимость проведения на Донбассе миротворческой миссии высказались многие представители власти, в том числе и сам Президент, который на заседании СНБО отметил, что лучшим форматом миротворческой миссии для Украины будет полицейская миссия Евросоюза.

«Уверен в том, что это будет наиболее эффективной и наиболее оптимальной гарантией безопасности ситуации, которая сложилась, когда мир не соблюдают – ни Россия, ни те, кто ее поддерживает», – заявил П. Порошенко.

Глава украинского внешнеполитического ведомства П. Климкин считает, что миротворческая миссия может начать работу под эгидой как ООН, так и ЕС. По его мнению, на Восток Украины сначала следует ввести миротворцев, а после полного прекращения огня – полицейскую миссию. По его словам, контингент миротворческих сил, который «может быть ООНовским, может быть ЕСовским», но, скорее всего, «будет смешанным», необходим для деэскалации конфликта, а полицейская миссия ЕС – для поддержания порядка.

28 марта П. Порошенко обратился с просьбой поддержать рассмотрение в институтах ЕС возможность направления миротворческого контингента в Украину к председателю Европейской комиссии Жан-Клоду Юнкеру, чей визит в Киев был запланирован на 30 марта, однако был отложен «из-за непредвиденных обстоятельств». Обозреватели отмечают, что украинская сторона стремится уладить все формальности, связанные с решением проблемы

миротворческой миссии, к саммиту Украина – ЕС, который состоится в Киеве 27 апреля.

Инициатива Украины по привлечению миротворческого контингента в зону конфликта на Донбассе выразилась в решении Совета национальной безопасности и обороны от 18 февраля обратиться с соответствующей просьбой в ООН.

В СНБО посчитали, что обеспечение национальной безопасности Украины и неотложное разрешение кризисной ситуации, сложившейся на Востоке страны, а также обеспечение эффективной имплементации минских договоренностей требуют обращения в Совбез ООН и Совет ЕС с просьбой о разворачивании на территории Украины международной операции по соблюдению мира и безопасности. По мнению членов СНБО, миротворческая миссия ООН должна быть размещена вдоль линии разграничения на Донбассе и неконтролируемых участков государственной границы с РФ.

В связи с этим, СНБО предложил Президенту обратиться от имени Украины к этим международным организациям с просьбой направить в Украину миротворцев.

В решении СНБО отмечается, что обращение к ООН и Евросоюзу о введении в Украину миротворческой миссии «вызвано необходимостью создания условий для скорейшего восстановления правопорядка, обеспечения конституционных прав и свобод граждан, а также прав и законных интересов юридических лиц, создания условий для возвращения жителей в вынужденно оставленные места постоянного проживания, и восстановления нормальной жизнедеятельности в населенных пунктах оккупированного Донбасса».

В своем решении СНБО также руководствовался необходимостью реализации «мирного плана президента Украины Петра Порошенко» и эффективной имплементации положений Минского протокола от 5 сентября 2014 г., Минского меморандума от 19 сентября 2014 г. и Минского «Комплекса мер» от 12 февраля 2015 г.

СНБО также предложил Кабинету Министров безотлагательно внести предложения по законодательному регулированию вопросов проведения миротворческой операции на территории Украины.

2 марта решение СНБО было введено в действие соответствующим указом Президента.

Также проект постановления об обращении в Совет безопасности ООН и Совет Европейского Союза о разворачивании на территории страны международной операции по поддержке мира и безопасности был внесен Президентом в Верховную Раду.

17 марта этот проект был поддержан парламентариями.

«Верховная Рада постановляет: одобрить обращение от имени Украины в Совет Безопасности Организации Объединенных Наций и Совет Европейского союза о разворачивании на территории Украины международной операции по поддержанию мира и безопасности», – говорится в тексте решения Рады. Кроме того, парламент поддержал предложение Президента допустить на территорию страны иностранные войска для участия в международных учениях, что,

помимо прочего, делает возможным проведение украинско-американских и украинско-польских военных учений уже в 2015 г.

Поддержка украинским парламентом президентской инициативы сделала возможным направление в Совет безопасности ООН и Совет Европейского Союза официального обращения по этому поводу.

Напомним, что в феврале Украиной в ООН и Совет ЕС было направлено предварительное обращение по вопросу направления в страну миротворцев, о чем сообщал министр иностранных дел Украины П. Климкин.

Тогда же представительство Украины при ООН в Нью-Йорке начало консультации по реализации решения СНБО.

Как сообщил тогда постоянный представитель Украины в ООН Ю. Сергеев, украинская сторона имеет «несколько аргументов в пользу того, что мы сможем продвигаться с этой инициативой в ООН». Ю. Сергеев заявил, что в целом в ООН понимают позицию, объявленную СНБОУ. «Все понимают позицию, которая была провозглашена СНБОУ. Все понимают, что Минские договоренности оказались под угрозой в связи с невыполнением и российской стороной, и подписантами из Луганска и Донецка. И поэтому, чтобы спасти весь минский процесс и помочь имплементировать эти договоренности, нужны сторонние усилия. Такими усилиями, и с нами согласны, могут быть международные миротворческие коллективные силы», – заявил он. Ю. Сергеев отметил, что решение России противодействовать данной инициативе будет неблагоприятным для нее.

«Это сигнал Москве – остановиться, опомниться и вернуться к тому, о чем договаривались. Россия теряет к себе доверие. Здесь, в ООН, все понимают, что подпись России под документом стоит столько же, сколько бумага, на которой она ставится. Мы понимаем, что может быть блокировка. Но есть другие тактические шаги, как обойти право вето. Я не буду о них говорить, но они есть», – сказал Ю. Сергеев, уточнив, что Россия может быть признана стороной конфликта.

19 марта представительство Украины при ЕС сообщило об официальном обращении в Совет Европейского Союза с просьбой рассмотреть возможность развертывания международной операции по поддержанию мира и стабильности.

«Представительство Украины при ЕС официально передало руководству евроинституций соответствующее обращение в Совет Европейского Союза с просьбой должным образом рассмотреть этот вопрос и начать консультации о начале операции ЕС в рамках общей политики безопасности и обороны», – отмечается в сообщении.

Как отметил представитель Украины при ЕС К. Елисеев, комментируя эту инициативу, операция под руководством ЕС позволит способствовать восстановлению мира и стабильности на востоке Украины путем создания надлежащих условий для успешной имплементации Минских договоренностей и поддержки деятельности специальной мониторинговой миссии ОБСЕ.

Впрочем, некоторые обозреватели указывают на сдержанную позицию многих европейских чиновников и политиков по вопросу введения миротворцев в Украину.

Так, верховный представитель ЕС по иностранным делам и политике безопасности Ф. Могерини считает, что первоочередная задача сегодня – имплементация достигнутых в Минске соглашений. Они предусматривают, что контролировать ситуацию в Украине должна ОБСЕ.

Председатель представительства Европейской комиссии в Украине Я.Томбинский отмечает отсутствие четкой позиции Евросоюза и ООН по этому поводу. «По вопросу введения миротворцев в Украину еще нет четкой позиции в ЕС и ООН. Соответствующего решения не будет ни завтра, ни послезавтра. Не нужно тешить себя иллюзиями относительно быстрого решения, это долгосрочная перспектива», – подчеркивает он. Комментируя заявление украинского президента о возможности отправки на Восток полицейской миссии ЕС, Я. Томбинский заявил, что «такое решение должен принимать ЕС, а не ООН. Но что там будут делать полицейские? Там идут реальные боевые действия. В этом случае там нужны именно миротворцы ООН».

Идею отправки полицейских миротворцев на Восток Украины отвергает также еврокомиссар по вопросам европейской политики соседства и расширения Й. Хан.

Пока не рассматривает вопрос отправки своих военнослужащих в Украину также Польша, хотя полностью и не исключает такой возможности в будущем.

Президент Польши Б. Коморовский заявил, что Варшава поддерживает идею миротворческой миссии ООН в Украине. Однако, «сложно представить, что было бы согласие всех стран-членов ЕС для организации миссии такого типа, когда там ведутся военные действия. Поэтому, безусловно, задачей номер один является реализация перемирия. Хотя бы даже ограниченного, но все-таки перемирия», – отмечает Б. Коморовский.

По заявлению главы польского МИДа Г. Схетыны, организация миротворческой миссии ЕС в Украине пока вряд ли возможна. Он подчеркивает, что условиями для отправки любой миротворческой миссии в Украину являются «фактическое окончание военного конфликта и мирные переговоры». «Должны перестать погибать люди, должна быть фактическая демаркационная линия, нужно вывести тяжелую военную технику – тогда можно говорить о миротворческой миссии», – заявляет глава польского внешнеполитического ведомства. Решение о миротворцах должно складываться из двух частей: «первая – это полное перемирие в Украине, вторая – решение Совета Безопасности ООН относительно отправки туда миротворческих сил», – считает министр.

О том, что предложение украинской стороны о миротворческой миссии в Донбассе будет рассмотрено Германией, недавно заявлял глава внешнеполитического ведомства страны Ф. Штайнмайер, однако, по сообщениям СМИ, представители фракций Бундестага скептически отнеслись к возможности отправки миротворцев в Украину.

«Европейский или международный миротворческий контингент имел бы смысл лишь в том случае, если с ним согласились бы обе стороны конфликта. Однако я этого на данный момент не вижу», – заявил внешнеполитический представитель фракции Социал-демократической партии в Бундестаге Н. Аннен. Похожую позицию занял уполномоченный немецкого правительства по вопросам сотрудничества с Россией Г. Эрлер, также член СДПГ. «Такую миссию воплотить трудно, ведь для этого нужно согласие России», – отметил он. Как подчеркивает Г. Эрлер, миссию под эгидой ЕС, которую считает оптимальным вариантом украинский Президент, не воспримет Россия, которая считает ЕС «заинтересованной стороной». Нереалистичной считает отправку миротворцев и представитель другой проправительственной фракции в немецком парламенте, христианский демократ Ф. Юнг. Он заявил, что «на данный момент о соблюдении минских соглашений должна позаботиться Россия», которая должна использовать свое влияние на сепаратистов на Востоке Украины и прекратить поставлять им вооружение. Представитель фракции «зеленых» в Бундестаге О. Нурипур также не верит в возможность отправки миротворцев в Украину. По его мнению, Специальная мониторинговая миссия ОБСЕ является единственной миссией, которая может наблюдать за соблюдением режима прекращения огня. «Это единственная на данный момент организация, которая включает Россию, не давая Москве одновременно диктовать правила своей работы», – отмечает он.

В то же время некоторые немецкие политики положительно воспринимают идею украинской власти. Так, председатель комитета Бундестага по международным делам Н. Реттген считает предложение о размещении международных миротворческих сил «интересным». По его мнению, это означает выведение конфликта на международный уровень, который должен обеспечить новый уровень сотрудничества.

Поддерживает Украину в вопросе введения миротворческой миссии под мандатом ООН также Швеция. Об этом заявил П. Порошенко после встречи с главой правительства Швеции С. Левеном, который находился с визитом в Украине.

О необходимости усиления миссии ОБСЕ и активизации процесса привлечения миротворческой миссии для урегулирования ситуации на Донбассе заявил также президент Франции Ф. Олланд.

В целом, представители ЕС первоочередной задачей видят выполнение условий минских договоренностей, а не рассмотрение возможности введения в Украину миротворческого контингента. Такую же позицию занимает и российская сторона. «Минские соглашения предусматривают роль ОБСЕ. Об ООН или Европейском союзе в них ничего нет», – заявляет полномочный представитель РФ в ООН В. Чуркин, подчеркивая, что заявления о приглашении на Восток Украины миротворцев ставят под сомнение намерение властей Украины выполнять эти соглашения.

«Достигнуты минские договоренности 12 февраля. Согласно этим договоренностям в Донецкой и Луганской республиках будут создаваться свои милиции. Наблюдение за районом разъединения будет проводить ОБСЕ. Если

тут же выдвигаются какие-то другие схемы, то возникает вопрос о том, собираются выполнять минские договоренности или нет», – отмечает постпред РФ при ООН.

По заявлению министра иностранных дел России С. Лаврова, идея о вводе миротворцев ООН для урегулирования конфликта в Донбассе «вбрасывается» Украиной якобы для затягивания реализации минских соглашений от 12 февраля. «Когда после достижения такой тяжелой, но комплексной договоренности, которая была подписана всеми, вбрасываются новые идеи, невольно возникают вопросы о том, насколько искренне были те, кто такие инициативы выдвигает», – отмечает С. Лавров, подчеркивая, что в минских соглашениях не упоминается «какая-либо иная форма международного присутствия, кроме миссии ОБСЕ».

Председатель Комитета по международным делам Госдумы РФ А. Пушков заявляет, что без одобрения России отправка миротворцев в Украину невозможна. «Киев не сможет навязать ООН отправку миротворцев в Украину в обход России. Такие решения принимает СБ ООН. Без нашего согласия это невозможно», – считает он.

В том, что необходимости в миротворческих силах на Донбассе нет, уверены и представители самопровозглашенных республик.

«Что касается миротворцев, то здесь ситуация однозначна в каком плане. Мы способны сами обеспечить безопасность своих территорий, мы способны сами отвести войска. И нам для этого в качестве посредника достаточно ОБСЕ, которая просто посмотрит, как мы это делаем», – считает представитель так называемой «Луганской народной республики» на минских переговорах, зампред народного совета «ЛНР» В. Дейнего. «Миротворцы работают в той зоне, где обе стороны обратились с тем, чтобы пригласить посредников, если они сами не смогли справиться с ситуацией. Я думаю, у нас ситуация сейчас абсолютно под контролем. Какие-то шероховатости сейчас еще остаются. Но все это сглаживается. И в результате мы справимся с этой проблемой», – считает В. Дейнего. «Это позиция и наша, и Донецка», – подчеркивает также он.

«Нам не нужны никакие дополнительные рычаги, которые будут каким-то образом способствовать установлению мира, – заявляет он. – До тех пор, пока мы сами этот мир не установим, никакие миротворцы не помогут». «Если есть необходимость в миротворцах, сначала надо установить мир, а потом, может быть, буферную зону», – говорит также В. Дейнего.

В свою очередь официальный представитель самопровозглашенной «ДНР» на переговорах Контактной группы Д. Пушилин заявляет, что решение о возможном установлении буферной зоны должно приниматься «по согласованию с представителями Республик».

Критически относятся к идее введения в Украину миротворческой миссии и многие украинские политики, причем как из провластного лагеря, так и представители оппозиции.

В частности, народный депутат от фракции ВО «Свобода» Ю. Левченко заявил, что не верит в перспективу привлечения миротворцев ООН на Донбасс.

«Перспектива, что будут введены миротворцы, на самом деле нулевая, потому что для того, чтобы были введены миротворцы, нужно решение Совбеза ООН. Если решением Совбеза будет определено, что в состав миссии не войдут россияне, Россия ветирует его. То есть оно невозможно», – считает Ю. Левченко.

Нецелесообразным обращение украинского Президента о введении миротворцев на Донбасс считает член фракции «Оппозиционный блок» Н. Шуфрич. В своем заявлении депутат напоминает, что ранее его партия предлагала парламенту обратиться в ООН для введения миротворцев в Украину, однако эта инициатива была подвергнута «уничижительной критике со стороны власти и коалиции в парламенте». Вместе с тем, по его мнению, еще в конце января инициатива блока «была логична», потому что на тот момент минское перемирие не действовало и из-за обострения конфликта значительно увеличилось количество жертв. Сегодня же, «когда в Минске принята реальная карта выхода из кризиса, когда минские соглашения, наконец, прояснили статус Донбасса в составе Украины», решение Президента и СНБО о миротворцах выглядит нелогичным. В связи с этим Н. Шуфрич предлагает взять инициативу урегулирования конфликта на Донбассе парламенту. «Мы должны помочь исполнительной власти урегулировать этот конфликт. Не только потому, что у нас сейчас парламентско-президентская республика, а в первую очередь потому, что коллективные решения в этой ситуации будут более взвешенные и ответственные чем решения одного человека», – отмечает депутат.

Отечественные журналисты и эксперты по-разному относятся к инициативе по введению на Донбасс миротворцев.

Политолог Т. Березовец напоминает, что и ранее высказывал сомнение, что привлечение миротворческого контингента способно разрешить ситуацию в краткосрочной перспективе. Главная проблема этой инициативы, по его мнению, заключается в том, что она означает неспособность государства обеспечить государственный суверенитет на своей территории. Важно также, кто выдает мандат на пребывание миротворцев. Политолог напоминает, что устав ООН предусматривает развертывание операций по поддержанию мира на основе мандатов Совета Безопасности ООН. «Выдаст ли такой мандат постоянный член СБ Российская Федерация? Ответ на этот вопрос дал т. н. «председатель Народного совета ДНР» А. Пургин. «Если нам и нужны миротворцы, то это миротворцы РФ. Но сейчас ОБСЕ выполняет контрольные функции. Это преждевременная мера», – отмечает он. «Поэтому вето России на решение СБ ООН весьма прогнозируемо», – считает Т. Березовец.

Кроме ООН, миротворческий мандат может выдать ОБСЕ. Но здесь, по мнению эксперта, «может возникнуть множество вопросов в свете эффективности работы существующей мониторинговой миссии ОБСЕ». Поэтому единственным реалистичным вариантом для Украины, эксперт называет полицейскую миссию Евросоюза. Но вопрос, согласиться ли на такой шаг ЕС, пока остается открытым.

Журналист издания «Український тиждень» Д. Казанский подчеркивает, что решение украинской власти правильное, но запоздалое: «Принимать его

нужно было давно, вместо второго бесполезного Минска». «Если РФ теперь будет блокировать введение миротворческого контингента на Донбасс, это уже будет выглядеть откровенной апологией агрессии и даст в руки Украины дополнительные козыри», – считает журналист.

Главный редактор интернет-издания «Цензор.net» Ю. Бутусов напоминает, что ввод миротворческих войск в Югославию снизил эскалацию, но не привел к окончанию войны. «Гарнизоны миротворцев могут оборонять себя, могут ловить бандитов, могут сопровождать конвои. Но они не будут держать сотни километров фронта, и они не будут вести за нас войну. Россия будет продолжать поддержку войны против нас, она будет сохранять очаг напряженности. Потому что это единственное средство для Путина заставить нас признать оккупацию нашей земли в Крыму и на Донбассе, и снять с себя санкции», – заявляет он.

«Совершенно очевидно: в СБ ООН склоки начнутся уже на стадии принятия резолюции о создании миротворческой миссии», – прогнозирует эксперт Центра военно-политических исследований Д. Тымчук. Россия, которая может заблокировать любое решение Совбеза ООН, будет настаивать на введении своих «миротворцев». Таким образом, для Украины желательна именно миссия Евросоюза без участия представителей РФ, – считает эксперт. «Плюс от подобного решения – надежда на «фиксацию» линии соприкосновения сторон и прекращение огня... Минус от возможной миротворческой миссии – гарантированное «замораживание» конфликта», – заключает он.

Политолог Ю. Палийчук считает миротворцев реальной силой, способной прекратить огонь на Востоке, тем более, что, по его мнению, все дипломатические инструменты, кроме введения миротворческого контингента, себя исчерпали. «Но здесь есть проблема. Россия будет настаивать на том, что миротворцы должны быть их. Понятно, что мы на это не согласимся, потому что это скрытая оккупация. Мы будем требовать, чтобы это были миротворцы из стран Запада. На что в ответ уже не согласится Москва. Если это будут страны-участники НАТО. И получается такой тупик. Привлечение нейтральных государств выглядит довольно проблематичным, так как вариантов очень мало», – отмечает политолог. «Можно было бы искать такой вот гибридный вариант, когда у нас может быть миротворческий контингент Беларуси, Казахстана и, условно говоря, Испании и Бельгии. Для нас это была бы идеальная конструкция, если бы такой вариант был возможен. Если такие миротворческие силы зайдут на линию разграничения, тогда действительно появится шанс на то, что боевые действия прекратятся. И дальше уже можно будет говорить о политическом и дипломатическом урегулировании», – заключает Ю. Палийчук.

Как заявляет содиректор программ внешней политики и международной безопасности Центра Разумкова А. Мельник, чтобы ввести на Восток международные миротворческие силы, необходимо прекращение огня и согласие сторон. И только тогда в зону конфликта вводится миротворческий контингент, цель которого – демилитаризация и налаживание мирной жизни.

«Да, это мог бы быть первый шаг к прекращению войны – контроль над тем участком границы, которая не контролируется со стороны Украины. Но учитывая то, что несколько месяцев отклонялось даже предложение относительно расширения полномочий специальной мониторинговой миссии ОБСЕ на наблюдение по всей территории украино-российской границы как раз со стороны России, вероятность проведения подобной операции, даже если она будет инициирована ОБСЕ или Евросоюзом, крайне мала», – говорит эксперт, подчеркивая, что даже введение международных миротворческих сил – не панацея от войны.

Таким образом, перспективы реализации инициативы украинской власти пока не вполне определены и будут зависеть от множества факторов, в частности хода выполнения минских соглашений и итогов рассмотрения обращения Украины международными инстанциями. В связи с тем, что возможные варианты привлечения миротворцев к урегулированию ситуации на Востоке либо недостаточно выгодны Украине, либо практически нереализуемы, решение Президента и СНБО, помимо прочего, представляется некоторым обозревателям своеобразным инструментом влияния на западных партнеров Украины с целью получения согласия на поставки современного вооружения в страну. Поддержит ли Евросоюз план миротворческой миссии в Украине и как это отразится на дальнейшем развитии конфликта, может стать ясно уже в ближайшем будущем.

В об'єктиві – регіон

Н. Тарасенко, мол. наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Відставка І. Коломойського – несподіванка чи закономірність?

Ряд скандальних подій, пов'язаних з екс-очільником Дніпропетровської області І. Коломойським, які зрештою призвели до його відставки, викликав неабиякий резонанс в Україні та світі. Українська преса назвала звільнення відомого олігарха з посади губернатора «відставкою року», зарубіжні ЗМІ висловили тривогу за збереження стабільності в Україні в умовах бойових дій на Сході України, економічної кризи та за наявності «сильного олігарха з власною армією», експерти оприлюднили як схвальні, так і тривожні оцінки.

Запропонована в цьому матеріалі спроба розібратися, що насправді стоїть за відставкою І. Коломойського, ґрунтується на публікаціях провідних українських видань, оцінках і прогнозах експертів.

Варто зауважити, що поштовхом до подальших подій навколо особи І. Коломойського стали ухвалені 19 березня Верховною Радою зміни до закону про акціонерні товариства, якими запроваджується єдиний підхід до зниження кворуму для всіх акціонерних товариств, у тому числі тих, у статутному капіталі яких є корпоративні права держави та де вона є власником 50 % і більше простих акцій. Цей крок наближає законодавство України до

міжнародних стандартів щодо кворуму загальних зборів акціонерних товариств і запроваджує підхід, коли для прийняття рішення в акціонерному (колективному) підприємстві необхідно 50 % голосів акціонерів «плюс» один голос. Крім того, документом удосконалюється механізм обрання та діяльності органів акціонерного товариства, забезпечується дієвий механізм виконання рішень товариства щодо виплати дивідендів.

Запроваджені механізми відкрили шлях до взяття під контроль держави компаній «Укртранснафта» та «Укрнафта», які, хоча й перебувають у державній власності, фактично контролювалися І. Коломойським.

Так, публічне акціонерне товариство «Укртранснафта» об'єднує потужності двох нафтопроводів – «Дружба» та «Придніпровські магістральні трубопроводи», тобто воно дає можливість транспортувати нафту по території України. «Укртранснафта» на 100 % є державним підприємством. Водночас з 2009 р. головою правління компанії був лояльний до І. Коломойського О. Лазорко. 19 березня, згідно з рішенням Наглядової ради «Укртранснафти», його було усунуто від керівництва компанією. Офіційно озвучені претензії були пов'язані з викачуванням і використанням технічної нафти з нафтопроводів для переробки на Кременчуцькому НПЗ, а також із завищеною, як вважають експерти, вартістю зберігання державної нафти на нафтопереробних потужностях групи «Приват». Також ішлося про те, що рахунки державної компанії, що становлять близько 2 млрд грн, перебувають у «Приватбанку», який належить І. Коломойському.

Передбачалося, що призначений тимчасово виконувати обов'язки керівника «Укртранснафти» Ю. Мірошник має передусім провести перевірку фінансової діяльності компанії. Утім, голова Дніпропетровської ОДА, який приїхав захищати відстороненого О. Лазорку, заявив про рейдерське захоплення компанії та незаконне звільнення керівника. На запитання журналіста про те, що він робить у приміщенні держкомпанії, І. Коломойський відповів брутальною лайкою.

20 березня Президент П. Порошенко оголосив догану І. Коломойському «за порушення правил професійної етики, вчинок, який порочить його як державного службовця».

Після цього І. Коломойський приїхав захищати іншу компанію – «Укрнафту» – з озброєними людьми, аби нібито попередити її рейдерське захоплення. Свою присутність біля її офісу, а також посилення охорони та спорудження залізного паркану І. Коломойський пояснив «плановими роботами проти рейдерів».

Зазначимо, що «Укрнафта» є найбільшою нафтогазовидобувною компанією в Україні. У видобутку нафти її частка на ринку становить 68 %, а у видобутку газу – 11 %. У складі компанії – шість регіональних виробничих підрозділів, три газопереробні заводи, три бурові управління, а також мережа з 563 заправок майже в усіх регіонах України. В «Укрнафті» державі (в особі НАК «Нафтогаз України») належить 50 % + 1 акція, а групі «Приват», за різними даними, не менше 42 %. При цьому де-факто ця компанія стала

практично приватною, тому що ключові позиції в керівництві, непропорційні до наявного пакета, має група «Приват».

Таким чином, як пояснив колишній заступник директора «Укртранснафти», а нині президент Центру глобалістики «Стратегія-XXI» М. Гончар, група «Приват» через «Укрнафту» та державну компанію «Укртранснафта» по суті створила вертикально-інтегровану структуру, де наявні всі три сегменти: видобуток, транспортування, переробка нафти й продаж нафтопродуктів через мережу заправок, якою володіє та ж група «Приват». Усе це вилилося у створення приватної монополії в нафтовому секторі з усіма відповідними наслідками.

На думку М. Гончара, конфлікт навколо цих компаній був закладений дуже давно. «Глибинна суть конфлікту полягає в паразитарній формі української олігархії як явища. Принцип дуже простий: добре вести бізнес тоді, коли береш під контроль державні активи, робиш їх де-факто своїми, й вони працюють на приватний інтерес», – вказує експерт.

Новий виток загострення ситуації навколо І. Коломойського розпочався 23 березня, коли голова СБУ В. Наливайченко озвучив ряд звинувачень на адресу керівництва Дніпропетровської області. Зокрема, В. Наливайченко заявив, що СБУ перевіряє високопоставлених чиновників Дніпропетровської ОДА на причетність до фінансування злочинного угруповання, пов'язаного з перевезенням контрабанди через лінію розмежування зони АТО, викраденням людей і вбивством співробітника СБУ у Волновасі.

Після цього про вихід із фракції «Блок П. Порошенка» заявили чотири депутати-мажоритарники від Дніпропетровщини, а заступник голови Дніпропетровської ОДА Г. Корбан звинуватив В. Наливайченка в брехні. Свої претензії до влади прихильники І. Коломойського висловили на прес-конференції в Дніпропетровську. Також було оголошено про проведення в місті 25 березня народного віче на підтримку І. Коломойського. При цьому заступник голови Дніпропетровської обласної держадміністрації Г. Корбан зауважив, що народне віче в Дніпропетровську – це ініціатива громадських організацій, і наголосив, що область не має намірів «вивішувати якісь фейкові прапори» чи відділятися від України. Він також зазначив, що команда губернатора І. Коломойського продовжує за власні гроші оплачувати потреби армії, у тому числі Збройних сил України (<http://www.pravda.com.ua/news/2015/03/24/7062459>).

Президент П. Порошенко в цей же день зробив цілком прозору заяву, що не допустить існування в жодного губернатора «кишенькових збройних сил».

Експерти вбачали кілька можливих виходів з конфлікту. Політолог, голова Центру прикладних політичних досліджень «Пента» В. Фесенко припускав, що найбільш вірогідний сценарій – заморожування конфлікту й часткове розв'язання шляхом досягнення компромісу щодо менеджменту компаній, який дасть змогу зберегти певні інтереси бізнесмена і водночас істотно відновити вплив держави на компанію без відставки губернатора, адже П. Порошенко не зацікавлений у жорсткому конфлікті з І. Коломойським у ситуації, коли не закінчена війна на Сході України.

Директор Інституту глобальних стратегій В. Карасьов також вважав найбільш імовірним саме такий сценарій. «Зараз не треба з'ясовувати хто винен, а зняти напруження і всім займатися своїми справами», – заявляв В. Карасьов.

Водночас експерти не виключали й сценарію силового протистояння із застосуванням зброї. У політичних колах заговорили про озброєні добровольчі батальйони, які фінансуються І. Коломойським і теоретично можуть стати інструментом у політичній та бізнесовій боротьбі між впливовим підприємцем і центральною владою. Як відомо, екс-губернатор у середині квітня минулого року ініціював і фінансував створення добровольчого батальйону «Дніпро-1», пізніше переформатованого в полк. Відомі заслуги олігарха і у створенні батальйону «Донбас». Це дало підстави для звинувачень І. Коломойського в тому, що він фактично створив кишенькову армію, яку використовує для відстоювання своїх бізнес-інтересів. У цьому контексті В. Фесенко припускав, що одним з варіантів розвитку подій може стати відкритий конфлікт. «У найгіршому разі це призведе до відкриття “другого фронту” війни в державі. Хоча я не вірю, що батальйони Коломойського будуть воювати за його інтереси з українською державою», – зазначав В. Фесенко.

В. Карасьов зі свого боку прогнозував, що подібні погрози можуть бути, але їх не втілять у життя. «...Коломойський має схильність до окремих авантур, але він не божевільний, щоб використовувати батальйони проти держави. Він розуміє, що це шлях до поразки», – констатував В. Карасьов.

На думку ж керівника групи «Інформаційний опір» Д. Тимчука, нині І. Коломойський не має скільки-небудь значного впливу на добровольчі підрозділи. «Ми знаємо, що основні батальйони знаходяться зараз у складі Міністерства внутрішніх справ, Національної гвардії або Міністерства оборони. Це дає привід сподіватися, що ситуація контрольована», – заявив він.

Третім сценарієм, на думку експертів, могло б стати продовження латентного протистояння з окремими загостреннями. За словами М. Гончара, такою гострою точкою могла б бути «Укртатнафта», де держава має 42-відсотковий пакет акцій.

У результаті, з огляду на публічність конфлікту, цілком закономірного характеру набуло підписання в ніч проти 25 березня Президентом України П. Порошенком указу про відставку І. Коломойського з посади голови Дніпропетровської обласної державної адміністрації. Документ був підписаний під час особистої зустрічі Президента з І. Коломойським, який сам попросив про звільнення. При цьому П. Порошенко наголосив на необхідності втримати під контролем ситуацію в регіоні. «Ми повинні забезпечити мир, стабільність і спокій. Дніпропетровщина повинна залишатися bastіоном на Сході України, захищати мир та спокій громадян», – цитує Президента його прес-служба.

Прихильники та супротивники І. Коломойського, обговорюючи його відставку, по-різному оцінили її причини й наслідки. Одним з аргументів на підтримку олігарха стало твердження про нібито невчасність наведення порядку в «Укрнафті» у той час, коли країна перебуває під ударом. Владному

табору в такий момент потрібна єдність, а І. Коломойський був одним із стовпів нинішньої влади.

Висловлювалися також побоювання, що скандал може викликати зловтіху в Росії та розчарування серед пересічних українців у душі «павуки в банці» й «нікому не можна вірити».

Лунали також застереження щодо ймовірності виникнення проблем, пов'язаних з підтриманням стабільності регіону після відставки І. Коломойського з посади голови ОДА з огляду на суміжність Дніпропетровської області із зоною АТО та навіть повторення в регіоні донецько-луганського сценарію. Як зазначав В. Карасьов, у Дніпропетровській області позиції центральної влади не настільки міцні, як у місцевої еліти, яка орієнтована на І. Коломойського (<http://ua-pressa.com/polotica/41110-pslyavdstavki-kolomoyskogo-situacya-v-dnpropetrovsky-oblast-mozhe-stati-nestablnoyu-ekspert.html>).

Однак більшість спостерігачів та експертів наголосили, що виграш від звільнення І. Коломойського переважає неминучі втрати.

«Сильний крок. Нарешті час півзаходів скінчився», – написав політик Т. Чорновіл у Facebook.

«Звільнення Коломойського – це прояв сили волі держави через рішення Президента. Держава відстояла свої інтереси і реалізувала на даному етапі свої рішення», – вважає В. Фесенко (<http://news.finance.ua/ua/news/~/347336>).

«Звичайно, будуть спекуляції на тему розколу», – зазначив політолог, голова правління Центру соціологічних та політологічних досліджень «Соціовимір» С. Таран. «Але олігархічні схеми управління економікою і політикою розвалюють Україну швидше, ніж агресія Путіна» – додав В. Фесенко.

Директор компанії Berta Communications Т. Березовець вважає, що рішення П. Порошенка задовольнити прохання про відставку І. Коломойського може стати поворотним у кар'єрі самого Президента. «Порошенко – людина компромісів, на відміну від того ж Коломойського. І тому Петро Олексійович до останнього уникав відкритої конфронтації з харизматичним олігархом», – написав експерт у Facebook. За словами Т. Березовця, «публічні бої за них вели депутати, силовики, заступник губернатора. Порошенко і Коломойський уникали прямих звинувачень на адресу один одного, розуміючи, що відмотати ситуацію після цього буде куди складніше. Однак ситуація в “Укртранснафті” і “Укрнафті” не залишила Президенту вибору. Якби тут він проявив компромісність, його б чекало ослаблення всередині країни і нерозуміння зовнішніх партнерів, у першу чергу США».

«Відправивши І. Коломойського у відставку за взаємною згодою, Порошенко одночасно зміцнив себе як найсильнішого гравця, уникнув війни з сильним противником і капіталізував свою легітимність в очах Заходу. Одночасно з цим, поставивши на місце Коломойського, Порошенко не залишив собі вибору. Тепер він повинен буде довести лінію “закон один для всіх” відносно всіх інших олігархів», – резюмував експерт (<http://www.corruption.net/statti/item/24528-vidstavka-kolomoiskoho-mozhe-staty-vyrishalnoiu-u-kar-ieri-prezydenta-berezovets>).

Варто зауважити, що скандал навколо звільнення І. Коломойського роздули тільки російські ЗМІ. За даними деяких з них, І. Коломойський про звільнення з посади не просив і Президент просто скористався своїми повноваженнями. «Російські мас-медіа – кремлівський пропагандистський апарат – просто жили кілька днів очікуванням глобального конфлікту і створення Дніпропетровської народної республіки», – зазначив російський опозиціонер Г. Каспаров.

Українські ж коментатори наполягають на офіційній версії, згідно з якою І. Коломойський сам подав у відставку. Відомий соратник І. Коломойського, депутат Верховної Ради і колишній віце-губернатор Дніпропетровщини Б. Філатов визнав, що відставка глави Дніпропетровської ОДА була обставлена «максимально коректно», і висловив сподівання, що передавання влади в області відбудеться «в комфортному режимі».

Конфлікт між П. Порошенком та І. Коломойським був розв'язаний за найм'якшим сценарієм, пише Ю. Мостова в тижневику «Дзеркало тижня» (<http://gazeta.dt.ua/internal/shmattya-gnivu-.html>). Були й інші, які передбачали застосування жорстких силових заходів проти колишнього губернатора, його команди та групи «Приват». Але все ж конфлікт розв'язали за столом переговорів.

«Взагалі-то цих переговорів могло й не бути. Порошенко і Коломойський – дуже схожі за емоційним складом люди – були готові з розгону застромити бивні один в одного. Просто один відірвався від землі, а другий відчув, що його в землю хочуть загнати. Але річ у тому, що, заступивши за межу, яка визначає монопольне право держави застосовувати силу, І. Коломойський програвав. Президент такого залишити без покарання не міг. І це абсолютно правильно», – пише Ю. Мостова.

Позицію держави в конфлікті підтримав Захід. Причому в цьому випадку, як стверджує Ю. Мостова, формулювання були досить жорсткими. «Виявилось, що навіть міністр закордонних справ ФРН Штайнмайєр уміє розмовляти зрозуміло і чітко формулювати думки – не так, як у питаннях російської агресії та оцінки дій терористів на території України. Американці й британці у публічних заявах також були чорно-білі», – пише «Дзеркало тижня».

Видання також повідомляє деякі деталі закулісних переговорів, що передували оголошенню рішення Президента про відставку І. Коломойського, зокрема про окрему роль, яку зіграли в замиренні ситуації Сполучені Штати Америки. Їхній інтерес цілком зрозумілий: будь-який політичний конфлікт в Україні – це програш у війні з Росією. Тож тоді ще з головою облдержадміністрації І. Коломойським зустрівся американський посол Д. Пайєт. Вони мали довгу розмову, зміст якої тримають у таємниці. Можемо лише припустити, що йшлося про стратегічні інтереси й політичні домовленості. Так чи інакше, офіційна представниця Державного департаменту США Д. Псакі заявила, що обставини відставки І. Коломойського – винятково внутрішня справа України.

«Дзеркало тижня» пропонує робити висновки про сумісність з інтересами суспільства й держави неоголошених загалу домовленостей, спостерігаючи за

тим, хто очолить «Укртранснафту»; наскільки педантично пройде аудит роботи цієї державної компанії за попередні періоди, а головне – у чиїх інтересах здійснюватиметься керівництво нею; хто очолить після конкурсу «Укрнафту»; чи буде канал «1+1» лояльним до Президента; як почуватиметься «Приватбанк» тощо.

В. Фесенко звернув увагу на той факт, що активізація команди П. Порошенка проти І. Коломойського відбувається за нейтралітету Прем'єра А. Яценюка. «Яценюк опинився у складній ситуації. Він зацікавлений у м'якому вирішенні цього конфлікту, щоб конфлікт не переріс у серйозне протистояння. Але чому він обрав такий специфічний нейтралітет? Судячи з витоків інформації і навіть прямих звинувачень, деякі люди в партії А. Яценюка “Народний фронт” залежать від Коломойського або представляють інтереси Коломойського. Один з найближчих до Прем'єра політиків, А. Іванчук, – бізнес-партнер Коломойського, тому певний зв'язок з ним, залежність від нього, звичайно, існує, і це впливає на Яценюка. З іншого боку, Прем'єр-міністр не може виступити на боці олігарха, адже повинен представляти інтереси держави. І ось звідси виникає внутрішній конфлікт інтересів, і, мабуть, тому Яценюк обрав тактику такого специфічного нейтралітету. Але саме глава уряду повинен відновлювати права держави в цьому конфлікті» (<http://www.radiosvoboda.org/content/article/26918244.html>).

Багато хто з експертів назвав відставку голови Діпропетровської ОДА довгоочікуваним стартом боротьби з олігархією в Україні на державному рівні. Зокрема, один з найбільш активних борців за повернення державного контролю над «Укрнафтою» і внаслідок цього опонент І. Коломойського, відомий журналіст і депутат парламенту М. Найєм у журналі «Новое время» зазначив, що звільнення І. Коломойського, хоча й запізніле, стало єдиною можливою відповіддю Президента П. Порошенка на виклик олігарха, який він відкрито кинув державі. «Проігнорувати цей факт означало б автоматично продовжити усі традиції, які змушують нас десятки років виходити на Майдан», – вважає М. Найєм.

Почавши з найвпливовішого бізнесмена, Президент закрити собі шлях до відступу у відносинах з іншими олігархами. Тепер кожне призначення, кожний тендер прискіпливо розглядатиметься громадськістю, вважає журналіст і депутат.

«До речі, як би це парадоксально не звучало, але після звільнення Коломойський може стати головним ситуативним партнером суспільства у боротьбі проти інших колег-олігархів. А популярність уряду та особистий рейтинг Порошенка з цього моменту напряду залежать від їхньої готовності діяти так само жорстоко проти інших фінансово-промислових груп та їхніх лідерів», – підсумовує М. Найєм.

Колишній міністр оборони та кандидат на пост Президента на останніх виборах А. Гриценко вважає, що нинішня ситуація стане для П. Порошенка моментом істини та багато в чому визначить його подальшу долю. Якщо в П. Порошенка вистачить волі провести «тотальну деолігархізацію країни», це незмірно підвищить його авторитет. В іншому випадку, лідер країни зіткнеться

з масовим розчаруванням й осудом. «Не просто Коломойського поставити на місце, а всіх олігархів ввести в рамки прозорого конкурентного підприємництва. Без монополізму. Без ексклюзивного доступу до бюджету. Без виписаних під олігарха-фаворита умов і схем приватизації. З відрубанням політичних і медійних хвостів», – каже А. Гриценко.

На думку українських експертів, країна повинна винести уроки з помилок Росії. Б. Єльцин дозволив олігархії стати над державою. В. Путін не скасував її, а створив порядок, при якому він один вирішує, кому бути олігархом, кому ні.

«Судячи з голосувань у Верховній Раді і дискусій в суспільстві, з того, як складається бюджет, в Україні сформувався дуже серйозний запит на те, щоб олігархи перетворилися в нормальних бізнесменів. Олігархи – ті, хто заробляють надприбутки за рахунок політичного ресурсу, монополізму, корупційних схем, несплати податків. Якщо ми говоримо про інтеграцію України в Європу, то правила в економіці і політиці мають бути європейськими», – заявив С. Таран.

Проте не всі вбачають у подіях навколо І. Коломойського початок масштабного походу проти олігархів. Зокрема, Ю. Мостова в «Дзеркалі тижня» зазначає, що побачила в цьому поки що лише боротьбу за владу. Боротьба ж з олігархами, на її переконання, передбачає насамперед державну й системну боротьбу з монополіями. Тому, вважає журналістка, очевидно, що для перетворення олігархів на великих бізнесменів необхідно зробити два кроки: законодавчо забезпечити створення реєстру всіх власників до встановлення кінцевого бенефіціара, а не офшору; виявивши реальних власників і склавши пазл афілійованих осіб, знайти волю застосувати антимонопольне законодавство, яке примусить власника монополії або продати частину свого бізнесу, або (через регулювання ціни товарів чи послуг монополіста) різко скоротити власний прибуток. Жодного з цих кроків не зроблено, констатує Ю. Мостова, тому стверджує, що нинішній переділ у країні – всього лише спроба перейменування монополій і перерозподіл потоків (http://gazeta.dt.ua/internal/shmattya-gnivu-_html).

Директор енергетичних програм Центру ім. О. Разумкова В. Омельченко зі свого боку висловлює побоювання, що за роздмухуванням скандалу навколо «Укртранснафти» та «Укрнафти» стоять люди, які працюють на інтереси інших, конкурентних до І. Коломойського бізнес-груп, і називає конфлікт «акцією, замаскованою під державні інтереси» (http://www.bbc.co.uk/ukrainian/business/2015/03/150323_ukrtransnafta_ukrnafta_az).

Сумніви в тому, що в нафтовому конфлікті йдеться про захист державних інтересів, має й М. Гончар. Якщо справді йдеться про відновлення контролю держави над своєю часткою в нафтових активах, каже він, то спосіб, у який це відбувається, викликає багато запитань. «Спосіб абсолютно недолугий і, можна сказати, бандитський. Це породжує і питання, і несприйняття. За наведенням ладу у цій сфері, за діями, які, начебто мали відбивати національні інтереси, проглядаються дії інших конкурентних олігархічних груп. Наслідки цього

можуть бути дуже негативними – як для держави, так і для бізнесу, а також суспільства», – вважає М. Гончар.

Обидва експерти звертають увагу не тільки на хибність способів, а й на час, коли виник конфлікт. «Нелогічним виглядає те, що влада розпочала наведення ладу з тієї олігархічної групи, яка виступає на захист інтересів України. Можна сумніватися щодо глибини патріотичних мотивів І. Коломойського, але важливо те, що він, на відміну від іншої олігархічної братії, був чи не єдиним з великих бізнесменів, хто зумів зорганізувати і оборону, і захист усередині Дніпропетровської області, частково Запорізької та Одеської», – вважає М. Гончар.

«Безумовно, треба позбавлятися від впливу бізнесу у державному управлінні. Але це треба робити комплексно, – каже В. Омельченко. – Якщо все завершиться зміною одного олігарха на іншого, ні до чого доброго це не приведе».

У свою чергу директор соціологічної служби «Український барометр» В. Небоженко вважає, що поки важко сказати, це переділ власності або боротьба Президента проти контролю олігархів над держактивами. «Все з'ясується 30 квітня, коли проясниться ситуація з екстрадицією Д. Фірташа в США. Якщо Президент з одного боку бореться з Коломойським, а з іншого боку бореться з Фірташем (здає Сполученим Штатам Америки), значить, ми маємо справу з Президентом, який хоче навести порядок у відносинах з олігархами. А якщо мова йде про зняття Коломойського, відкриття кримінальних справ і відбирання від нього наступної власності, значить, це – звичайна олігархічна війна з використанням президентських повноважень», – вважає В. Небоженко.

Водночас політолог Д. Денисенко вважає, що конфлікту Президента з олігархами наразі немає й нині можна побачити початок відділення бізнесу від держави, причому в дуже коректній формі. «Я не думаю, що триває якийсь конфлікт. Президент у дуже коректний спосіб відреагував на поведінку одного з керівників українських областей. Ми бачимо початок дуже потрібного процесу – відділення бізнесу від влади. Поза сумнівом, Коломойський допоміг зберегти стабільність на Сході держави і залишається великим впливовим бізнесменом. Але він має розуміти, що за патріотизм не можна вимагати плати», – зазначає політолог (http://ukrrudprom.ua/digest/Olgarhchn_vyni_v_Ukran_dal_bude.html?print).

В. Фесенко також погоджується щодо відсутності конфлікту Президента П. Порошенка з представниками великого бізнесу і, тим більше, «війни з олігархами». «Протистояння Порошенка та бізнесменів чи міжолігархічних воєн в Україні немає. П. Порошенко і сам представляє великий бізнес, і має добрі стосунки з більшістю його представників. Єдиний конфлікт – з І. Коломойським. Показово, що представники влади, які були пов'язані з ним, а саме Прем'єр А. Яценюк та очільник МВС А. Аваков, не підтримали його в цьому конфлікті, а стали на бік держави, – зазначає політолог. – Відставка Коломойського та його заступників розв'язала цей конфлікт на найближчий період».

26 березня Президент П. Порошенко та экс-губернатор заявили про відсутність між ними конфлікту на спільній прес-конференції в Дніпропетровську. «Немає конфлікту і немає непорозуміння», – сказав І. Коломойський, говорячи про свої стосунки з П. Порошенком. Він також пояснив, чому прийняв рішення про відставку: «Зваживши всі “за” і “проти”, я прийняв рішення про відставку. Внутрішні і зовнішні вороги хотіли вбити клин між нами і командою Президента. Самий правильний крок – це було у них цей козир вибити».

У свою чергу Президент подякував І. Коломойському за його внесок під час перебування на посаді голови Дніпропетровської обласної адміністрації. «Я дуже ціную цей внесок», – сказав глава держави, додавши, що «ця команда» взяла на себе величезну відповідальність у непростий час. «Підкреслюю, що дуже ціную цю людину (Коломойського)», – сказав П. Порошенко (http://dt.ua/POLITICS/poroshenko-kolomoyskiy-zayavili-pro-vidsutnist-mizh-nimi-konfliktu-167977_.html).

На думку більшості експертів, І. Коломойський залишиться впливовим бізнесменом і публічним політиком, але діяти проти «коаліції Майдану» та її стратегічних цілей не стане. «Сподіваюся, у його команди вистачить розуму не починати відкритої фронди», – написав В. Фесенко у Facebook.

«Я б не поспішав ховати цю команду. Рік тому вона дійсно багато зробила для безпеки країни. Маючи в своєму розпорядженні потужні медійні і фінансові ресурси, Коломойський буде шукати можливості розширити географію свого впливу і, ймовірно, досягне успіху», – вважає Т. Березовець.

«Його вплив може зменшитися, але в Україні політик, йдучи у відставку, не йде в небуття. При цьому Коломойський – мудра людина. Він бачить приклад Ахметова, який вирішив зіграти на сепаратизмі та в результаті виявився неспроможним бізнесменом, втратив всілякий вплив у Києві, став непотрібним Москві і має сумнівні перспективи на Заході, – каже С. Таран. – Коломойський в тій чи іншій формі може повернутися, але не думаю, що він затіє гру в розкол чи виступить проти європейського шляху. Інші українські олігархи теж розуміють, що краще втратити привілеї, ставши нормальними підприємцями західного типу, ніж розділити долю Ходорковського і Березовського, якщо Україна піде в російський вектор».

С. Таран виключає розпад владної коаліції через відставку І. Коломойського. Конфліктні ситуації, відхід окремих міністрів, труднощі з тими чи іншими урядовими законопроектами у Верховній Раді в майбутньому можливі, але без зв'язку із цією подією, вважає політолог.

Політолог В. Карасьов вважає, що «остаточно від видів на українську політику І. Коломойський не відмовиться. Політичних можливостей у нього достатньо, у тому числі й через афільовані з ним депутатські групи в парламенті, окремі фракції та депутатів, але, тим не менше, відкрито найближчим часом про свої політичні наміри, тим більше про такі політичні претензії, які кидають виклик Президенту й центральній владі, Коломойський заявляти не буде і переведе свої політичні прагнення в режим тихої політики, тихої дипломатії, без особливих “шуму і пилу”» ([41](http://ua-</p></div><div data-bbox=)

pressa.com/polotica/41110-pslya-vdstavki-kolomoyskogo-situacya-v-dnpropetrovsky-oblast-mozhe-stati-nestablnoyu-ekspert.html).

Формально І. Коломойський пішов у відставку, але його вплив на область усе одно значний, зазначає політолог Є. Магда (<http://www.slovoidilo.ua/articles/8502/2015-03-25/otstavka-kolomojskogo-ne-oznachaet-chno-dnepropetrovsk-vne-ego-vliyaniya.html>).

«Ситуація в Дніпропетровську буде абсолютно спокійною, тому що нікому зараз не потрібна дестабілізація в області. Відставка Коломойського не означає, що його вплив ліквідовано. Вплив буде значним, але він не буде формалізованим, просто немає поєднання бізнесової і владної складових. Хто буде призначений, замість Коломойського, офіційно важко прогнозувати, але однозначно, що нинішній виконуючий обов'язки В. Резніченко буде на цій посаді недовго», – прогнозує Є. Магда.

Директор Центру політичних студій та аналітики, співзасновник громадського руху «Чесно» В. Таран висловив думку, що подібна відставка показує всьому світу, що поступово олігархи будуть відсторонені від фінансових потоків країни. «Гадаю, що для таких олігархів, як Львовчкін, Фірташ, Пінчук, це – певний сигнал від Президента. Що стосується протестів, то, гадаю, їх не буде. Коломойський все одно збереже частину активів, контроль над “1+1”, певну політичну силу, та й сам Дніпропетровськ не залишиться поза межами його впливу», – вважає В. Таран.

У свою чергу В. Фесенко констатує, що після звільнення І. Коломойський, як і раніше, виконуватиме свою роль бар'єра стосовно сепаратистів і російського вторгнення. Експерт також висловив думку, що в І. Коломойського та його команди є багато можливостей зберегти свої позиції та навіть зміцнити їх через місцеві вибори. Він прогнозує, що, скоріше за все, команда І. Коломойського спробує взяти більшість депутатських мандатів в облраді та міській раді Дніпропетровська та намагатиметься отримати посаду мера Дніпропетровська. Не виключено, що люди І. Коломойського також спробують пройти й зміцнити ради багатьох інших регіонів (<http://news.finance.ua/ua/news/~/347336>).

Деякі експерти пророкують і самому І. Коломойському блискучу політичну кар'єру. На думку Т. Березовця, про її початок уже говорить участь І. Коломойського в програмі «Право на владу» та відкриття його публічної сторінки на Facebook. Менш ніж за день сторінка збрала 37 тис. «лайків». «Це початок публічної політичної кар'єри, – робить висновок Т. Березовець. – Щоправда, враховуючи попередній життєвий багаж І. Коломойського, старт не буде легким. Він тільки має визначитися, що є межею його амбіцій – парламент або посада Президента».

Можна також стверджувати, що мирна відставка І. Коломойського і відсутність критики з його боку на адресу Президента позитивно вплинули на імідж экс-чиновника. Адже відомо, що вчасно й красиво піти в політиці, визнавши інтереси країни вищими за власні амбіції, не менш важливо, ніж утримати позиції. В очах оточуючих саме І. Коломойський відмовився від посади, красиво вийшов з конфлікту заради стабільності в країні.

Також в команді І. Коломойського задумалися про створення власної політичної сили. «Природно, це буде патріотична партія, створена за типом “Самопоміч”, яка збере туди кращих людей», – повідомило джерело з оточення экс-губернатора, особливо підкресливши, що сам І. Коломойський може навіть не бути членом політради цієї партії. Можливо, що ця партія вийде на політичну сцену вже цієї осені під час виборів у місцеві ради й можливих позачергових виборів у Верховну Раду.

Відставка І. Коломойського з поста голови Дніпропетровської ОДА, по суті, розв’язує йому руки для політичної боротьби, заявив директор Українського інституту аналізу та менеджменту політики Р. Бортник. «Відставка Коломойського, на мою думку, означає, що далі він буде розкручувати політичний вектор протистояння. Коломойський скинув з себе, умовно кажучи, “кайдани” державного службовця, “кайдани” підлеглого Порошенка. І далі слід очікувати дуже активної діяльності Ігоря Валерійовича в напрямі створення нової політичної сили на південному сході України, формуванні повноцінної великої фракції в парламенті, розкрутки політичного проекту “Відродження” або іншого, який зараз пов’язують з Коломойським», – зазначив експерт.

Крім того, за словами Р. Бортника, відставка І. Коломойського з посади голови Дніпропетровської обласної державної адміністрації створила передумови для прискорення процесу формування в парламенті «дніпропетровської групи». «Думаю, нам потрібно готуватися до завершення формування «дніпропетровської» парламентської фракції навколо групи “Відродження” – колишньої групи В. Хомутинніка “Економічний розвиток”. Можливо, варто очікувати появи політичної партії, яка стане платформою для цієї депутатської фракції на майбутніх місцевих і, можливо, навіть парламентських виборах, якщо такі відбудуться», – аналізує політолог.

Якщо припустити, що І. Коломойський захоче створити власну політичну партію, то успіх йому, як політику, гарантований. Більше того, у разі участі олігарха в президентській гонці він безперешкодно займе перше місце, а отже, І. Коломойський, імовірно, колись стане Президентом України, припустив керівний партнер Національної антикризової групи Т. Загородній (<http://uapress.info/uk/news/show/68572>). На його думку, голоси за таку собі «партію Коломойського» фактично полетять у руки олігарху від зневірених громадян. «На місцевих і парламентських виборах “партія Коломойського” буде збирати голоси тих, хто розчарувався у “Народному фронті” і БПП і не хоче йти в Опозиційний блок. І. Коломойський також частково потопчеться по “Самопоміч”, зайнявши нішу російськомовного патріотизму, який, як не дивно, буде радикальнішим звичного патріотизму Заходу України, а отже, і більш привабливим у нинішніх умовах», – зазначає Т. Загородній.

Аби створити щось більш впливове, потрібні не лише голоси виборців, а й кошти. Із цими двома складовими в І. Коломойського проблем не буде, упевнений експерт. Принаймні зрозумілим стає той факт, що олігарх не шкодуватиме ані грошей, ані інших «сил» для досягнення власної мети.

Варто зауважити, що І. Коломойському вдалося завоювати серйозну прихильність серед дніпропетровців. За минулий рік, упродовж якого він керував регіоном, прифронтова Дніпропетровщина залишалася мирною та стабільною. Незважаючи на спільні для всієї України проблеми, в області своєчасно платили пенсії й допомогу, працювали навчальні заклади та лікарні, промислові підприємства. За економічними та фінансовими показниками Дніпропетровщина серед регіонів вийшла на перше місце в Україні.

Добровольчі батальйони, сформовані командою І. Коломойського, з весни минулого року боролися із сепаратистами й забезпечували безпеку східних рубежів. Крім того, у Дніпропетровську розгорнувся потужний волонтерський рух, який займається постачанням української армії та лікуванням поранених бійців АТО.

«Коломойський і його команда – Г. Корбан, Б. Філатов, С. Олійник та багато інших дніпропетровських патріотів, яких вони об'єднали, здійснили справжній подвиг навесні і влітку минулого року, коли не дали проросійським силам влаштувати шабаш не тільки в Дніпропетровській, але і Запорізькій областях», – написав у Facebook радник міністра внутрішніх справ А. Геращенко. Він також додає, що команда экс-губернатора Дніпропетровської області діяла доволі жорстко з проросійськими агентами, які були помічені в цьому регіоні.

А. Геращенко вважає, що на той час на це не був здатний весь апарат СБУ, МВС та інших спецслужб, який перебував «у повному паралічі» після перемоги Майдану.

«Дніпропетровщина – прифронтowa область, і це накладає свій відбиток на методи, якими вирішується багато питань. Якби команда Коломойського не вжила крутих заходів, область давно захопили б сепаратисти, – говорить дніпропетровський політолог В. Романов. – Президент розуміє, що треба виробляти інші правила поведінки, особливо в бізнесі. З цим багажем далі жити не можна», – сказав політолог. Крім того, питання про парамілітарні утворення серйозно ставлять перед керівництвом України і в Європейському Союзі.

Інший дніпропетровський політолог М. Гордіченко звертає увагу на виступ І. Коломойського на засіданні парламентського Комітету з приватизації, де було поставлене питання про перегляд її результатів. «Ці висловлювання не могли сподобатися іншим олігархам, і цим він міг налаштувати проти себе впливові сили, зокрема й у керівництві України», – вважає він.

При цьому багато хто в Дніпропетровську здивований рішенням Президента України призначити на посаду голови Дніпропетровської облдержадміністрації В. Резніченка, який встиг близько місяця попрацювати на аналогічній посаді в Запоріжжі. Незважаючи на дніпропетровський «родовід», нового губернатора в Дніпропетровську майже ніхто не знає, а прості жителі просто знизують плечима. Журналісти згадують, що півтора десятиліття тому В. Резніченко, як менеджер у сфері ЗМІ, керував у Дніпропетровську виданнями, що входили до медіа-холдингу В. Ложкіна – нинішнього голови Адміністрації Президента України. «Можливо, що це перехідна фігура», – зазначив політолог В. Романов.

Перебування В. Резніченка на посаді глави Дніпропетровської області може виявитися недовгим, припускає В. Фесенко. «В умовах серйозного кадрового дефіциту знайти на такий регіон сильного керівника складно. Тому я не виключаю, що В. Резніченко – це тимчасовий варіант. Що буде далі – важко судити, оскільки оптимальної заміни І. Коломойському в цьому регіоні немає. Так що поки знайдений такий варіант, але, можливо, більш стабільну та ефективну заміну ще будуть шукати», – вважає експерт.

На його думку, протистояння між В. Резніченком і місцевою елітою не буде. «Резніченко – це не самостійна фігура. Не думаю, що він зараз зацікавлений у конфлікті. Його головне завдання – стабілізація ситуації в регіоні, в тому числі і припинення міжолігархічних воєн усередині регіону», – пояснив В. Фесенко (<http://ukr.segodnya.ua/regions/dnepr/novyy-gubernator-dnepropetrovskoy-oblasti-mozhet-byt-vremennym-variantom-ekspert-602605.html>).

Голова Дніпропетровської облради Є. Удод з приводу зміни влади в регіоні зазначив, що ставиться до цього факту спокійно. З новим губернатором В. Резніченком він не знайомий, але впевнений, що порозуміється, про що він написав на своїй сторінці в мережі Facebook.

Привертають увагу й деякі емоційні відгуки про екс-команду І. Коломойського. «Хоч би як хто злостивив і пускав повітряні кульки, надуті моральністю й мораллю, є непорушний факт: це перша команда за всю історію України, про звільнення якої жалкують десятки тисяч людей у Дніпрі (я не помилюся в підрахунках) і якій респектують сотні тисяч (а може, й мільйони – і знову я не помилюся в підрахунках) людей в Україні. Можна їх (людей) поважати – не поважати, але факт цей заперечувати вже точно не можна. Вони – перші в цьому сенсі. Вони суперечливі, вони феномен, вони легенда. Та й не пішли вони далеко...», – написав відомий дніпропетровський блогер Є. Гендін.

Сам І. Коломойський заявив, що не планує йти в політику, а зосередиться на громадській діяльності та бізнесі. «Я не збираюся гратися в політику. Збираюся, може, займатися громадською діяльністю і продовжувати займатися бізнесом на благо України», – сказав він в ефірі програми «Право на владу» на телеканалі «1+1». Він вважає, що в очах суспільства завжди залишиться бізнесменом. «Тому немає сенсу змінювати своє призначення, чим займався останні 25 років», – сказав І. Коломойський.

Він зазначив, що своєю відставкою розв'язав конфлікт інтересів між бізнесом і держслужбою. На його думку, Президент України довго проявляв «всіляку делікатність, коректність і довготерпіння з точки зору навіть не моїх витівок, а мого ставлення до життя і несумісності моєї зовнішньої позиції з посадою губернатора, який вертикально підпорядковується Президенту. Це терпіння тривало 10 місяців, але в якийсь момент зібралася критична маса, коли ми повинні були – щоб залишитись у добрих і нормальних ділових стосунках – потиснути один одному руки і сказати, що ця сторінка перегорнута і моє губернаторство закінчено».

При цьому він вважає, що останні публічні скандали були лише приводом для його відставки і причина виходить з його бізнес-минулого. «Я не зміг розпрощатися зі своїм бізнес-минулим. У душі я залишаюся бізнесменом, а не

чиновником. І як би я себе не змушував, у мене не виходить, – зізнався І. Коломойський. – Тільки ті події, які розвивалися, – військові дії, вибори – не дозволяли мені піти у відставку раніше. І, за великим рахунком, я вважаю, що це позитивне рішення і для мене, і для Президента. Тому що ніхто в особі ворогів України ніяк зовні не зможе вбити клин. Ми рухаємося разом з Президентом, з країною, з дніпропетровчанами, у нас одні прапори над головою і ми прапори ніколи не змінювали».

Екс-голова Дніпропетровської облдержадміністрації також не вважає, що його відставка є ознакою боротьби Президента України П. Порошенка з олігархами. «Я не вважаю мою відставку і ті події, які відбулися, боротьбою Президента Порошенка з олігархами, “деолігархізацією” суспільства. Тому що не було боротьби Порошенка з губернатором Коломойським. Був конфлікт інтересів усередині самого Коломойського. Певний дуалізм особистості, який, я вважаю, благополучно вирішився», – сказав І. Коломойський

При цьому екс-голова Дніпропетровської ОДА зазначив, що не планує займатися «полюванням на олігархів» і не рекомендує цього робити іншим. «Питання олігархізації суспільства не вирішується помахом шаблі чи сокири. Цей “гордіїв вузол” треба розв’язати, а не розрубати. Тому я б порадив вам не передчувати якісь “деолігархізаційні” процеси і не шукати нових жертв», – зазначив І. Коломойський. На його думку, процес «деолігархізації» може відбуватися тривалий час, він повинен мати законодавчий характер і має дати оцінку тому, що відбувалося в Україні останні 23 роки (<http://tsn.ua/politika/kolomoyskiy-vvazhaye-scho-yogo-vidstavka-ne-ye-oznakoju-borotbi-z-oligarhami-417917.html>).

Президент П. Порошенко зі свого боку висловив переконання, що, «повернувшись до громадської і господарської діяльності, вся команда Ігоря Валерійовича непохитно стоїть і стоятиме на міцних проєвропейських і проукраїнських позиціях. І нікому нас не розколоти і нікому ситуацію всередині країни не розхитати».

Водночас відставка І. Коломойського з посади голови Дніпропетровської ОДА не означає досягнення компромісу між ним і державою за контроль над «Укрнафтою» та «Укртранснафтою». Адже, звільнивши І. Коломойського, П. Порошенко одразу ж підписав зміни до Закону України «Про акціонерні товариства» щодо зниження кворуму, необхідного для проведення загальних зборів, який фактично вибиває з рук І. Коломойського управлінські козирі на «Укрнафті». За інформацією ЗМІ, у планах влади – оголосити відкритий прозорий конкурс по зміні менеджменту в «Укрнафті» та «Укртранснафті», у якому, без сумніву, братимуть участь люди І. Коломойського.

Після відставки І. Коломойського актуальність анонсованого на 25 березня в Дніпропетровську народного віче на його підтримку відпала, тому віче переформатували в мітинг за єдність країни, який відбувся 28 березня й став прощальним для команди екс-губернатора. Цей мітинг попри тривожні очікування був абсолютно мирним, патріотичним, із запевненням, що місто береже свій український дух, а команда І. Коломойського допомагатиме в цьому наступникам. Важливим нюансом стало те, що першим заступником при

новому губернаторові, як мінімум місяць, працюватиме экс-заступник І. Коломойського С. Олійник.

Отже, судячи з миролюбної риторики, І. Коломойський і його команда не мають наміру розхитувати ситуацію в регіоні. Утім, на думку політолога Ю. Палійчука, тепер вони «будуть розглядати кожне рішення Порошенка під мікроскопом». Тепер П. Порошенко повинен буде довести, що на своїй посаді він також послідовно відстоюватиме інтереси держави і в інших питаннях, а І. Коломойський – що він здатний залишатися патріотом і без посади.

Наука – суспільству

Міжнародне співробітництво в галузі науки і освіти

На щорічній генеральній асамблеї Європейського оптичного товариства (European Optical Society – EOS), яка відбулася в Берліні, професору Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича **О. Ангельському** присвоїли звання **EOS Fellow**. Звання EOS Fellow є аналогом звання академіка в Україні та підкреслює видатні наукові досягнення в галузі оптики. Присвоюється науковцям, які зробили значний внесок у галузі оптики та фотоніки, що відображені в наукових працях, монографіях, презентаціях на конференціях; за сприяння навчанню та керівництву оптичними дослідженнями; за організацію міжнародних наукових конференцій тощо. Таким чином професор О. Ангельський став першим дійсним членом EOS Fellow з України (*Професору ЧНУ в Німеччині присвоїли звання EOS Fellow // Молодий буковинець (http://molbuk.ua/chernovtsy_news/83870-profesoru-chnu-v-nimechchyni-prysvoyily-zvannya-eos-fellow.html). – 2014. – 25.12).*

* * *

Міністерство освіти і науки України закликає українські наукові установи і самих учених бойкотувати будь-яке співробітництво з Росією. Відповідну заяву опубліковано на сайті відомства. Приводом для заяви став конкурс, оголошений німецькою фундацією «Фолксваген». Згідно з повідомленням, мова йде про спільні німецько-російсько-українські проекти. «Саме такий формат конкурсу в умовах тривалої російської агресії проти України викликає подив і неприйняття», – сказано в заяві МОН.

«Сьогодні, коли щодня надходять повідомлення про нові жертви серед мирних українських громадян і військових, коли озброєні і фінансовані Росією терористи щодня обстрілюють українські міста і села, коли нарощується військова присутність Росії в окупованому Криму, коли весь світ жахається від трагедій Волновахи і Маріуполя, оголошений конкурс фактично ставить в одну площину агресора і його жертву, обілює злочини російського владного режиму в очах німецької та європейської громадськості», – заявляє міністерство.

Міносвіти також вважає, що науково-технічне співробітництво України з Росією фактично неможливе. «Таку співпрацю можна відновити на міждержавному рівні тільки за умови зміни політики Кремля, відмови від підтримки тероризму, виведення російських військ з Донбасу та Криму», – сказано в заяві.

Міністерство вважає, що українські науковці, виявляючи гідність і громадянську свідомість, бойкотуватимуть оголошений тристоронній конкурс. Водночас відомство покладає великі надії на зміцнення міжнародного наукового співробітництва з країнами Євросоюзу (*LB.ua* (http://ukr.lb.ua/news/2015/01/28/293602_minosviti_zaklikaie_boykotuvati.html). – 2015. – 28.01).

Загальна характеристика наукової і науково-технічної діяльності

Кандидат історичних наук доцент Кіровоградського державного педагогічного університету ім. Володимира Винниченка С. Шевченко багато років досліджує тему зв'язків національних культур двох слов'янських народів – польського і українського. Вона була започаткована працею автора «На пограниччі культур: Кіровоградщина – Польща в літературних зв'язках (XIX початок XXI ст.)», що побачила світ 2004 р. Продовженням теми стала робота С. Шевченка «Кіровоградщина в українсько-польських зв'язках. Освіта і наука. (1820-ті – початок 2000 рр.)». З нею читач мав можливість познайомитися у 2008 р. Самі назви видань свідчать про спрямованість досліджень автора, предметом вивчення яких були наука, освіта, література, закладені ще великими нашими попередниками Т. Шевченком, І. Франком, М. Грушевським.

С. Шевченко на основі архівних документів та інших першоджерел, у тому числі сучасної періодики і епістолярії, аналізує мистецькі зв'язки Польщі і Кіровоградщини. Вони досить міцні й тривалі, зародилися ще у XVIII ст. на землях теперішнього Знаменського району, де в селі Припутнях (тепер у складі Мошориного) поселився козацький філософ і поет С. Климовський. Його епохальний твір – пісня «Їхав козак за Дунай» чарівним птахом випурхнула з Приінгульських степів і полонила увесь культурний світ. «До неї зверталися польські композитори й поети романтичного спрямування, прихильні до української козацької поезії, – зазначає автор. – Б. Залеський написав поезію “Дума гетьмана Косинського”, котру 1823 року композитор І. Козловський поклав на музику. Композитор К. Ліпінський і поет А. Совінський популяризують “Їхав козак за Дунай” серед французів. Польська культура стала першою в Європі, котра внесла до свого середовища українські пісні».

Найвідомішим польським композитором і музикантом, чиє життя тісно пов'язане з історією Центральної України загалом і Кіровоградщини зокрема, є К. Шимановський. Значна частина цього «другого після Шопена» (визначення польських музикознавців) композитора Польщі минула в наших краях. Про Шимановського існує безліч літератури в Україні, у Кіровограді. У обласному

центрі до середини 80-х років минулого століття стояв будинок на вул. Гоголя, 42, де сім'я композитора жила кілька років. Про це повідомляла мармурова меморіальна дошка з відповідним текстом, написаним українською і польською мовами. На жаль, ні будинок, ні дошка до сьогодні не збереглися. Торік прихильники пам'яті великого поляка зробили вкрай невдалу спробу увічнити його у іншій меморіальній дошці. Але і місце, і, насамперед, епізод життя Шимановського у Єлисаветграді 1917–1919 рр., обрано без належного вивчення та аналізу, що викликає справедливе нарікання прихильників композитора в нашому місті. З цим погодиться, думаю, і польська громада. С. Шевченко єлисаветградський період життя Шимановського аналізує досить чітко й виразно.

Театральні зв'язки Центральної України з Польщею розпочалися з 1892 р. завдяки таланту і натхненню засновника українського професіонального театру М. Кропивницького. Він був першим театральним діячем України, який познайомив варшавського глядача з перлинами національної сцени – оперою С. Гулака-Артемівського «Запорожець за Дунаєм», драмою І. Котляревського «Наталка Полтавка», комедією М. Старицького «За двома зайцями», сценічною драматургією І. Карпенка-Карого та власною. Українська трупа буквально полонила поляків, І. Франко оцінив майстерність наших земляків визначенням – «оригінальний український репертуар». Значення такої оцінки можна усвідомити, знаючи Франка як постійного відвідувача театрів Львова, Відня, Варшави. У часи наступного приїзду колективу Кропивницького в Польщу, він збагатив свій творчий репертуар драмою польського романтика Ю. Словацького «Мазепа».

У січні цього року шанувальники живопису мали можливість оглянути чудовий твір польського художника-баталіста В. Коссака «Кривава неділя у Петербурзі 9 січня 1905 року». Це історичне полотно було передане Кіровограду в 1963 р. і тривалий час служило окрасою експозиції місцевої картинної галереї. Тисячі відвідувачів з насолодою оглядали грандіозне полотно розміром 385 на 800 см. Пізніше над відновленням картини працювали реставратори, і відтепер робота талановитого польського митця стала справжньою перлиною серед найкращих експонатів Кіровоградського художнього музею, де нею можуть помилуватися любителі живопису всієї України. Геніальне творіння В. Коссака стало ще одним мистецьким ланцюгом, що єднає Кіровоградщину з Польщею. І про це нам нагадує праця С. Шевченка. Автор повертає читачів у середину ХІХ ст., знайомлячи його з життям польської художниці А. Билинської, народженої у місті Златополі (тепер входить до складу Новомиргорода). Творчість нашої землячки – польської художниці – високо оцінена в Англії, Німеччині, США. А. Билинська удостоєна найвищої нагороди Франції – ордена Почесного легіону, медалей виставок та академій мистецтв. С. Шевченко досліджує життєпис ще однієї яскравої особистості з когорти майстрів пензля. Уродженка Голти (тепер Одеська область) К. Адамська на початку ХХ років вступає до гімназії Єфимовської у Єлисаветграді. По її закінченні здобуває фахову освіту у Київській академії

мистецтв. У квітні 1913 р. взяла участь у Першій художній виставці, розгорнутій у місті над Інгулом.

Автор досліджує творчі зв'язки двох народів і засобами хореографії – адже здавна народ висловлював у танцях та одягу артистів свої національні риси, особливо за умов переслідування і заборон у царській імперії мов, книг підневільних Росії народів. У праці С. Шевченка показані різнобічні цікаві творчі зв'язки митців нашої області з представниками інтелігенції сусідньої Польщі, які розвиваються і міцніють протягом кількох століть, духовно збагачуючи народи обох країн (*Akulamedia.com (http://akulamedia.com/davnja-istorija-scho-pov-jazue-kirovogradschinu-z-polscheju)*. – 2015. – 28.01).

* * *

19 січня 2015 р. викладачі і науковці НТУУ «КПІ» зустрілися зі своїми колегами з Інституту електрозварювання ім. Є. О. Патона НАН України. Зустріч відбулася в приміщенні інституту і головував на ній його директор, президент Національної академії наук України Б. Патон. Делегацію київських політехніків очолював ректор КПІ академік НАН України М. Згуровський.

Представники НТУУ «КПІ» продемонстрували фахівцям ІЕЗ ім. Є. О. Патона, а серед них були керівники та провідні спеціалісти підрозділів інституту, низку готових до реалізації розробок і запропонували колегам взяти участь у подальшій роботі над розв'язанням технологічних проблем, пов'язаних з їх впровадженням у виробництво та вдосконаленням. Ректор університету представив авторів розробок, дав загальну характеристику кожної, а також розповів про діяльність Наукового парку «Київська політехніка» і систему впровадження інновацій, вибудовану в університеті на основі цієї структури. Тематика більшості проектів, що їх запропонували на розгляд учасників зустрічі науковці КПІ, стосувалися найактуальніших нині для України оборонних проблем: «Безпілотні літальні апарати для сучасних застосувань», «Протикумулятивні екрани та підвищення ресурсу деталей бронетехніки», «Композиційна броня з армованих надтвердих, надміцних керамічних матеріалів» «Сучасні системи водоочищення в умовах надзвичайних ситуацій» та інші. Окрім того, учасники ознайомилися з презентацією розробленого в НТУУ «КПІ» першого українського університетського наносупутника PolyITAN-1, який ось уже сім місяців перебуває на навколоземній орбіті, і космічною програмою університету.

Учасники зустрічі визначили кілька напрямів подальшої співпраці, насамперед, звісно, у питаннях використання сучасних зварювальних технологій у процесі виготовлення відповідних виробів, розв'язання складних матеріалознавчих задач, підготовці деяких технологічних рішень тощо. Крім того, для виробництва деяких виробів з композиційної броні з армованих надміцних керамічних матеріалів ІЕЗ ім. Є. О. Патона надаватиме власні виробничі потужності. Для вирішення конкретних питань співпраці протягом ближчих двох тижнів буде утворено спільні робочі групи, до яких увійдуть науковці КПІ та ІЕЗ.

Підсумки зустрічі підбив президент Національної академії наук України Б. Патон. «На усіх нас велике враження справило те, як нині рухається КПІ, – наголосив він. – Для вирішення тих питань, про які ми сьогодні говорили, дуже важливих особливо в умовах АТО, можна і потрібно об'єднати наші зусилля, і ми над цим працюватимемо... КПІ – це величезна сила. Ви нині перебуваєте на передньому краї науки. Ми розглянули сьогодні лише роботи, пов'язані з двома нашими організаціями, тобто КПІ та Інститутом електрозварювання. Але цю практику слід поширити і на інші інститути Національної академії наук – їх у нас вистачає. Тому ми мусимо за цим першим кроком перейти до наступних і організувати спільну роботу також з іншими нашими науковими установами. Це буде дуже важливо і корисно» (*Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»* (<http://kpi.ua/15-01-19>). – 2015. – 19.01).

Здобутки української археології

У ґрунті Поштової площі археологи знайшли можливі залишки пристані, якір судна, старовинні монети, старовинний хрестик та інші речі. За словами наукового співробітника Центру археології Києва С. Тараненка, наразі тривають розкопки на площі. «Основний масив знахідки представляють монети 18 та 19 ст. Але, крім монет, є й більш цікаві знахідки, такі як цей хрест – другої половини 17 ст. Монети стандартні – полушки, деньга – які вирували на теренах імперії з 18 до 19 ст.», – розповів С. Тараненко.

Він висловив сподівання, що знайдені речі допоможуть історикам відтворити життя міста в часи середньовіччя.

Як відомо, на Поштовій площі триває реконструкція. У серпні 2014 р. транспортну розв'язку відкрили для проїзду автомобілів. Повну реконструкцію Поштової площі планується завершити до Дня Києва, у травні 2015 р. Проект передбачає будівництво променадної зони з фонтанами, освітленням, оглядовим майданчиком і спуском на набережну (*На Поштовій площі знайшли історичні артефакти: Знайдені речі допоможуть історикам відтворити життя міста у часи середньовіччя // Моє місто* (<http://moemisto.com.ua/37474>). – 2015. – 2.02).

Практичні впровадження науково-дослідних і проектно-технічних напрацювань

Учені Інституту технічної теплофізики Національної академії наук України розробили нові сухі пайки для українських військових. Новий добовий пайок має таку ж калорійність, як і традиційний, але важить не кілька кілограмів, як зазвичай, а лише 500–600 г, що є особливо важливим в умовах виконання бойових завдань, у тому числі під час проведення розвідувальних операцій.

За його словами, нові сухпайки вже високо оцінили бійці деяких військових частин, що беруть участь в АТО (*Українські вчені розробили для військових надлегкі сухпайки // Експрес (http://expres.ua/news/2015/02/01/125290-ukrayinski-vcheni-rozrobily-viyskovyh-nadlegki-suhpayku). – 2015. – 1.02).*

Енергоощадні технології

Д. Рудик створив вікна, які можуть обігріти всю оселю. При цьому вони не лише економні, а й випромінюють корисні для людського організму інфрачервоні промені. Зовні це вікно не відрізняється від звичайного пластикового. Щоправда, воно і дає енергію, і зберігає тепло, яке вже є в приміщенні.

Це скло нагрівається за рахунок спеціальної прозорої плівки, яка проводить струм у 36 вольт. Він цілком безпечний для людини – можна сміливо торкатися скла руками. Провід від нього проходить через маленькі трансформатори, які вмикаються у звичайну розетку. На вигляд це звичайнісінький склопакет: між двома скляними поверхнями у вакуумних установках міститься плівка, яка і нагрівається. Тому скло не може тріснути від морозу.

Плівка, що вкладається у склопакет, у холодну пору року нагрівається, а в теплу – охолоджується до заданої температури. Взимку таке скло пропускає сонячне проміння всередину, що є додатковим джерелом тепла, і не випускає його назад.

Автор та винахідник «зручного» вікна застерігає: важливо, щоби скло встановлювалося максимально щільно і не було втрат тепла через щілини. Використовувати енергоощадне скло можна у ваннах, лазнях, щоби воно не вкривалося вологою.

За рік через кожен квадратний метр звичайного вікна втрачається 299 кВт/год. Такий винахід може розв'язати цю проблему (*Чернівці Таймс (http://times.cv.ua/2015/02/03/chernivetskyj-inzhener-proponuje-obihrivayuchi-vikny/). – 2015. – 3.02).*

Питання екології та уникнення техногенних катастроф

21 січня 2015 р. у Національному технічному університеті нафти і газу провели круглий стіл «Вуглеводневий сектор Івано-Франківщини: проблеми та рішення», організований спільно з ГО «Бюро розвитку, інновацій та технологій», який об'єднав десятки профільних експертів, науковців, управлінців, представників владних структур і ЗМІ для обговорення питань, пов'язаних із проблемами та перспективами видобування нафти і газу в Івано-Франківській області.

Захід відбувся в рамках проекту «Незалежний моніторинг ресурсних і фінансових потоків від видобутку традиційних та нетрадиційних вуглеводнів в Україні в рамках УРП», який виконується за фінансової підтримки ЄС.

Засідання круглого столу відкрив проректор з наукової роботи професор О. Карпаш, який наголосив на важливості проведення таких заходів, адже питання розвитку енергетичного сектору України на сьогодні є, як ніколи, актуальним. «Від енергетичного сектору залежить економічне зростання України, її енергетична та національна безпека, а також інвестиційна привабливість», – зауважив проректор. За його словами, існує два шляхи розв’язання проблем енергетичного комплексу України – це збільшення видобутку власної вуглеводневої сировини та енергоефективність і енергозаощадження.

Стосовно першого, то великого розголосу набуло питання освоєння родовищ сланцевого газу в Україні. Коли було порушено питання потенційного видобутку сланцевого газу в Україні, ІФНТУНГ почав пропагувати та поширювати інформацію про можливості й потенціал нетрадиційного газу. Університет неодноразово проводив і брав участь у міжнародних семінарах та конференціях, присвячених перевагам видобутку газу зі сланців.

Детальніше про видобуток природного газу зі сланцевих порід, у першу чергу на Олеському родовищі (Львівська та Івано-Франківська області), розповів завідувач кафедри польової нафтогазової геофізики, професор О. Петровський. Він працював у складі групи експертів, яка досліджувала не тільки наукову сторону видобутку сланцевого газу на території України – питання геології, геофізичних методів, а й питання екологічної безпеки, оцінки ризиків тощо. Результати дослідження свідчать про сприятливі умови та перспективність такого видобутку при мінімальних застереженнях. Наводячи конкретні цифри та приклади досвіду освоєння родовищ сланцевого газу у світі, професор О. Петровський фахово пояснив питання, які порушують окремі вчені та екологічні організації стосовно проблеми, а саме – екологічні ризики від забруднення води, витрати води, технологія гідророзриву. Зокрема, професор розвіяв міфи, нав’язані так званими «агресивними» екологами, які запевняють, що видобуток газу зі сланців призведе до перетворення поверхні Землі на рельєф Місяця.

За фінансування Британської ради ІФНТУНГ виконує «Угоду про налагодження співробітництва між українськими та британськими ВНЗ». У рамках цього проекту участь у круглому столі взяла делегація з Великобританії – відомий учений та експерт у галузі сланцевого газу професор К. Тейлор і доктор П. Дьюї (Університет Манчестера). Виступ професора К. Тейлора був присвячений досвіду Великої Британії в галузі розвідки, буріння та видобування сланцевого газу.

На засіданні також обговорили управлінські зміни в енергетичному секторі. З доповіддю на тему: «Перспективні напрямки керованих змін в організації функціонування Івано-Франківського сектору енергетичного ринку» виступив професор кафедри менеджменту і адміністрування В. Петренко. Директор НДІ нафтогазової енергетики і екології, доцент М. Карпаш виніс на

обговорення питання про регуляторні зміни до порядку розроблення покладів сланцевого газу в Україні.

Результатом заходу стало рішення зібрати організаційну колегію круглого столу та сформулювати офіційну позицію університету щодо видобутку сланцевого газу в Україні (*Міністерство освіти і науки України (<http://mon.gov.ua/ua/regionalnews/43134-u-natsionalnomu-tehnichnomu-universiteti-nafti-i-gazu-proyshov-krugliy-stil-vuglevodneviy-sektor-ivano-frankivschini-problemi-ta-rishennya>). – 2015. – 26.01*).

Освіта та кадрове забезпечення в Україні

За результатами нового рейтингу університетів, укладеного компанією QS Quacquarelli Symonds, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна та Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» увійшли до 100 кращих вищих навчальних закладів країн Центральної, Східної Європи та Центральної Азії.

Підсумки дослідження компанія оприлюднила 17 грудня під час конференції «Зростаючий потенціал: Європа, яка розвивається, і Центральна Азія» у м. Будапешт (Угорщина). Організатори дослідження вивчали освітню і наукову діяльність, академічну репутацію та рівень міжнародного співробітництва 368 університетів 30 країн Європи та Азії. Новий рейтинг вищів компанії QS Quacquarelli Symonds є пілотним проектом, призначення якого – оцінити зростаючу роль у міжнародній освіті університетів Центральної, Східної Європи та Центральної Азії (*Харківська обласна державна адміністрація (<http://kharkivoda.gov.ua/uk/news/view/id/24432>). – 2014. – 19.12*)

* * *

Міністерство освіти і науки продовжило терміни перенесення вищих навчальних закладів з окупованих територій Донецької та Луганської областей в інші регіони до 1 березня 2015 р. «За численними зверненнями осіб, які бажають перевестися з вищих навчальних закладів, розташованих на тимчасово окупованій території України, і які не встигли це зробити до 1 вересня 2014 року, внесено зміни до наказу МОН від 7 травня 2014 року № 556, якими продовжено термін дії спрощеного порядку переведення осіб, які бажають перевестися з вищих навчальних закладів, розташованих на тимчасово окупованій території України, до 1 березня 2015 року», – сказано в повідомленні.

З окупованих територій Донецької та Луганської областей виїхали 11 вищих навчальних закладів, серед яких Донецький національний університет, Донецький національний технічний університет, Луганський національний університет ім. Тараса Шевченка, Луганський національний аграрний

університет (LB.ua (http://ukr.lb.ua/news/2014/12/22/290170_minosviti_prodovzhilo_pereizd_vishiv.html)). – 2014. – 22.12).

* * *

У 2015 р. у Дніпродзержинську та Кривому Розі відкриють нові філіали Малої академії наук. Також цього року наукове об'єднання претендуватиме вже на третю сходинку у Всеукраїнському рейтингу. Загалом у 2015 р. у позашкільній освіті області запрацюють близько сотні нових програм для дітей. Минулого року МАН вдалося зміцнити свої позиції у Всеукраїнському рейтингу, піднявшись з п'ятого на четверте місце. Загалом за останні три роки кількість слухачів МАН у нашій області збільшилася з 900 до понад 4 тис. дітей. Цього року структуру чекає розширення – нові філіали будуть створені в Дніпродзержинську та Кривому Розі (*Дніпропетровська ОДА* (<http://www.adm.dp.ua/OBLADM/obl dp.nsf/document.xsp?id=64B0EF86A66FA1FEC2257DDB004E13BC>)). – 2015. – 28.01).

* * *

При кафедре социальных коммуникаций Луганского университета им. Тараса Шевченко открылось новое студенческое научное общество **Номо communicans**. Первое заседание научного общества на тему: «Социальная коммуникация как междисциплинарный феномен» состоялось сегодня (29.01. – Ред.). В научной конференции приняли участие студенты 1-го, 2-го и 5-го курсов. Они обсудили различные проявления и виды социальной коммуникации и ее роль в современных условиях. «Название научного общества отражает сегодняшнюю действительность: homo communicans переводится с латинского как “человек общающийся”. В нынешних реалиях его деятельность будет очень актуальной, потому что мы как молодое государство стоим на пороге социальных и политических свершений», – отметила декан филологического факультета Ж. Марфина. Проводить заседания студенческого научного общества Номо communicans планируют, как минимум, каждый семестр. В следующий раз его участники обсудят актуальные вопросы медиалингвистики. Как сообщили в пресс-службе университета, члены общества Номо communicans намерены наладить сотрудничество с научными студенческими обществами российских вузов (*При ЛНУ создано студенческое научное общество по проблемам социальных коммуникаций // Наша газета* (<http://nashagazeta.net/79023-pri-lnu-sozdano-studencheskoe-nauchnoe-obschestvo-po-problemam-socialnyh-kommunikacij.html>)). – 2015. – 29.01).

* * *

У Луцькому національному технічному університеті почала працювати сучасна міжвідомча науково-дослідна лабораторія. Її обладнання вартує майже мільйон гривень, з яких 250 тис. – кошти Європейського Союзу. Решту викладачі технологічного факультету вишу залучали самі.

Лабораторія створена в рамках програми Європейського Союзу «Темпус 4», що передбачає модернізацію вищої інженерної освіти відповідно до технологічних викликів. Реалізація цього проекту дасть змогу студентам інженерних спеціальностей розробляти та впроваджувати новітні технології в сучасне життя.

У лабораторії студенти-практики – майбутні інженери зможуть, скажімо, за допомогою комп'ютерних програм змоделювати будь-яку деталь і виготовити її на фрезерному верстаті з числовим програмним керуванням або за допомогою 3-Д принтера. Можливий і зворотний процес, коли з готової деталі робиться копія. Для цього використовують 3-Д сканер.

У лабораторії ЛНТУ проводимуть колоквіуми та семінари для перепідготовки викладачів з усіх технічних університетів країни. Новітнє обладнання лабораторії послужить і співпраці з провідними підприємствами краю, де працює чимало випускників і студентів-заочників технологічного факультету ЛНТУ (*У Луцьку відкрили сучасну міжвідомчу науково-дослідницьку лабораторію // Віче (<http://www.viche.lutsk.ua/u-lucku-vidkryly-suchasnu-mizhvidomchu-naukovo-doslidnycku-laboratoriyu-id23928/>). – 2015. – 29.01).*

* * *

Інформаційним освітнім ресурсом «Освіта.ua» складено консолідований рейтинг вищих навчальних закладів України 2014 р. Як вихідні дані для складання консолідованого рейтингу вищих навчальних закладів України використані найбільш авторитетні серед експертів та засобів масової інформації національні та міжнародні рейтинги вищів України: «Топ-200 Україна», Scopus та «Вебометрикс», кожен з яких використовує різні критерії оцінювання вищих навчальних закладів, повідомляє освітній ресурс osvita.ua

Кращі педагогічні навчальні заклади України						
Назва навчального закладу	Місце	Місце у загальному рейтингу	Топ 200 Україна	Webometrics	Scopus	Підсумковий бал
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	1	34	21	7	101	129
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка	2	50	108	55	46	209
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	3	53-55	139	41	39	219
Київський університет імені Бориса Грінченка	4	78	98	40	119	257
Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського	5	84-85	50	189	32	271
Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка	6	86-87	125	63	92	280
Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Б. Хмельницького	7	98	163	25	119	307
Бердянський державний педагогічний університет	8	101	164	29	119	312
Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка	9	143	184	97	119	400
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка	10	144	187	121	95	403

(Persha.kr.ua (http://persha.kr.ua/kirovogradskij-universitet-u-desyatci-najkrashhix/). – 2015. – 29.01).

Охорона здоров'я

В Одесі состоялась научно-практическая конференция по вопросам компьютерной диагностики заболеваний нервной системы человека. Ее проводили городское и областное общества невропатологов при активном участии филиала, или лечебно-диагностического центра (он расположен на ул. Болгарской, в районе поликлиники № 1), международного института биологических систем им. Березина.

В конференции приняли участие невропатологи, радиологи, работники компьютерных подразделений лечебно-профилактических учреждений. Рассматривались вопросы диагностики таких заболеваний, как рассеянный склероз, и других, не менее сложных болезней, вследствие которых – разрушение миелинового волокна нервной ткани, что приводит к инвалидности. Для каждого заболевания характерны свои симптомы. Их необходимо четко различать и правильно диагностировать заболевание с тем, чтобы назначать адекватное лечение.

О редком заболевании нервной системы – так называемой болезни Девика – рассказала и провела с коллегами разбор (что очень важно) такого случая заведующая неврологическим отделением областной клинической больницы И. Хубетова. Это заболевание прежде классифицировалось как рассеянный склероз, но, изучив определенные его особенности, специалисты пришли к выводу, что это «отдельная нозологическая форма».

Большое внимание МРТ-диагностике таких нейродегенеративных заболеваний головного мозга, как паркинсонизм, болезнь Альцгеймера и подобных им уделила сотрудник того же центра, Н. Нильсен. А его главврач И. Алексеевна Ожога в деталях ознакомила участников конференции с особенностями МРТ-диагностики нейроинфекционных заболеваний головного мозга.

Надо заметить, что «врачебная школа» профессионалов действует параллельно со школой «Победим инсульт», рассчитанной на пациентов, перенесших инсульт, и их родственников, друзей. Ее также ведут кандидаты медицинских наук, лауреаты конкурса «Вечерней Одессы» «Люди дела» врачи-неврологи И. Хубетова и Л. Звягина (*Стерненко М. Правильный диагноз – залог правильного лечения // Вечерняя Одесса*(<http://vo.od.ua/rubrics/medicina/31982.php>). – 2014. – 20.12).

* * *

Доцент кафедри фізичної хімії Українського державного хіміко-технологічного університету Б. Мурашевич розробив проект «Нові перев'язочні матеріали для дезінфекції відкритих ран і знезараження води». Ініціатива посіла друге місце на конкурсі «Молоді вчені – Дніпропетровщині», принісши своєму авторові обласний грант у розмірі майже 43 тис. грн. Отримані кошти учений витратить на вдосконалення та реалізацію свого проекту. За словами науковця, на Дніпропетровщині є мінімум три підприємства, які здатні втілити його розробку.

Завдяки високим знезаражувальним властивостям використання таких перев'язочних матеріалів у польових умовах дає змогу не лише дезінфікувати поверхню рани, а й запобігти повторному інфікуванню під час транспортування поранених. «Це волокно шляхом не хитрих хімічних процесів перетворюється в дезінфікуючий засіб, який має дві форми: вата і так зване голкопробивное волокно (тканина). Суть проекту полягає в тому, що підшивається і мобілізується активний хлор над полімерним носієм. Використання такого волокна унеможливує подальше зараження рани. Крім того, з даного матеріалу можна виготовляти одяг для солдатів. Навіть після перебування в жахливих умовах, мокнучі під дощем і таке інше, брудні часточки, які потраплятимуть на цей матеріал, будуть виділяти активний хлор. Це перешкоджатиме розвитку мікроорганізмів, грибків і бактерій. Даний продукт принесе величезну користь», – повідомив доцент кафедри фізичної хімії Українського державного хіміко-технологічного університету Б. Мурашевич.

Загалом новизна винаходу полягає у відсутності потрапляння у водне середовище та на поверхні ран органічних сполук – носіїв активного хлору або

катионів металу. Це безвідходна технологія одержання дезінфікуючих розчинів, адже полімерний носій здатен відновлювати свою активність.

За словами Б. Мурашевича, на Дніпропетровщині є мінімум три підприємства, які теоретично здатні допомогти втілити його розробку. Зокрема, це Аульський водовід, Дніпродзержинський азотний завод і Дніпродзержинське ВАТ «Смоли» (Дніпропетровська ОДА (<http://www.adm.dp.ua/OBLADM/obl dp.nsf/document.xsp?id=DEF7131F4681429BC2257DB30045972C>)). – 2014. – 19.12).

Наука і влада

Указом Президента України на підставі подання Комітету з Державних премій України в галузі науки і техніки присуджено щорічні премії Президента України для молодих учених 2014 р. Серед президентських стипендіатів – доктор фармацевтичних наук, завідувач кафедри Запорізького державного медичного університету А. Каплаушенко.

Високої стипендії молодий учений удостоєний за роботу «Створення оригінального вітчизняного нейро- і церебропротективного лікарського засобу на гетероциклічній основі» (Запорізька обласна державна адміністрація (<http://www.zoda.gov.ua/news/25676/zaporizkiy-molodiy-uchenyi--prezidentskiy-stipendiat.html>)). – 2014. – 17.12).

* * *

Молоді вчені Кременчуцького національного університету ім. М. Остроградського Полтавської області останнім часом демонструють доволі високий фаховий рівень. Про це свідчить присудження щорічних премій Президента України для молодих учених. За вагомі наукові досягнення за каденції двох попередніх президентів їх уже отримали шість представників університету. Днями аналогічний Указ підписав П. Порошенко на підставі подання Комітету з Державних премій України в галузі науки і техніки. Серед нагороджених знову імена трьох представників наукової спільноти КрНУ. За цикл наукових праць «Розробка гідроструминних технологій для обробки композиційних матеріалів» відзначені: доценти В. Дудюка та О. Мана, а також аспірант М. Хорольська.

Дещо раніше грант Президента України для підтримки наукових досліджень молодих учених на 2014 р. отримала кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри «Інформатика і вища математика» О. Кобильська для проведення наукового дослідження «Нелокальні задачі у математичних моделях» (Міністерство освіти і науки України (<http://mon.gov.ua/ua/regionalnews/42273-molodi-vcheni-krnu-otrimali-nagorodivid-prezidenta>)). – 2014. – 24.12).

* * *

23 грудня 2014 р., наприкінці пленарного засідання, Верховна Рада України прийняла Постанови про присудження премій працівникам системи освіти і молодим науковцям, ініційовані Комітетом з питань науки і освіти.

У своєму виступі перед прийняттям постанов голова комітету Л. Гриневич зазначила: «Це Постанови, які стосуються присудження премій Верховної Ради України педагогічним працівникам загальноосвітніх, професійно-технічних, дошкільних та позашкільних навчальних закладів (реєстр. №1339), найталановитішим молодим ученим у галузі фундаментальних і прикладних досліджень та науково-технічних розробок у 2013 р. (реєстр. №1342) та Постанова (реєстр. №1341) «Про призначення у 2014 році іменних стипендій Верховної Ради України для найталановитіших молодих вчених». Кошти на ці нагороди закладені в бюджеті Верховної Ради України».

Цього року Премії Верховної Ради України педагогічним працівникам загальноосвітніх, професійно-технічних, дошкільних та позашкільних навчальних закладів отримують 24 освітянина, кандидатури яких подавалися обласними радами.

Стипендії Верховної Ради України, що становить 2000 грн на місяць, будуть надані 30 молодим, талановитим науковцям віком до 35 років, які були відібрані конкурсною комісією, створеною з провідних учених (*Комітет з питань науки і освіти* (http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/publish/article;jsessionid=B2D877DAFEC7D01B96FE693022B44BDA?art_id=62548&cat_id=44731). – 2014. – 23.12).

* * *

Відповідно до постанови ВРУ призначила 30 іменних стипендій для молодих науковців у розмірі 2 тис. грн щомісяця кожна. Серед стипендіатів – доктор технічних наук, професор Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу І. Чудик (*ТРК «Вежа»* (<http://vezha.org/prykarpatykyj-naukovets-otrymav-imennu-stypendiyu-verhovnoyi-rady-ukrayiny/>). – 2014. – 24.12).

* * *

Українські університети-партнери проекту Tempus «Підтримка інновацій через вдосконалення законодавства у сфері вищої освіти України» 530158-TEMPUS-1-2012-1-SE-TEMPUS-SMHES розробили модель Положення про патентування та комерційне використання результатів наукових досліджень для вищих навчальних закладів України. Проект «Підтримка інновацій через вдосконалення законодавства у сфері вищої освіти України» 530158-TEMPUS-1-2012-1-SE-TEMPUS-SMHES реалізується консорціумом українських та європейських університетів на чолі з Лундським університетом (м. Лунд, Королівство Швеція). Серед учасників проекту – три університети з Республіки Польща, Великобританії, Португальської

Республіки, п'ять українських вищих навчальних закладів, Міністерство освіти і науки України та три неакадемічні українські партнери.

У кінці січня 2015 р. відбулась онлайн-відеоконференція українських університетів-партнерів проекту Tempus «Підтримка інновацій через вдосконалення законодавства у сфері вищої освіти України», на якій обговорено та погоджено остаточні версії моделей документів, призначених для упорядкування діяльності у сфері комерціалізації результатів наукових досліджень вітчизняних ВНЗ.

На даному етапі виконання проекту Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу (ІФНТУНГ) спільно з Національною металургійною академією України (НМетАУ) (національним координатором проекту) розробили модель Положення про патентування та комерційне використання результатів наукових досліджень для вищих навчальних закладів України, яке за формою і змістом відповідає європейським практикам, а також узгоджене з підходами Національної мережі трансферу технології (NTTN) та може служити інструментом реалізації нової редакції Закону України «Про вищу освіту».

ІФНТУНГ та НМетАУ готові безкоштовно передати електронні версії цих документів за офіційними запитамі зацікавленим університетам України. Моделі документів можна отримати, звернувшись за такими контактами: професор Володимир Шатоха, НМетАУ (shatokha@metal.nmetau.edu.ua, роб. тел. 0652-474433), доцент Максим Карпаш, ІФНТУНГ (mkarpash@nung.edu.ua, роб. тел. 03422-42002) (*Міністерство освіти і науки України (<http://www.mon.gov.ua/ua/news/43488-ukrayinski-universiteti-prodovgeuyut-pratsyuvati-nad-proektom-tempus>). – 2015. – 2.02).*

* * *

З метою забезпечення реалізації вимог та положень Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII Міністерство освіти і науки України пропонує на громадське обговорення проект Порядку затвердження рішень про присвоєння вчених звань. Зауваження та пропозиції до Проекту просимо надсилати до 15.02.2015 р. на електронну адресу: dak@mon.gov.ua (*Міністерство освіти і науки України (<http://mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1421144886/1422882296/>). – 2015. – 2.02).*

Проблеми інформатизації

Н. Тарасенко, мол. наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Інноваційні аспекти бібліотечно-інформаційного виробництва

Стаття присвячена розгляду інноваційних тенденцій у бібліотечно-інформаційному виробництві. У контексті вдосконалення інформаційних продуктів бібліотек висвітлено специфіку бібліотечних веб-сайтів і мережевих сторінок. Обґрунтовано та розкрито такі характеристики веб-сайтів і мережевих сторінок бібліотек, як оперативність, мобільність, різноформатність, регулярність, реагентність, інтерактивність. Аргументовано доречність трактування бібліотечних сайтів і сторінок у соцмережах як багаторівневих комплексних інтегрованих бібліотечно-інформаційних продуктів.

Ключові слова: інформаційне виробництво бібліотек, інформаційний продукт, веб-сайт бібліотеки, сторінки бібліотек у соціальних мережах.

Інформаційно-виробнича діяльність бібліотек розпочалася одночасно з їх виникненням і відображає еволюційний розвиток бібліотек як соціально-комунікативних інституцій. Одним з перших видів інформаційних продуктів бібліотек стали копії документів та їх фрагментів, а саме переписані документи. Водночас виник і такий вид інформаційного продукту як рукописні реєстри книг, попередники теперішніх каталогів.

З появою книгодрукування інформаційне виробництво бібліотек інтенсифікувалося. З'явилася можливість тиражування та розповсюдження книг як матеріальних носіїв інформації. Це стало одним із чинників доступності джерел знань та, як наслідок, підвищення освіченості широкого загалу суспільства.

У середині ХІХ ст. у зв'язку з різким збільшенням темпів приросту знань та інформації в окремих галузях науки, насамперед у хімії та фізиці, з'явилася необхідність видання першого реферативного журналу – інформаційного продукту, що дає можливість отримати уявлення про зміст документа без звернення безпосередньо до документа. Використання реферативного журналу дало змогу користувачеві бути в курсі зміни системи знань при прийнятних витратах часу.

Подальший розвиток бібліотек супроводжувався створенням інших різновидів інформаційних продуктів, які згодом стали традиційними для бібліотечно-інформаційного виробництва. Зокрема, на рівні первинної інформації, виробленої бібліотекою для сприяння користувачам в орієнтації у системі її діяльності та ресурсів, доречно розглядати режим і порядок роботи бібліотеки, правила користування фондами тощо. Більш складним інформаційним продуктом стали бібліографічні збірники, реферативні видання нових надходжень, тематичні списки відповідних анотованих продуктів довідково-бібліографічних служб, рубрикатори, тематичні виставки тощо.

Традиційні інформаційні продукти бібліотек доволі ґрунтовно досліджували українські та зарубіжні бібліотекознавці, зокрема Г. Ковальчук,

Т. Вилегжаніна, Т. Добко, Л. Костенко, О. Баркова, І. Антоненко, Ю. Столяров, М. Дворкіна, А. Чачко, І. Якобсон. Утім, з огляду на постійний розвиток і вдосконалення їх жанрів і видів, актуалізується завдання дослідження сучасних інформаційних продуктів бібліотек, створення яких передбачає використання інноваційних підходів і технологій. Зокрема, окремим напрямом досліджень у бібліотекознавстві стало вивчення цифрових інформаційних продуктів, створення яких було започатковане в результаті використання новітніх комп'ютерних технологій обробки та надання інформації, що зумовили корінні перетворення у бібліотечній технології. Представлена в електронному вигляді бібліографічна, реферативна, фактографічна, довідкова, науково-технічна та інша інформація набула самостійного значення інформаційних продуктів і послуг. У результаті сформувався новий вид інформаційного продукту – цифровий.

Разом з тим потреба суспільства в систематизованій інформації, використання якої забезпечує прийняття більш оперативних, ефективних та обґрунтованих рішень у державному управлінні, політиці, бізнесі, праві, освіті тощо змістила акценти інфотворчої діяльності бібліотек у площину виробництва власних продуктів аналітичного спрямування. Таким чином сучасна бібліотека трансформувалася у загальносуспільний інформаційний центр, який надає не лише технічні можливості доступу до первинної, необробленої інформації, а й створює якісно інший рівень доступу – інтелектуальний, що забезпечує доступ до структурованої, систематизованої інформації, робить зріз з певної проблеми на основі аналізу великих масивів первинних джерел і застосовуючи для цього певні наукові та інтелектуальні технології.

Яскравим прикладом позитивного досвіду інформаційно-аналітичного виробництва вітчизняних бібліотек є діяльність підрозділів Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (НБУВ) – Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ), Національної юридичної бібліотеки (НЮБ) та Фонду Президентів України (ФПУ). Діяльність цих структур спрямована, головним чином, на задоволення інформаційно-аналітичних запитів органів державної влади всіх рівнів, громадських організацій, економічних структур, наукових працівників, які цікавляться суспільно-політичною та економічною тематикою.

Підготовка відповідних інформаційно-аналітичних продуктів поєднує дві форми роботи – оперативне інформування щодо ситуації або проблеми на основі щоденного моніторингу інформації та підготовку аналітичних матеріалів з окремих питань, які дають змогу сформулювати цілісне бачення проблеми, встановити причинно-наслідкові зв'язки, вивчити точки зору експертів, визначити фактори впливу, перспективи розвитку, наслідки тощо. Повнотекстові версії інформаційно-аналітичних продуктів представлені на сайті НБУВ, а їх друковані примірники також адресно надаються відповідним замовникам.

Варто відзначити, що окрім НБУВ, інформаційно-аналітичні продукти виробляються, щоправда у менших обсягах, іншими національними

бібліотеками України. Аналіз сайтів Національної парламентської бібліотеки України (<http://www.nplu.org/>), Національної історичної бібліотеки України (<http://nibu.kiev.ua/>), Львівської національної наукової бібліотеки ім. В. Стефаника (<http://www.lsl.lviv.ua/>), Одеської національної наукової бібліотеки ім. М. Горького (<http://odnb.odessa.ua/>), Національної наукової медичної бібліотеки (<http://www.library.gov.ua/ru/>), Національної бібліотеки України для дітей (<http://chl.kiev.ua/>) дає підстави для висновку, що сьогодні поширеними бібліотечно-інформаційними продуктами є науково-бібліографічні та науково-дослідні видання, представлені бібліографічними посібниками, покажчиками змісту, реферативними збірниками, інформаційними бюлетенями, матеріалами науково-практичних конференцій, оглядами науково-дослідної роботи наукових бібліотек тощо.

Специфіка інформаційно-аналітичних продуктів бібліотек, їх різновиди та технологія підготовки детально розглядалися в працях українських бібліотекознавців, зокрема, Н. Кушнарєнко [12], І. Давидової [5], В. Ільганаєвої [9], В. Горового [3], Т. Гранчак [4]. Значний внесок у розробку різних аспектів інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек зробили О. Кобелєв [11], В. Захарова, Л. Філіпова [8], В. Пальчук [13], О. Постельжук [14], Л. Чуприна [24], В. Бондарєнко [1] та ін. Отже, з огляду на розробленість питання, у цій роботі окремо його не розглядатимемо.

Водночас більш детального дослідження потребують процеси інформаційного виробництва бібліотек, пов'язані з впровадженням у бібліотечне середовище технологій Web 2.0. Їх використання вивело виробництво інформації на новий рівень і заклало підвалини створення інформаційних продуктів, поширюваних лише в мережі Інтернет – сайтів, блогів, сторінок бібліотек у соціальних мережах. Як інформаційні продукти бібліотек ці ресурси наразі не досліджувалися, тому актуально розглянути їх характеристики у рамках прийнятого в бібліотекознавчій літературі поняття «інформаційний продукт», що і є метою пропонованої статті.

Термін «інформаційний продукт» у довідковій та бібліотекознавчій літературі має декілька трактувань. Так, згідно із ДСТУ ГОСТ 7.9:2009 (ISO 214–76) «Система стандартів по информации, библиотечному и издательскому делу. Реферат и аннотация. Общие требования» (ГОСТ 7.9–95 (ISO 214–76), IDT), що діє з 1 грудня 2009 р., інформаційний продукт (продукція) – матеріалізований результат інформаційної діяльності, призначений для задоволення інформаційних потреб громадян, державних органів, підприємств, установ і організацій [6].

ГОСТ 7.0-99. «Информационно-библиотечная деятельность, библиография. Термины и определения» [10] визначає інформаційну продукцію як документи, інформаційні масиви, бази даних та інформаційні послуги, які є результатом функціонування інформаційних систем.

У Законі України «Про інформацію» [15] інформаційну продукцію визначено як матеріалізований результат інформаційної діяльності, призначений для задоволення потреб суб'єктів інформаційних відносин, якими,

згідно з цим же законом є фізичні та юридичні особи, об'єднання громадян, суб'єкти владних повноважень.

Закон України «Про інформаційний суверенітет та інформаційну безпеку України» подає поняття інформаційного продукту, як матеріалізований результат інформаційної діяльності, документований на будь-якому носії або оголошений публічно та призначений для забезпечення інформаційних потреб користувача. Відповідно, інформаційні послуги – це інформаційна або інформаційно-посередницька діяльність, спрямована на задоволення замовних запитів і потреб користувачів інформаційної продукції [16].

ДСТУ 7448:2013 «Інформація і документація. Бібліотечно-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять», який набрав чинності з 1 липня 2014 р., визначає інформаційну послугу як надання інформації певного виду користувачеві бібліотеки відповідно до його інформаційного запиту [7, с. 29].

Найбільш розробленою для сфери інформаційного обслуговування бібліотекознавці вважають терміносистему, запропоновану російською дослідницею В. Брежневою [2]. Зокрема, аналіз дефініцій, представлених у фаховій літературі, у т. ч. нормативно-правового характеру, і використання досвіду, накопиченого в маркетингу послуг, дав змогу авторці дійти висновку, що доцільно використовувати термін «інформаційна продукція», визначаючи її як кінцевий результат інформаційно-бібліотечної діяльності, спрямований на задоволення інформаційних потреб користувачів і представлений як у матеріальній, так і не в матеріальній формі. У тому випадку, коли результати інформаційно-бібліотечної діяльності набувають матеріальної, речовинної форми, вживається термін «інформаційний продукт». Як інформаційні продукти можуть виступати дайджести, аналітичні огляди, бібліографічні покажчики, реферативні журнали тощо. До складу інформаційної продукції, окрім інформаційних продуктів, входять також інформаційні послуги, що не мають речовинної форми (матеріального носія), наприклад усні довідки, консультації бібліографа, видача книг, пошук в Інтернеті та ін.

Виходячи з цього, у цій статті пропонується використання такої системи термінів:

Інформаційна продукція – кінцевий результат інформаційно-бібліотечної діяльності (результат функціонування інформаційних систем), спрямований на задоволення інформаційних потреб користувачів і представлений у вигляді інформаційних продуктів та інформаційних послуг (представлений як у матеріальній, так і не в матеріальній формі).

Беручи за основу таке визначення, в інформаційній продукції можна виокремити: **інформаційний продукт** – кінцевий результат інформаційно-бібліотечної діяльності, закріплений на матеріальному носії, що уможливорює його багаторазове використання з метою задоволення інформаційних потреб користувачів, та **інформаційну послугу** – корисний кінцевий результат інформаційно-бібліотечної діяльності, представлений у нематеріальній формі, спрямований на задоволення інформаційних потреб користувачів, доволі часто також і шляхом надання інформаційних продуктів.

Аналіз веб-сайту бібліотеки з точки зору поняття інформаційного продукту доцільно провести, виходячи з його складових. Насамперед, веб-сайт має власну («фізичну») адресу, регулярні та довідкові дані, зокрема відомості про каталоги, електронні ресурси, бази даних, електронні виставки, наукову та видавничу діяльність, нові надходження, конференції, бібліотечні новини. Веб-сайт має свою пошукову систему, яка дає змогу зорієнтуватися у фонді бібліотеки. При цьому основна частина інформації веб-сайту є незмінною або статичною та підлягає багаторазовому використанню. У міру надходження нової інформації, попередня архівується. Наприклад, на сайті НБУВ (<http://www.nbuv.gov.ua/>) у розділі Центр досліджень соціальних комунікацій представлено архів інформаційно-аналітичних матеріалів Національної юридичної бібліотеки, Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ) та Фонду Президентів України (ФПУ). Архів надає доступ до повнотекстових версій випусків бюлетеня оперативної інформації «Резонанс» (з 2010 р.), журналу «Україна: події, факти, коментарі» (з 2011 р.), інформаційного щотижневого бюлетеня «Політичні партії в демократичному процесі» (за 2012 р.), експертно-аналітичного висновку за результатами моніторингу преси «Проблеми ринку праці» (за 2011–2012 рр.), інформаційно-аналітичних бюлетенів «Економічна діяльність: нові орієнтири і ризики» (2013–2014 рр.), «Шляхи розвитку української науки» (з 2011 р.), «Соціальні мережі як чинник інформаційної безпеки» (2013–2014 рр.).

Електронний архів науково-довідкових видань НБУВ станом на січень 2015 р. надає доступ до повнотекстового формату 35 монографій з архівознавства та бібліотекознавства, путівників і довідників, виданих Інститутом архівознавства та Інститутом рукопису НБУВ.

У архіві каталогів і бібліографічних покажчиків можна ознайомитись із повним текстом 102 документів, серед яких наукові каталоги, бібліографічні та анотовані покажчики, довідники-покажчики архівних документів, каталоги колекцій, рукописів тощо.

Окремо представлено збірники архівних документів та археографічні видання, загалом 32 документи, у тому числі збірники документів і матеріалів з історії Національної академії наук України.

Архів науково-методичних посібників містить методичні рекомендації, інструкції, словники книгознавчих термінів, збірники законодавчих актів, нормативних і методичних документів з архівної справи та діловодства, монографії.

У повнотекстовому форматі представлені також наукові фахові видання Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського: періодичні видання – науково-теоретичний та практичний журнал «Бібліотечний вісник» (з 1993 р.) й український реферативний журнал «Джерело» (з 1999 р.); збірники наукових праць – «Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» (з 1998 р.), «Рукописна та книжкова спадщина України» (з 1993 р.), «Українська біографістика» (з 1996 р.), «Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития» (з 2000 р.),

«Українсько-македонський науковий збірник» (з 2005 р.), «Слов'янські обрії» (з 2006 р).

Крім того, сайт НБУВ надає доступ до звітів про наукову та науково-організаційну роботу Національної бібліотеки ім. В. І. Вернадського з 2005 р., звітів про видавничу діяльність НБУВ, архіву щорічних бібліотечних конференцій з 2001 р.

Отже, з огляду на комплексний характер представленої інформації (електронні каталоги, повнотекстові бази даних, інформаційно-аналітичні матеріали тощо), яка може бути використана багаторазово, веб-сайт бібліотеки можна охарактеризувати як **багаторівневий комплексний інтегрований бібліотечно-інформаційний продукт**.

Паралельно зі створенням і підтримкою функціонування сайтів сучасні бібліотеки спрямовують зусилля і на охоплення веб-середовища соціальних мереж, яке для більшості сучасних користувачів є звичним способом спілкування, пошуку інформації, реалізації професійних інтересів. У сучасному комунікативному просторі важливими для розкриття потенціалу бібліотек є такі характеристики функціонування соціальних мереж, як періодичність, інформативність, фінансова доступність, глобальність, демократичність і наявність зворотного зв'язку. Співтовариства, створені в соціальній мережі, – це один зі способів змінити стереотипи щодо бібліотеки як консервативної установи, підняти її престиж, залучити нових користувачів.

Найбільш пристосованою для просування бібліотеки більшість бібліотечних працівників вважають мережу Facebook (<http://facebook.com>). Порівняно з іншими соціальними мережами платформа Facebook привертає увагу бібліотек з огляду на ряд критеріїв: цільова аудиторія ресурсу (старша 14 років), наявність різноманітних груп (спільнот) за інтересами, можливість рекомендувати ту чи іншу інформацію сторінки друзям (обмін посиланнями), високі рейтинги використання порівняно з іншими соціальними мережами та ін.

Водночас багато бібліотек представлені одразу в кількох соціальних мережах. Зокрема Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського забезпечує інтернет-комунікацію зі своїми читачами через мережі Facebook (<https://www.facebook.com/pages/Національна-бібліотека-України-імені-В-І-Вернадського/712692775441557>), «ВКонтакте» (Група читачів НБУВ – <https://vk.com/club22008307>), Twitter (за адресою – <https://twitter.com/NBUV/>). На веб-сайті НБУВ створено посилання, за допомогою якого можна перейти на сторінку бібліотеки в мережі Facebook. Аналогічно можливість переходу з веб-сайту на власні сторінки в соціальних мережах надають усі національні бібліотеки України, про що говорить аналіз їхніх сайтів. Зокрема, Національна парламентська бібліотека та Одеська національна бібліотека ім. М. Горького представлені сторінками в мережі Facebook, Національна історична бібліотека України має сторінки в мережах Facebook, «ВКонтакте», Google+, YouTube, Львівська національна бібліотека ім. В. Стефаника – Facebook, «ВКонтакте», Twitter, Національна медична бібліотека – Facebook, Google+, YouTube, Twitter,

Національна бібліотека для дітей – у мережах Facebook, «ВКонтакте», YouTube, Instagram.

Сторінки бібліотек у соціальних мережах дають можливість удосконалити форми інформаційно-бібліотечного обслуговування користувачів, підвищити його ефективність, забезпечити надання оперативного доступу до нових надходжень, інформування стосовно виставок, конференцій та інших бібліотечних подій. Отже, мережева сторінка бібліотеки задовольняє потреби користувача, тобто відповідає одному з критеріїв інформаційних продуктів.

Бібліотечна сторінка в мережі має й іншу ознаку інформаційного продукту – нею можна користуватись постійно, або багаторазово, причому, на відміну від традиційних бібліотечних продуктів, інформація в яких піддається старінню, інформація мережевої сторінки регулярно оновлюється, тобто користувач завжди має справу з актуальною інформацією. Причому, на відміну від сайту, інформація мережевої сторінки бібліотеки, у випадку, якщо вона одного разу була вподобана користувачем, надходить до нього «самостійно», з'являючись у його стрічці новин, не вимагаючи спеціального входження користувача на сторінку бібліотеки та вивчення ним її оновлення.

На відміну від сайту бібліотеки, який виконує навігаторську функцію щодо фондів бібліотеки, сторінка у соціальній мережі не має пошукових механізмів. Головний зміст інформації бібліотек у соцмережах – новини, часто дубльовані із сайту бібліотеки, анонси, оголошення, повідомлення, звіти та фотогалереї з різноманітних заходів і презентацій, конкурси чи опитування. З огляду на це, специфічною функцією сторінки бібліотеки в соціальній мережі можна вважати керування використанням інформації, тобто спрямування користувача до актуальних, нових, корисних чи цікавих інформаційних продуктів. Відповідно, пріоритетною характеристикою інформаційних продуктів, розміщених на мережевій сторінці бібліотеки, має бути **оперативність**. Зокрема аносування заходів чи оголошення про зміни у режимі роботи бібліотеки повинні бути завчасними, а реакція на події, заходи, визначні дати не має запізнюватися.

Варто зважати на те, що нині соціальні мережі стають одним з основних, а головне, найшвидшим розповсюджувачем новин. Більше того, повідомлення користувачів соціальних мереж, зокрема, відомих політиків і громадських діячів, дедалі частіше стають матеріалами на сайтах новин. Дослідження компанії CNN, яка проаналізувала поведінку міжнародних читачів щодо вибору каналів отримання новин в Інтернеті, показало – 43 % новин поширюються через соціальні сайти, зокрема Facebook, Twitter, MySpace і YouTube. Решта способів доставки новинного контенту – використання електронної пошти – 30 %, SMS – 15 % і миттєвих повідомлень (ICQ тощо). Є багато прикладів миттєвого поширення новин у соціальних мережах, що значно випереджають повідомлення традиційних ЗМІ, як українських, так і світових (результати важливих самітів, виборів, наслідки стихійних лих та аварій тощо). Ці тенденції, на думку Л. Чуприни, дають підстави говорити про поширення новинної інформації в соціальних мережах як один з функціональних напрямів їхнього розвитку й, відповідно, оцінювати соцмережі як джерело оперативної інформації в українському інтернет-середовищі [24].

Щоб утримувати цільову аудиторію на сторінці бібліотеки, необхідно постійно підживлювати інтерес до неї, постійно оновлюючи сторінку, викладаючи новий цікавий контент. Таким чином, інформаційні продукти на сторінці стають **мобільними**, такими, що змінюються. Формат контенту вибирається залежно від спрямованості бібліотеки та потреб аудиторії, щоб він був актуальним, спонукав користувачів до спілкування. Очевидно, що категорія читачів значно відрізняється, наприклад, у наукової, дитячої бібліотеки, бібліотеки ВНЗ, спеціалізованих бібліотек, як, скажімо, медичної чи юридичної.

На думку фахівців, оптимальний склад контенту для мережевої сторінки бібліотеки повинен містити 1/3 новинного контенту, 1/3 – корисного, 1/3 – розважального. Якщо в спільноті викладаються лише новини бібліотеки, аудиторія сприймає це як спам і згодом просто перестає їх читати. Тому текстовий формат інформаційних продуктів, розміщених на сторінці бібліотеки повинен супроводжуватися фото-, відео-, аудіоматеріалами. **Різноформатність**, таким чином, сприяє посиленню інтересу користувачів до бібліотеки. Інформативним і цікавим контентом користувачі будуть ділитися на своїх сторінках, рекомендувати своїм друзям. У підсумку про інформаційні продукти бібліотеки зможуть дізнатися більше користувачів, які, можливо, також зацікавляться ними та порадять зробити це своїм друзям і знайомим.

Публікації у соціальній мережі повинні бути **регулярними**, щоб онлайн-користувач «зловив хвилю» періодичності наповнення сторінки бібліотеки та знав наперед, коли на нього чекає нова інформація. Якщо нова інформація часто запізнюється, чи не з'являється взагалі, читачі можуть втратити довіру до бібліотеки.

Одним із чинників популярності сторінки бібліотеки в соціальній мережі є спілкування з її відвідувачами. Тому важливою є **реагентність** сторінки, тобто вчасна відповідь на коментарі, критику чи запитання користувачів, яка показує, що їхні думки та участь у житті бібліотеки важливі. Постійно підтримуючи спілкування з користувачами в спільноті, відслідковуючи позитивні та негативні коментарі та відгуки, своєчасно аналізуючи їх, бібліотека отримує можливість виправляти певні критиковані моменти, покращувати з урахуванням конструктивних пропозицій або залишати незмінним у випадку позитивного сприйняття виставлені на сторінці чи сайті інформаційні продукти.

Для привернення уваги до сторінки бібліотеки в соціальній мережі варто також брати активну участь в обговореннях інших учасників соцмережі, «лайкати» інформацію друзів, репостити вподобану інформацію та бути активним в обговореннях інформаційних продуктів на сторінках бібліотек-партнерів.

Авторами бібліотечних сторінок є бібліотечні працівники, які слідкують за оновленням, пишуть пости, розміщують анонси. Пости на сторінці мають бути грамотними, цікавими, зрозумілими читачу, поєднувати інформативність і лаконічність. Значно покращує сприйняття інформації наявність мультимедійного компоненту – фото, відеоматеріалів, таблиць, схем. На сторінці бібліотеки можуть бути розміщені також цікаві пости користувачів,

водночас сервіс мережі дає змогу «посилатись» на джерело, вказати, з якої саме сторінки зроблено перепост. Це своєрідне «посилання» на джерело, з іншого боку, так само, як і в будь-якій статті (продукті) саме бібліотечний працівник визначає, що саме перепостити. Тобто присутня творча складова в організації наповнення сторінки.

Сторінка бібліотеки в соціальній мережі є **інтерактивною**, тобто такою, що постійно поповнюється контентом, створюваним самими учасниками мережі. Коментарі, відгуки, оцінки користувачів, розміщені на сторінці бібліотеки в соціальній мережі, особливі та цінні тому, що відображають крізь призму їх особистісного сприйняття виставлені бібліотекою інформаційні ресурси, що є, з одного боку, додатковим індикатором їх важливості, актуальності, а з іншого – одним з показників, що характеризує стан суспільства чи його певної частини.

Можливості використання сучасних інтерактивних технологій у бібліотечно-інформаційному виробництві створили умови для співавторства бібліотеки та користувача, використання в процесі бібліотечного обслуговування інтелектуального потенціалу користувачів, їх залучення в процес інфотворення. Як зазначає В. Бондаренко [1, с. 11], ця тенденція дає змогу говорити про формування інтелектуального користувачького ресурсу як сукупності знань користувачів, які можуть бути використані в інформаційній діяльності бібліотеки.

Отже, бібліотечні сайти та сторінки в соціальних мережах можна визначити як **інноваційний інтерактивний бібліотечний інформаційний продукт**. Виявлені та обґрунтовані автором характеристики таких продуктів, зокрема, оперативність, мобільність, різноформатність, регулярність, реагентність, інтерактивність, у поєднанні з комплексним характером представленої в них інформації, яка може бути використана багаторазово, аргументують доречність трактування веб-сайтів і мережевих сторінок бібліотек як **багаторівневого комплексного інтегрованого бібліотечно-інформаційного продукту**.

Список використаних джерел

1. *Бондаренко В. І.* Дистантне інтернет-обслуговування користувачів сучасної бібліотеки (кінець ХХ – початок ХХІ ст.) : автореф. дис ... канд. наук із соціальних комунікацій : 27.00.03 / Вікторія Іванівна Бондаренко. – Київ, 2013. – 19 с.

2. *Брежнева В. В.* Информационное обслуживание: продукты и услуги, предоставляемые библиотеками и службами информации предприятий / В. В. Брежнева, В. А. Минкина; СПбГУКИ. – [2-е изд.]. – Санкт-Петербург : Профессия, 2006. – 304 с.

3. *Горовий В. М.* Соціальні інформаційні комунікації, їх наповнення і ресурс : монографія / В. М. Горовий ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2010. – 360 с.

4. Гранчак Т. Бібліотека і політична комунікація : монографія / Т. Гранчак ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2012. – 481 с.
5. Давидова І. Бібліотечне виробництво в інформаційному суспільстві : монографія / І. О. Давидова ; Харк. держ. акад. культури. – Харків : ХДАК, 2005. – 295 с.
6. ДСТУ ГОСТ 7.9:2009 (ИСО 214–76). Система стандартів по информации, библиотечному и издательскому делу. Реферат и аннотация. Общие требования (ГОСТ 7.9–95 (ИСО 214–76), IDT).
7. ДСТУ 7448:2013. Інформація та документація. Бібліотечно-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять. – Чинний від 2014-01-07. – Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. – 41 с.
8. Захарова В. І. Основи інформаційно-аналітичної діяльності / В. І. Захарова, Л. Я. Філіпова. – Київ : Центр учбової літератури, 2013. – 336 с.
9. Ільганаєва В. Аналітика в структурі бібліотечної діяльності / В. О. Ільганаєва // Вісн. Харк. держ. акад. культури : зб. наук. пр. – Харків, 2007. – Вип. 23. – С. 109–117.
10. Информационно-библиотечная деятельность, библиография. Термины и определения: ГОСТ 7.0-99 [Электронный ресурс]. – Изд. офиц. – [Введ. 2000-07-01]. – Минск : Межгосударственный совет по стандартизации, метрологии и сертификации, 1999. – 23 с. – Режим доступа: <http://vsegost.com/Catalog/85/8548.shtml>. – Загл. с экрана.
11. Кобелев О. Інформаційно-аналітична діяльність бібліотек України: теоретико-методологічні засади розвитку : автореф. дис. ... д-ра наук із соціальних комунікацій : 27.00.03 / О. М. Кобелев. – Харків, 2013. – 34 с.
12. Кушнарченко Н. Наукова обробка документів : підручник / Н. М. Кушнарченко, В. К. Удалова. – Київ : Знання, 2006. – 334 с.
13. Пальчук В. Бібліотеки в інформаційно-аналітичному забезпеченні органів державної влади : монографія / В. Пальчук ; наук. ред. В. М. Горовий ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2014. – 314 с.
14. Постельжук О. М. Інформаційно-аналітична діяльність обласних універсальних наукових бібліотек України: основні напрями діяльності і види інформаційної продукції : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : спец. 27.00.03 «Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство» / О. М. Постельжук. – Київ, 2013. – 16 с.
15. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-ХІІ [Електронний ресурс] : офіц. веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>. – Назва з екрана; Відом. Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – С. 650.
16. Про інформаційний суверенітет та інформаційну безпеку України : проект закону України від 12 серпня 1999 р. – [текст № 1207-d]. – Режим доступу: <http://www.rada.kiev.ua>. – Назва з екрана.
17. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського [Електронний ресурс] : веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>. – Назва з екрана.
18. Національна парламентська бібліотека України [Електронний ресурс] : веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.nplu.org/>. – Назва з екрана.

19. Національна історична бібліотека [Електронний ресурс] : веб-сайт. – Режим доступу: <http://nibu.kiev.ua/>. – Назва з екрана.

20. Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаника [Електронний ресурс] : веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.lsl.lviv.ua/>. – Назва з екрана.

21. Одеська національна наукова бібліотека ім. М. Горького [Електронний ресурс] : веб-сайт. – Режим доступу: <http://odnb.odessa.ua/>. – Назва з екрана.

22. Національна наукова медична бібліотека [Електронний ресурс] : веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.library.gov.ua/ru/>. – Назва з екрана.

23. Національна бібліотека України для дітей [Електронний ресурс] : веб-сайт. – Режим доступу: <http://chl.kiev.ua/>. – Назва з екрана.

24. Чуприна Л. Оперативна інформація в соціальних мережах: особливості обігу та використання бібліотеками / Л. Чуприна // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – 2012. – Вип. 33. – С. 507–523.

До уваги держслужбовця

Н. Тарасенко,
провід. бібліотекар НБУВ

Українська ментальність

*Список літератури з фондів НБУВ та електронних ресурсів
(1994–2014 рр.)*

Початок. Завершення в наступному випуску

1. Амичба Д. П. Лингвокультурологическое выражение смысла и значения «общечеловеческого» в ментальных образах абхазов, русских, украинцев (на материале фразеологии) : монография / Д. П. Амичба ; Днепропетров. нац. ун-т им. О. Гончара. – Днепропетровск : Изд-во ДНУ, 2012. – 287 с. : табл. – Библиогр.: с. 251–276.

Ва755482

2. Бабина Т. Г. Історичні виміри менталітету: своєрідність українського світу / Т. Г. Бабина // Вісн. Дніпропетр. ун-ту. Серія: Філософія. Соціологія. Політологія. – 2012. – Т. 20, вип. 22(2). – С. 8–12. – Існує електронна версія (Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vdufsp_2012_20_22\(2\)_4.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vdufsp_2012_20_22(2)_4.pdf)).

Ж68774 / Соц. Філософ. Політ.

3. Бабина Т. Ментальність сучасного українського суспільства в контексті гендерних метаморфоз / Т. Бабина // Наук. зап. Нац. ун-ту «Острозька акад.». Серія: Філософія. – 2011. – Вип. 9. – С. 46–54. – Існує електронна версія (Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nznuoafs_2011_9_7.pdf).

Ж69992 / Філософ.

4. Барбара Н. В. Мовні засоби вираження української ментальності в сучасній російській пресі : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.02 / Барбара Наталя Вікторівна ; НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. Потебні. Київ, 2010. – 20 с.

Ра369943

5. Барбара Н. В. Языковые средства выражения украинской ментальности в современной русской прессе : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.02 / Барбара Наталя Вікторівна ; НАН України, Ін-т лінгвістики ім. А. Потебні. – Київ, 2010. – 265 л.

Дс118002

6. Башкеева О. М. Особливості генезису категорії «ментальність» (історико-філософський аналіз) : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.05 / Башкеева Олена Миколаївна ; Дніпропетров. нац. ун-т ім. О. Гончара. – Дніпропетровськ, 2011. – 19 с.

Ра384022

7. Бичко (Неліпович) А. К. Українська ментальність. Джерела становлення : монографія / А. К. Бичко (Неліпович). – Київ : Освіта України, 2014. – 195 с. : іл. – Бібліогр.: с. 192–195.

Ва777533

8. Більченко Є. В. Міфологема «Схід – Захід» та український контекст: православна соборність vs католицький персоналізм [Електронний ресурс] / Є. В. Більченко // Вісн. Дніпропетров. ун-ту. Серія: Філософія. Соціологія. Політологія. – Електрон. дані. – 2014. – Т. 22, вип. 24(2). – С. 21–31. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vdufsp_2014_22_24\(2\)_6.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vdufsp_2014_22_24(2)_6.pdf). – Дата звернення: 07.03.2015. – Назва з екрана.

9. Більченко Є. В. Мотив чужого як чинник формування етнокультурної ідентичності українства / Є. В. Більченко // Вісн. Чернігів. держ. пед. ун-ту ім. Т. Шевченка. Серія: Філософські науки. – 2010. – Вип. 75. – С. 84–88.

Ж71858

10. Богиня Д. П. Ментальний чинник у сфері праці: проблеми теорії та практики / Д. П. Богиня, М. В. Семикіна ; Ін-т економіки НАН України. – Київ : Штурм, 2003. – 382 с. – Бібліогр.: с. 366–379.

Ва645008

11. Бондаренко А. В. Правова ментальність у національній культурі : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.03 / Бондаренко Альбіна Володимирівна ; ДЗ «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського». – Одеса, 2013. – 19 с.

Ра402796

12. Бондаренко О. В. Релігійна духовність в історії України як підгрунття формування національної економічної ментальності / О. В. Бондаренко // Гуманіт. вісн. Запоріз. держ. інж. акад. – 2006. – Вип. 24. – С. 156–167. – Існує електронна версія (Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znpvgvzdia_2006_24_17.pdf).

Ж71781

13. Бондаренко О. В. Сутність, історія та сучасність української та західноєвропейської економічної ментальності / О. В. Бондаренко ; Запоріз. нац. техн. ун-т. – Запоріжжя : ЗНТУ, 2005. – 254 с. – Бібліогр.: с. 240–252.

Ва664235

14. Бондаренко О. В. Українська економічна ментальність: соціально-філософський аналіз : автореф. дис. ... д-ра філос. наук : 09.00.03 / Бондаренко Ольга Валеріївна ; АПН України, Ін-т вищ. освіти. – Київ, 2007. – 32 с.

Ра353540 ; Ра356460

15. Бондаренко О. В. Українська економічна ментальність: соціально-філософський аналіз : дис. ... д-ра філос. наук : 09.00.03 / Бондаренко Ольга Валеріївна ; Запоріз. нац. техн. ун-т. – Запоріжжя, 2007. – 391 арк.

Дс106441

16. Бондаренко О. В. Українська ментальність в розмаїтті національних ментальних формоутворень й архетипів: історико-культурний аспект / О. В. Бондаренко // Гуманіт. вісн. Запоріз. держ. інж. акад. – 2008. – Вип. 32. – С. 66–78. – Існує електронна версія (Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znpvgvzdia_2008_32_8.pdf).

Ж71781

17. Бондаренко О. В. Українська національна економічна ментальність і «дух капіталізму» / О. В. Бондаренко // Гуманіт. вісн. Запоріз. держ. інж. акад. – 2009. – Вип. 37. – С. 167–179. – Існує електронна версія (Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znpvgvzdia_2009_37_19.pdf).

Ж71781

18. Бондаренко О. В. Українська національна ментальність та освітня культура: точки стикування / О. В. Бондаренко // Гуманіт. вісн. Запоріз. держ. інж. акад. – 2008. – Вип. 34. – С. 173–180. – Існує електронна версія (Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znpvgvzdia_2008_34_19.pdf).

Ж71781

19. Бондаренко О. В. Українська національна ментальність як політична цінність / О. В. Бондаренко // Гуманіт. вісн. Запоріз. держ. інж. акад. – 2009. –

Вип. 36. – С. 57–67. – Існує електронна версія (Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znpqgvzdia_2009_36_7.pdf).

Ж71781

20. Борзенко О. І. Становлення нової української літератури в аспекті національної ментальності та біографізму (І. Котляревський, П. Гулак-Артемівський, Г. Квітка-Основ'яненко) : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.01.01 / Борзенко Олександр Іванович ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів, 2007. – 33 с.

Ра352623

21. Борзенко О. І. Становлення нової української літератури в аспекті національної ментальності та біографізму (І. Котляревський, П. Гулак-Артемівський, Г. Квітка-Основ'яненко) : дис. ... д-ра філол. наук : 10.01.01 / Борзенко Олександр Іванович ; Харків. нац. ун-т ім. В. Каразіна. – Харків, 2007. – 405 арк.

Дс105564

22. Будзар М. М. Просторові модулі «ментального картографування» панського маєтку в Україні ХІХ століття як вияв самоідентифікації власника [Електронний ресурс] / М. М. Будзар // ScienceRise . – Харків, 2015. – № 2(1). – С. 40–45. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/text_2015_2\(1\)_9.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/text_2015_2(1)_9.pdf). – Назва з екрана.

23. Буяшенко В. В. Ментальність як парадигма співбуття : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.04 / Буяшенко Вікторія Василівна ; Київ. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 1997. – 26 с.

Ра297695

24. Буяшенко В. В. Ментальність як парадигма співбуття : дис. ... канд. філос. наук : 09.00.04 / Буяшенко Вікторія Василівна ; Київ. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 1997. – 170 с.

Дс57377

25. Верховцева І. Г. Соціокультурна спадщина українського Подунав'я: регіон як ментальне утворення / І. Г. Верховцева // Інтелігенція і влада : громад.-політ. наук. зб. / Одес. нац. політехн. ун-т. – Одеса, 2012. – Вип. 24. – С. 153–164. – Існує електронна версія (Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/iiv_2012_24_18.pdf).

Ж71797

26. Вечоркін І. О. Деякі ментальні ознаки українського художнього тексту другої половини ХХ ст. / І. О. Вечоркін // Наук. зап. Бердян. держ. пед. ун-ту. Серія: Філологічні науки. – 2014. – Вип. 4. – С. 221–229. – Існує електронна версія (Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/nzbdpufn_2014_4_30.pdf).

Ж74382 / Філол. н.

27. Видолоб Н. О. Психолого-педагогічні умови формування української ментальності учнів основної школи (на матеріалі уроків української літератури) : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Видолоб Наталія Олексіївна ; Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – Київ, 2003. – 20 с.: табл.

Ра326013

28. Видолоб Н. О. Психолого-педагогічні умови формування української ментальності учнів основної школи (на матеріалі уроків української літератури) : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Видолоб Наталія Олексіївна ; АПН України, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка. – Київ, 2003. – 238 арк.

Дс79436

29. Власевич-Хоркава Т. В. Екзистенціально-ментальні виміри ідентичності людини в українській культурі : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.04 / Власевич-Хоркава Тетяна Вікторівна ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів, 2013. – 18 с.

Ра400213

30. Войцеховська С. Язичництво як фактор формування української культури / С. Войцеховська // Освіта та наука у вимірах ХХІ століття : матеріали звіт.-наук. конф., 14–16 квіт. 2010 р. / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2010. – С. 442–444.

Ва741160

31. Гавеля Б. До питання про методологічні засади дослідження політичної культури і ментальності українського народу в ХІХ столітті / Б. Гавеля // Вісн. Книжк. палати. – 2010. – № 9. – С. 41–43. – Існує електронна версія (Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vkp_2010_9_14.pdf).

Ж15184

32. Гедікова Н. П. Риси та характер менталітету українців як визначальний чинник процесу соціокультурної трансформації сучасної України / Н. П. Гедікова // Політологічні записки : зб. наук. пр. / Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. – Луганськ, 2012. – Вип. 1(5). – С. 50–58. – Існує електронна версія (Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Polzap_2012_5_8.pdf).

Ж73937

34. Гетало Т. Е. Онтология ментальности: философско-культурологический анализ : дис. ... канд. філол. наук : 09.00.04 / Гетало Татьяна Евгеньевна ; Харьков. гос. экон. ун-т. – Харьков, 1999. – 159 л.

Дс63818

33. Гетало Т. Є. Онтологія ментальності: філософсько-культурологічний аналіз : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.04 / Гетало Тетяна Євгенівна ; Харків. держ. ун-т. – Харків, 1999. – 19 с.

Ра306467

35. Глущенко Л. М. Ментальна схема «культура» у носіїв української та грецької національних культур [Електронний ресурс] / Л. М. Глущенко, О. І. Івашків // Вісн. Львів. ун-ту. Серія: Іноземні мови. – Електрон. дані. – 2013. – Вип. 21. – С. 203–211. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vlnu_in_mov_2013_21_32.pdf. – Дата звернення: 07.03.2015. – Назва з екрана.

36. Гончарук-Чолач Т. Особливості української ментальності як основа національної самоідентифікації / Т. Гончарук-Чолач, Н. Джугла // Наук. зап. Нац. ун-ту «Острозька акад.». Серія: Філософія. – 2011. – Вип. 8. – С. 28–35. – Існує електронна версія (Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nznuoafs_2011_8_6.pdf).

Ж69992 / Філосо.

37. Демянчук Ю. А. Українсько-російсько-білоруські кордони в ментальному вимірі (2000–2012 рр.) / Ю. А. Демянчук // Зб. наук. пр. Харків. нац. пед. ун-ту ім. Г. Сковороди. Серія: Історія та географія. – 2013. – Вип. 48. – С. 42–47. – Існує електронна версія (Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znpkhnpu_ist_2013_48_10.pdf).

Ж69417 / Іст., геогр.

38. Дмитрієнко І. В. Ментальні та інші права суб'єктів української правової свідомості та культури [Електронний ресурс] / І. В. Дмитрієнко, Ю. М. Дмитрієнко // Форум права. – Електрон. дані. – Харків, 2011. – № 2. – С. 239–243. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2011_2_39.pdf. – Дата звернення: 07.03.2015. – Назва з екрана.

39. Дмитрієнко І. В. Особливості історичної української правової свідомості та культури: нормативна оригінальність, архетипи, правова ментальність [Електронний ресурс] / І. В. Дмитрієнко, Ю. М. Дмитрієнко // Форум права. – Електрон. дані. – Харків, 2009. – № 3. – С. 210–214. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2009_3_33.pdf. – Дата звернення: 07.03.2015. – Назва з екрана.

40. Дмитрієнко Ю. М. Становлення і розвиток української правової свідомості: ментальні та ідеологічні права її суб'єктів в аспекті української правової ментальності [Електронний ресурс] / Ю. М. Дмитрієнко // Форум права. – Електрон. дані. – Харків, 2011. – № 2. – С. 244–252. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2011_2_40.pdf. – Дата звернення: 07.03.2015. – Назва з екрана.

42. Додонов Р. А. Теория ментальности: учение о детерминантах мыслительных автоматизмов / Р. А. Додонов ; Запорож. гос. ун-т. – Запорожье : Тандем-У, 1999. – 264 с.

Ва591316

43. Додонов Р. А. Этническая ментальность: опыт социально-философского исследования / Р. А. Додонов. – Запорожье : Тандем-У, 1998. – 191 с.

Ва587491

41. Донець О. М. Застосування сучасних методів мотивації персоналу до українського менталітету / О. М. Донець, В. М. Власенко // Зб. наук. пр. Черкас. держ. технолог. ун-ту. Серія: Економічні науки. – 2012. – Вип. 31, ч. 1. – С. 56–62. – Існує електронна версія (Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Znpchdtu_2012_31\(1\)_14.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Znpchdtu_2012_31(1)_14.pdf)).

Ж70822 / Ек. н.

44. Дороніна М. С. Ментальний чинник колективного трудового потенціалу : монографія / М. С. Дороніна, Л. О. Сасіна, Т. В. Голубева ; Харків. нац. автомоб.-дор. ун-т. – Харків : О. С. Попов, 2013. – 243 с. : рис., табл. – Бібліогр.: с. 184–203.

Ва769826

45. Євсєєва Г. П. До питання про український менталітет і формування української національної ідеї / Г. П. Євсєєва, Л. М. Архипенко // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Харків. регіон. ін-т держ. упр. – Харків, 2011. – № 1. – С. 122–133. – Існує електронна версія (Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/apdy_2011_1_15.pdf).

Ж69634 / Х. ф.

46. Ємельянова І. А. Соціально-історичні аспекти формування української ментальності [Електронний ресурс] / І. А. Ємельянова // Наук. пр. Чорномор. держ. ун-ту ім. П. Могили комплексу «Києво-Могилян. акад.». Серія: Соціологія. – Електрон. дані. – Миколаїв, 2008. – Т. 84, вип. 71. – С. 58–61. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npchdusoc_2008_84_71_11.pdf. – Дата звернення: 07.03.2015. – Назва з екрана.

47. Жадько К. Особистісні якості викладача вищих навчальних закладів України (ментальна характеристика) / К. Жадько // Українознав. альм. – Київ, 2009. – Вип. 1. – С. 36–38. – Існує електронна версія (Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Ukralm_2009_1_14.pdf).

Ж73942

48. Жигаль А. Ментальні основи української співучості [Електронний ресурс] / З. Жигаль, А. Ковбасюк // Молодь і ринок . – Дрогобич (Львів. обл.), 2014. – № 12. – С. 51–54. – Існує електронна версія (Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Mir_2014_12_13.pdf).

Ж24982

49. Журавльова Н. М. Відображення ментальних рис української мовної ввічливості XIX ст. у творах Марка Вовчка / Н. М. Журавльова // Вісн. Запоріз. нац. ун-ту. Серія: Філологічні науки. – 2012. – № 4. – С. 236–241. – Існує електронна версія (Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vznu_fi_2012_4_52.pdf).

Ж69658 / Філол.

50. Заблоцький В. В. Світоглядно-ментальні чинники формування української державноуправлінської думки XVI–XVIII ст. / В. В. Заблоцький // Теорія та практика державного управління : зб. наук. пр. / Нац. акад. держ. упр. при Президенті України, Харків. регіон. ін-т держ. упр. – Харків, 2012. – Вип. 3. – С. 51–59. – Існує електронна версія (Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Trpu_2012_3_9.pdf).

Ж72481

51. Заблоцький В. В. Ціннісні конструкти Європейської хартії місцевого самоврядування та політико-ментальні чинники їх імплементації в українських умовах / В. В. Заблоцький // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – Запоріжжя, 2013. – № 2. – С. 146–151. – Існує електронна версія (Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/drdu_2013_2_30.pdf).

Ж23244 / Держав. упр.

52. Захарова В. О. Вітчизняна правова ментальність: можливості впливу на формування сучасної моделі екоправового виховання в Україні [Електронний ресурс] / В. О. Захарова // Теорія і практика правознавства. – Електрон. дані. – Харків, 2013. – Вип. 1. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/tipp_2013_1_33.pdf. – Дата звернення: 07.03.2015. – Назва з екрана.

53. Зашкільняк Л. Галичина на ментальних мапах українців XIX – початку XX століття / Л. Зашкільняк // Україна-Європа-Світ : міжнар. зб. наук. пр. Серія: Історія, міжнародні відносини / Тернопіл. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. – 2012. – Вип. 10. – С. 94–105. – Існує електронна версія (Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Ues_2012_10_11.pdf).

Ж73612

54. Зоря О. П. Ментальний чинник сучасного підприємництва в Україні : автореф. дис. ... канд. соціол. наук : 22.00.04 / Зоря Олександра Павлівна ; Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2010. – 16 с.

Ра370284

55. Зоря О. П. Ментальний чинник сучасного підприємництва в Україні : дис. ... канд. соціол. наук : 22.00.04 / Зоря Олександра Павлівна ; Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2010. – 229 арк. : рис.

Дс117724

56. Карпенко З. Копінг-ресурс ментальної солідарності як чинник розбудови сучасного українського суспільства / З. Карпенко // Вісн. Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Серія: Психологія. Педагогіка. Соціальна робота. – 2012. – Вип. 6. – С. 10–13. – Існує електронна версія (Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vknupprc_2012_6_5.pdf).

Ж28079 / Психол. Пед. Соц. р.

57. Карпенко Ю. Українська ментальність: палеолінгвістичне декодування / П. Бог / Ю. Карпенко // Волинь – Житомирщина : іст.-філол. зб. з регіон. проблем / Житомир. держ. пед. ін-т ім. І. Франка, Житомир. іст.-філол. ін-т регіон. дослідж. – 2003. – № 10. – С. 162–170. – Існує електронна версія (Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vg_2003_10_20.pdf).

Ж70127

58. Ковальков О. Л. Час у структурі традиційної ментальності (на матеріалах української етнології) : монографія / О. Л. Ковальков ; Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. – Одеса : Авагард, 2011. – 167 с. – Бібліогр.: с. 148–167.

Ва746700

59. Колісник О. В. Категорія ментальності та її прояви в українській культурі: культурологічний аспект : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.04 / Колісник Олександра Володимирівна ; Київ. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 1997. – 18 с.

Ра295639

45. Колісник О. В. Категорія ментальності та її прояви в українській культурі: культурологічний аспект : дис. ... канд. філос. наук : 09.00.04 / Колісник Олександра Володимирівна ; Київ. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 1997. – 186 л.

Дс53241

60. Колісник О. В. Особливості втілення української ментальності в духовному просторі національної культури / О. В. Колісник. – Київ : Наук. світ, 2000. – 57 с. – Бібліогр.: с. 51–56.

Ва595693

61. Копельців-Левицька Є. Д. Ментальність українського народу: філософсько-правовий аспект : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.12 / Копельців-Левицька Єлизавета Деонізіївна ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. – Львів, 2012. – 18 с.

Ра391949

62. Копельців-Левицька Є. Д. Ментальність українського народу філософсько-правовий аспект : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.12 / Копельців-Левицька Єлизавета Деонізіївна ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. – Львів, 2012. – 187 арк.

Дс130829

63. Костюк Л. Геокультурні умови як один із аспектів філогенетичних закономірностей становлення ментальності українців / Л. Костюк // Наук. зап. Нац. ун-ту «Острозька акад.». Серія: Культурологія. – 2014. – Вип. 15, ч. 2. – С. 284–296. – Існує електронна версія (Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nznuoakl_2014_15\(2\)_33.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nznuoakl_2014_15(2)_33.pdf)).

Ж69992 / Культ.

64. Костюк Л. Етнічна ментальність українців: соціокультурна традиція та проблеми ідентичності / Л. Костюк // Наук. зап. Нац. ун-ту «Острозька акад.». Серія: Філософія. – 2012. – Вип. 10. – С. 113–120. – Існує електронна версія (Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nznuoafs_2012_10_13.pdf).

Ж69992 / Філосо.

65. Костюк Л. Б. Філогенетичні закономірності розвитку етнічної ментальності українців : автореф. дис. ... канд. філософ. наук : 09.00.05 / Костюк Лариса Богданівна ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів, 2008. – 21 с.

Ра357027

66. Костюк Л. Б. Філогенетичні закономірності розвитку етнічної ментальності українців : дис. ... канд. філософ. наук : 09.00.05 / Костюк Лариса Богданівна ; Дрогобиц. держ. пед. ун-т ім. І. Франка. – Дрогобиц, 2008. – 176 арк.

Дс111914

67. Котляр Ю. В. Трансформації в психолого-ментальному світосприйнятті селянства Півдня України (перша третина ХХ ст.) / Ю. В. Котляр // Наук. пр. Миколаїв. держ. гуманіт. ун-ту ім. П. Могили комплексу «Києво-Могилян. акад.». Серія: Історичні науки. – 2008. – Т. 88,

вип. 75. – С. 67–70. – Існує електронна версія (Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npchdui_2008_88_75_14.pdf).

Ж69683

68. Котляр Ю. В. Українська ментальність у контексті ведичного пізнання [Електронний ресурс] / Ю. В. Котляр // Наук. пр. Чорномор. держ. ун-ту ім. П. Могили комплексу «Києво-Могилян. акад.». Серія: Історія. – Електрон. дані. – Миколаїв, 2010. – Т. 120, вип. 107. – С. 91–95. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npchdui_2010_120_107_19.pdf. – Дата звернення: 07.03.2015. – Назва з екрана.

69. Крупін В. Є. Людський капітал в інноваційному розвитку сільських територій України: ментальні аспекти / В. Є. Крупін, Ю. Р. Злидник // Вісн. нац. ун-ту «Львів. політехніка». – 2013. – № 778. – С. 238–244. – Існує електронна версія (Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VNULPM_2013_778_36.pdf).

Ж29409 / А

70. Крячко В. І. Концептуалізація української ментальності в соціодіагностичному аспекті : автореф. дис. ... канд. соціол. наук : 22.00.01 / Крячко Володимир Іванович ; Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2010. – 16 с.

Ра377359

71. Крячко В. І. Концептуалізація української ментальності в соціодіагностичному аспекті : дис. ... канд. соціол. наук : 22.00.01 / Крячко Володимир Іванович ; Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2010. – 221 арк.

Дс123533

72. Крячко В. І. Соціодіагностичний ракурс української ментальності : монографія / В. І. Крячко ; Нац. пед. ун-т ім. М. Драгоманова, Ін-т соціології, психології та упр. – Київ : Інтерсервіс, 2012. – 247 с. : рис., табл. – Бібліогр.: с. 207–226.

Ва754507

73. Кудря Г. М. Художні пошуки Валер'яна Підмогильного: концепція людини, риси національної ментальності : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / Кудря Геннадій Миколайович ; Харків. нац. ун-т ім. В. Каразіна. – Харків, 2001. – 18 с.

Ра313467

74. Кудря Г. М. Художні пошуки Валер'яна Підмогильного: концепція людини, риси національної ментальності : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / Кудря Геннадій Миколайович ; Харків. нац. ун-т ім. В. Каразіна. – Харків, 2001. – 187 арк.

Дс71027

75. Кулішенко Л. Мовленнєвий етикет та ментальність українців [Електронний ресурс] / Л. Кулішенко, Т. Чечота // Світогляд – Філософія – Релігія : зб. наук. пр. / Держ. ВНЗ «Укр. акад. банк. справи» Нац. банку України, Ін-т філософії ім. Г. Сковороди НАН України. – Електрон. дані. – Суми, 2013. – Вип. 4. – С. 269–276. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/sfr_2013_4_28.pdf. – Дата звернення: 07.03.2015. – Назва з екрана.

76. Купрін В. Є. Людський капітал в інноваційному розвитку сільських територій України: ментальні аспекти / В. Є. Купрін, Ю. Р. Злидник // Вісн. нац. ун-ту «Львів. політехніка». – 2013. – № 778. – С. 238–244. – Існує електронна версія (Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VNULPM_2013_778_36.pdf).

Ж29409 / А

77. Кутняк І. Ментальність як визначальна характеристика свідомості суб'єкта / І. Кутняк // Молодь і ринок. – Дрогобич (Львів. обл.), 2012. – № 8. – С. 37–41.

Ж24982

78. Лазарева А. О. Національний менталітет як фактор розвитку громадянського суспільства в сучасній Україні : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.03 / Лазарева Алла Олексіївна ; ДЗ Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Ушинського. – Одеса, 2014. – 18 с.

Ра411643

79. Лісунова Л. В. Естетико – ментальне вираження антеїзму (любові до природи рідного краю) в українському народному розписі / Л. В. Лісунова, В. І. Тимошевський // Вісн. Харків. держ. акад. дизайну і мистецтв. Мистецтвознавство. – 2011. – Вип. 5. – С. 123–125. – Існує електронна версія (Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/had_2011_5_35.pdf).

Ж71480

80. Літвішко К. Батьківські архетипи як детермінанти української ментальності / К. Літвішко // Освіта та наука у вимірах ХХІ століття : матеріали звіт.-наук. конф., 14–16 квіт. 2010 р. / Нац. пед. ун-т ім. М. Драгоманова. – Київ, 2010. – С. 461–464.

Ва741160

81. Лютко О. Етноконфесійна ідентичність в розрізі національної ментальності / О. Лютко // Наук. зап. нац. ун-ту «Острозька акад.». Серія: Філософія, 2008. – Вип. 3. – С. 54–63. – Існує електронна версія (Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nznuoafs_2008_3_7.pdf).

Ж69992 / Філосо.

82. Лютко О. М. Релігійність як складова української ментальності та чинник самоідентифікації : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.11 / Лютко Оксана Михайлівна ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 2010. – 18 с.
Ра373816

83. Лютко О. М. Релігійність як складова української ментальності та чинник самоідентифікації : дис. ... канд. філос. наук : 09.00.11 / Лютко Оксана Михайлівна ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ, 2010. – 180 арк.
Дс118398